

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

ÇOCUK EDEBİYATINA GİRİŞ

Ankara, 2013

-
- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
 - Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
 - **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. ÇOCUK EDEBİYATI TÜRLERİ.....	3
1.1. Çocuk Edebiyatının Tarihçesi, Tanımı, Niteliği, Hedefleri ve Önemi.....	3
1.2. Çocuk-Kitap İlişkisi	7
1.3. Kitapların Çocuğun Gelişimine Etkisi	8
1.4. Çocuk Edebiyatı Türleri.....	10
1.4.1. Çocuk Kitapları.....	11
1.4.2. Çocuk Piyesi ve Tiyatroları	37
1.4.3. Çocuk Gazete ve Dergileri.....	44
1.4.4. Gölge oyunları	50
1.5. Çocuk kütüphanesinden yararlanma alışkanlığı geliştirme.....	53
1.5.1. Çocuk Kütüphanesinden Yararlanma	54
1.6. Çocuk edebiyatı türlerini kullanma alışkanlığını geliştirme	55
UYGULAMA FAALİYETİ	57
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	59
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	62
2. ÇOCUK EDEBİYATI İLE İLGİLİ YAYINLARDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLERİ	62
2.1. Çocuk yayımlarında bulunması gereken özellikler	62
2.1.1. Biçimsel özellikleri	64
2.1.2. Resimlendirme Özellikleri.....	65
2.1.3. İçerik özellikleri.....	66
UYGULAMA FAALİYETİ	70
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	72
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	73
3. ÇOCUK YAYINLARI.....	73
3.1. Çocuk yayımları	73
3.1.1. Çocuğa Kitap Okutmanın Önemi	75
3.1.2. Çocuk Yayınlarını Kullanmayı Alışkanlık Hâline Getirme.....	77
3.1.3. Yaşlara Göre Kitap Seçimi ve Kitap Seçerken Dikkat Edilecek Noktalar	78
UYGULAMA FAALİYETİ	81
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	83
MODÜL DEĞERLENDİRME	84
CEVAP ANAHTARLARI.....	88
KAYNAKÇA	90

AÇIKLAMALAR

ALAN	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
DAL/MESLEK	Erken Çocuklukta Öğretmen Yardımcılığı / Özel Eğitimde Öğretmen Yardımcılığı
MODÜLÜN ADI	Çocuk Edebiyatı
MODÜLÜN TANIMI	Öğrenciye çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatı ile ilgili materyalleri hazırlama ile ilgili bilgi ve becerilerin verildiği derstir.
SÜRE	40/32.
ÖN KOŞUL	Bu dersin ön koşulu yoktur.
YETERLİK	Bu dersin sonunda: “ Çocuk Edebiyatı Dersine Giriş “ modülü ile çocuk edebiyatı yayınlarını araştırmak “ Çocuk Edebiyatı Materyalleri “ modülü ile çocuk edebiyatı ile ilgili materyal yapmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Uygun ortam sağlandığında, çocuk edebiyatı türlerini ve yayınlarını tanıyabileceksiniz. Amaçlar 1. Çocuk edebiyatıyla ilgili yayınlarda bulunması gereken özellikleri belirleyebileceksiniz. 2. Çocuk yayınlarını kullanabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Erken çocukluk eğitim kurumları, kütüphaneler, okul kitaplıkları ve kütüphaneler Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon, fotoğraflar, afiş, broşür, dergiler, uyarıcı pano, tepegöz, asetat, CD, VCD, televizyon, bilgisayar donanımları
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülde yer alan her bir öğrenme faaliyetinden sonra, verilen ölçme araçlarıyla kazandığımız bilgi ve becerileri ölçerek kendinizi değerlendirebileceksiniz. Öğretmen tarafından modül sonunda kazandığımız bilgi ve becerileri değerlendirmek amacıyla çeşitli ölçme araçları uygulanacaktır.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Edebiyatımızda, çocuklar için söylenmemiş olsa da onların da yararlandığı sözlü halk edebiyatı ürünleri çocuk edebiyatının ilk ürünleri sayılabilir. Destanlar, masallar, bilmeceler, ninniler, tekerlemeler, söylenceler, Dede Korkut Hikâyeleri çocukların severek dinledikleri halk edebiyatı ürünleridir.

Bizde çocuk edebiyatı konusu ancak Meşrutiyet'ten sonra kendini duyurmuştur. Çocuk edebiyatının bizde çok geç gelişmesinin çocuğa ve öğretmene verdiği sıkıntıyı Alangu (1965) şöyle anlatmaktadır: “ Rastgele okuyuş yalnız çok eski devirlerin çocukları için değil, Meşrutiyet hatta uzun süre Cumhuriyet nesillerinin de bir çaresizliği olmuştur. “

Tanzimat Dönemi'nde Batı dillerinde yazılmış kitapların dilimize çevrilmeye başlanmasıyla çocuk klasikleri de dilimize çevrilir fakat bu çevirilerde çocukların anlayabileceği bir dil kullanılmaması çocuk klasiklerinin çocuklar tarafından okunmasını zorlaştırmıştır. Özellikle o dönemde okur yazar oranının oldukça düşük olduğu düşünülürse bu zorluk daha iyi anlaşılır.

Maksim Gorki “ Her kitap beni kalabalıktan, düzeysizlikten; insanlığa, insancılığa yükselten daha iyi bir yaşamı anlama ve ona karşı derin bir susuzluk duymama neden olan bir basamaktır. “ diyerek kitabın yaşamına kattığı güzellikleri anlatır. Yaşamı güzelleştiren kitabı çocuğun yaşamında önemli bir unsur hâline getirmek gerekir.

Çocuğun kitapla tanışmasında, kitabı sevmesinde, kitapla birlikteliğinin uzun sürmesinde; aile, öğretmen, okul ve kurumlara bazı sorumluluklar düşmektedir. Çocuğun kitap okuması isteniyorsa aile içinde çocuk kitapla tanıştırılmalı, kitap okumaya özendirilmelidir. Kitap okumayan bir ailenin de büyük bir olasılıkla çocuğu kitap okumayacaktır. Aile, çocuğu çevredeki kütüphanelere götürmeli, çocuğun yaşına uygun kitap almalı, ders dışındaki kitapları okuması için desteklemelidir.

Bu modülün amacı; çocuk edebiyatı ve çocuk eserleri üzerine gerçek ölçüleri temel bilgileri kazandırmak olduğuna göre bunları kavramış olan kimselerin bulabildikleri kitapları değerlendirip çocuğu yararlandırmalarıdır. Bu modül kapsamında çocuk edebiyatı hakkında edindiğiniz bilgi ve deneyimleri ileriki yaşamınızda ve derslerde uygulayabileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında çocuk edebiyatı türlerini seçebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatı hakkında bir araştırma yapınız.
- Çocuk edebiyatı türleri hakkında bilgi edininiz.
- Çocuk kütüphanelerinin amaç ve önemini araştırınız

1. ÇOCUK EDEBİYATI TÜRLERİ

1.1. Çocuk Edebiyatının Tarihçesi, Tanımı, Niteliği, Hedefleri ve Önemi

➤ Tarihçesi

Batı’da çocuk edebiyatı, ninniler ve büyükler tarafından anlatılan masallarla başlar. Eski zamanlarda kitap olmadığı için kabilelerdeki hikâye anlatıcıları; kültürün, âdetlerin, değerlerin ve tarihin birer koruyucusuydular. Hikâye anlatma bir nesilden diğerine toplumun geleneklerini ve inanışlarını aktarmak için bir yol olmuştur. O devirde anlatılan hikâyeler aslında büyükler içindi ama çocuklar da bunları dinleyip kendilerine uygun olanları benimserlerdi. Daha sonra halk ozanları bu hikâyeleri derleyip toplumdan topluma taşıdılar. Balat yani şarkı ile hikâye anlatma, destan gibi halk masalı türlerini ortaya çıkarmıştır. 15. yüzyılda İngiliz matbaacı Caxton, ilk defa büyükler için küçük cep masalları basmıştır. Heyecan ve macera içeren bu kitapları İngiliz toplumun halk tabakası okumaktaydı. Üst kesim ise Horn Book adı verilen boynuzdan yapılmış levhanın içine yerleştirilmiş bakır levhalardan oluşan kitapları okuyorlardı. 18. yüzyıla gelinceye kadar İngiltere’de aşırı dinci bir akım, Quakerizm vardı. Bu akım çocukların son derece sıkı bir disiplinle yetişmesini istiyordu. Çocuklar için hazırlanmış kitaplar, daha çok İncil’den kaynaklanan kitaplardı ve hikâyelerin sonu hep ölümle bitiyordu. Bu yüzden çocuk kitapları karamsar durumda ve dinle ilgiliydi.

Bu sıralarda Fransa’da Charles Pearault 14. Lui döneminde çocuk kitaplarının babası olarak anılmaktaydı. Halk ağzında dolaşan masalları toplayıp kısaltarak çocuklar için 1697 yılında bastırmıştı. Bunların içinde Külkedisi, Parmak Çocuk, Mavi Sakal, Kırmızı Başlıklı Kız, Çizmeli Kedi, Uyuyan Güzel gibi eserler vardır. Bu kitaplar önce İngiltere’de sonra da Almanya’da basılmıştır. İngiltere’de bunları John Newberry İngilizceye çevirip 1727 yılında “Talles of Matter Goose “ adı altında yayımlamıştır.

Bundan sonra hem İngiltere hem de Fransa’da çocuklar için yazılan kitaplar ortaya çıkmaya başlamıştır. Daha sonra kitaplar bildiğimiz gibi basılmaya ve ciltlenmeye başlamıştır. Çocuklar Daniel Defoe’nu Robinson Curiso’su ve Jonathon Swift’in Gulliver’in Gezileri gibi yetişkin kitaplarını benimsemişlerdir. 1744 yılına kadar John Newbery’nin “ Alittle Pretty Pocketbook “ isimli kitabı yayımlanmıştır. (Küçük şirin cep kitabı)

Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi dünyadaki edebiyatın gelişimiyle yakından ilgilidir. Tanzimat Dönemi Türk çocuk edebiyatının başlangıcıdır. Tanzimat’tan önce sözlü edebiyat türü vardı. Bunlar da masal, bilmece, tekerleme, atasözleri, Nasreddin Hoca Fıkraları olarak evlerde; Karagöz oyunları olarak da tiyatrodada mevcuttu. Türkiye’nin ilk çocuk kitapları Tanzimat Dönemi yazarlarından Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat tarafından Fransızcadan çevrilen kısa şiirler ve hayvan hikâyeleridir.

➤ **Tanımı**

Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır. Dil, yazı, çizgi, resim sanatının ortak ürünü olan çocuk edebiyatı; edebiyatın dışında, altında veya edebiyat içinde basit bir tür değildir. Aksine edebiyatın içinde en incelikli alandır.

Akademik olarak net bir tanım olmasa da çocukları hedef alan ürünlerin tanım olarak yeni bir sektör yaratmasıyla bu tanıma uyan edebî eserler de kategorik olarak çocuk edebiyatı başlığına girmiştir. Çocukları hedef alan edebî ürünler konusunda dünya çapında en önemli isimlerden biri olan Enid Blayton aynı zamanda yapıtları başka dillere en çok çevrilen İngiliz yazarlar arasında anılarak da alanın büyüklüğüne işaret etmektedir.

Bu alan Türkiye’de, özellikle Yalvaç Ural ile öne çıkan çocuk dergiciliği ile doldurulmakta bununla birlikte Gülten Dayıoğlu gibi roman ve öyküleriyle bu alanın en köklü yazarları arasında sayılmaktadır. Masallar akademik edebiyat tanımı içinde kesinlikle ayrı bir türdür ve çocuk edebiyatı içinde değerlendirilemez.

➤ **Niteliği**

Çocuk edebiyatının niteliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- Çocuğu ruhsal ve zihinsel yönden geleceğe hazırlamalıdır. İçinde yaşadığı toplumun ortak değerlerine saygılı ve onları gözeten inançlı ama bilimsel düşünce sistemlerine açık, kendine ve mensubu bulunduğu topluma yabancılaşmadan tüm insanlığın hizmetine hazır; sevgiyi, saygıyı ve adaleti baş tacı eden, öz güveni tam bir kimlikte yetiştirilmesine hizmet etmelidir.

- Çocuk; genellikle hayali, abartılı, gerçeküstü bir dünyadan hoşlanır ancak bunları somutlaştırırsanız anlar ve zevk alır. Bu yüzden anlatıcı; hayalin içinde hayatın bir gerçeğini, abartılı duygu hâllerinin içinde barışçı, mütevazı, uzlaşmacı ve iyiliksever tutumu, gerçeküstü olayların kıvrımları arasında, gerçek hayat sahneleri karşısında uyanık ve dirençli kalmanın bilincini, erdemini öne çıkarmalıdır.
- Çocuk yayınlarında çocuğun yaşı ve eğitim durumu, bir yapıtın önerilmesinde belirleyici öğedir. Ayrıca çocuğun cinsiyeti, özel hayatı ve eğilimleri dikkate alınmalıdır.
- Çocuk yayınlarının eğitici, öğretici yanı ağır basmalı bu etkinin çocuğun ve toplumun yararına olmasına özen gösterilmelidir.
- Ana dili (ulusal veya resmi dil de olabilir) bilincini pekiştiren, dil beğenisi geliştiren olgunluktaki eserler seçilmelidir.
- Çocukların dünyaya umutla ve gerçekçi gözle bakabilmelerini sağlayan, sosyal ve doğal çevre değerlerini önemsemeyi ana eksen alan edebiyat ürünleri önerilmelidir. Konu ve resim seçimlerinde çocuğu gerçek hayattan koparacak, düşsel ve fantastik olanı gerçekleştirmeye yöneltecek etkiler taşımamalıdır. Ayrıca insanı hayatı ve toplum hakkında kötü ve zararlı telkinler içeren yoz yapıtlar dikkatle ayıklanmalı ve çocuktan uzak tutulmalıdır.

➤ **Hedefleri**

Okul öncesi dönem çocuk edebiyatının genel hedeflerini şöyle sıralayabiliriz:

- Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak, güven, sevgi, sevilme, sevmeye, öğrenme, bir gruba ait olma, oyun, değişiklik ve estetiklik gibi ruhsal ihtiyaçlar
- Çocukların değişik yaşlarda ihtiyaç duydukları konuları göz önüne almak
- Çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimlerine katkıda bulunmak
- Çocuğun algı gelişimini desteklemek. (Görsel, işitsel, dokunsal algı vb.)
- Sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek
- Çocukların zihinsel gelişimlerine katkıda bulunurken kavram gelişimini desteklemek
- Çocuğa ilk kitap sevgisini aşılama
- Çocuğa ilk edebî ve estetik değerleri vermek
- Çocukların gelişmekte olan iç ve dış dünyalarına katkıda bulunmak
- Çocukları yaşam gerçeklerine hazırlamak
- Çocukların yaratıcı güçlerini harekete geçirmek
- Dinleme yeteneğini geliştirmek
- Eleştiri yeteneğini geliştirmek
- Kitabın bilgi ve eğlence kaynağını olduğunu öğretebilmek
- İyi çocuk kitabı kavramını verilen uygun örneklerle kazandırmak
- Çocuk kitaplarının türlerini tanıtmak
- Çocuklara uygun fiziksel özelliklerde kitaplar sunmak

- Hikâye ve masalları; kitap, renkli resimler, kukla, gölge oyunu, pandomim, çubuk figürler sembolleri gibi yöntemlerle anlatabilmek
- Çocuklara uygulanan eğitim programlarını destekleyici özelliklere sahip kitaplar verebilmek

➤ **Önemi**

Hayat boyu devam eden bir süreç olan eğitim, ailede başlar ve okul yaşantısıyla devam eder. Bu süreç içerisinde çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuk eğitiminde doğrudan rol oynadığını ve bir araç vazifesi gördüğünü söylemek yanlış olmaz. Bu ürünler; çocuğun zihinsel ve psikolojik gelişimleriyle doğrudan ilişkili, eğitici özelliğe sahip ürünlerdir ve çocuğu ahlak, sosyal yaşam ve insan ilişkileri açısından geliştirilmesinde en nitelikli araçlardır.

Okuma becerisinin geliştirilmesinde de çocuk edebiyatının tartışılmaz yeri ve önemi vardır. Çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Keyif duyarak okuduğu kitaplar neticesinde çocukta okuma, zamanla bir alışkanlığa dönüşecektir. Aynı zamanda çocukların dil bilinci ve sevgisi kazanmasında, kelime dağarcığını zenginleştirmede büyük payı bulunmaktadır. Bilhassa sözlü edebiyat geleneğimize ait türlerden tekerlemeler ve bilmece hem çocuğun dil gelişimini hem de kelime dağarcığını zenginleştirmek açısından oldukça önemlidir.

Çocuk kitaplarının okuma eğitimi dışında çocuğun duygu ve düşünce dünyasının gelişimi ile eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisi kazanması üzerinde de birçok katkısı vardır. Çocukların okudukları eserlerden edindikleri değer yargıları, yaşamları boyunca onlara rehberlik edecek nitelikte olmalı ve çocuğu hayata hazırlama özelliği taşımalıdır. Bunun için kitapta doğru davranış kalıpları kullanılmış olmalıdır. Çocuk edebiyatı türlerinin çocuğa iyilik ve duyarlılık, yardımseverlik, dayanışma ve paylaşma, iyimserlik, toplumsal temel ilkeleri benimseme, görgü kuralları, sorumluluk, işbirliği, başarısızlığı kabullenme gibi değerleri öğretme; anne baba, kardeş, arkadaş, doğa ve hayvan sevgisini kazandırma; çalışmanın önemini kavratma, çocuğun yaratıcılığını ortaya çıkarma, algılama ve yorumlama yeteneğini geliştirme gibi fonksiyonları olmalıdır. Ürünler, evrensel değerlerin yanı sıra çocuğun içinde bulunduğu topluma ait kültürel değerleri de içermelidir. Çocuğun kendi kültürüne ait unsurlarını tanımasını sağlamak maksadıyla çocukların yerli yazarların eserlerine ve halk edebiyatı ürünlerine yöneltilmesine önem verilmelidir.

Değer kazandırmaya yönelik unsurların nitelikleri ve bu unsurların çocuğa hangi düzeyde sunulduğu da önemlidir. Anlatanın seviyesinin çocuğun seviyesiyle eş değerde olmasına önem verildiği gibi eğitici öğelerin de çocuğun gelişim seviyesine uygunluğuna dikkat edilmelidir. Çocuk edebiyatı ürünleri; hem dil hem anlatım hem de seçilen konular açısından çocuğa görelilik ilkesinden hareket edilerek ortaya çıkarılan eserler olmalıdır.

1.2. Çocuk-Kitap İlişkisi

Kitapla ilişki kurmak, okumayı bilmesede konuşmakta güçlük çekse de her çocuğun hakkıdır. Resimli kitap ve dergiler, okul öncesi dönemde dil gelişimini desteklediği gibi çocuğun kendisini tanımasına kendisini bulmasına olanak sağlar, toplumsallaşmasına yardımcı olur; yalnızlığı, kimsesizliği azaltır; sanatsal ve kültürel deneyimler kazandırır; sevinç, neşe, keyif kısaca haz verir. Çocuğun bütün gelişim alanlarına katkı sağlayan, onun dünya ile iletişimini kuvvetlendiren, okuma yazma becerisinin kazanılmasına yardım eden çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuğu erken dönemde tanıştırmak, yararları düşünüldüğünde bir kez daha önem kazanmaktadır.

Erken dönemde uygun yapıtlar, çocukları mutlaka olumlu yönde etkileyecektir. Okul öncesi dönemde kitapla ilgili deneyimler, çocukların daha sonraki yıllarda okumayı öğrenmeye karşı duygu ve tutumlarını oluşturmada ilk adımlardır. Bu nedenle okul öncesi dönemin ve resimli kitapların önemi dikkatlerden kaçmamalıdır.

Resim: 1.1. Erken dönemde uygun yapıtlar çocuğu mutlaka olumlu yönde etkileyecektir.

Çocuk–kitap ilişkisini şöyle sıralayabiliriz:

- Resimli kitaplar; çocuğun belleğinden kavramların imgelerini oluşturur. Kavramların görsel imgeleriyle çocuğun belleğine yerleşmesine olanak sağlar.
- Çocukların duyu algılarını geliştirir.
- Kavramsal gelişimini destekler.
- Soyut ve somut kavramları öğrenmelerini kolaylaştırır.
- Nesnelere sınıflandırma, gruplandırma, kavram oluşturma, anımsama, dikkat etme, düşünme gibi bilişsel süreçlerini işler.
- Resimli kitaplar; çocuğun kavram, sözcük bilgisi, gramer, anlama dinleme, sorulara cevap verebilme, öykü zincirini kurabilme, bellek, sıralı cümle üretebilme, dili kullanabilme, çözümlene yeteneğini artırır.
- Dilin zenginliğinin farkına vardırır, okuma zevki uyandırır.

- Resimli kitapların, çocuğun sanat eğitimine ve görsel algısına katkısı vardır.
- Kitaplardaki resimler kendine has biçim ve biçimleriyle çocuğu kavrayacak, heyecanlandırarak, çocuğun düşünmesine ve yeni sorular üretmesine yardımcı olacaktır.

Kitaplar, günlük yaşamda karşılıklı konuşmanın (çocuk-yetişkin) önemli bir bölümünü oluştururlar. Toplumun değer sistemiyle birlikte günlük ilişkilerdeki problem çözme stratejilerini de yansıtır. Kitaplar karşılıklı konuşmanın oluşturulmasında etken olduğundan okunan kitabın anlaşılmasındaki güçlükler, yetişkinlerin çocuklar için daha iyi eğitimsel stratejiler yaratmasına yol açar. Kitaplar çocuklara anne baba, kardeş dışında ilişki kurabileceği yeni arkadaşların komşuların yer aldığı çevreyi tanıtır. Bu ilişkiler içinde sorunların, sevinçlerin, dayanışmanın, paylaşmanın olduğu değişik durumlarla örneklendirerek, çocuk için yeni yaşam kesitleri oluşturur. Çocuklara kendileriyle çevresindeki yetişkinlerle arkadaşlarıyla kardeşleriyle yaşayabileceği sorunların çözümüne ilişkin ipuçları sunar.

İyi bir çocuk kitabı; çocuğun düşünme, sorun çözme ve yaratıcılık gücünü artırır, çocukta doğa olaylarına karşı ilgi uyandırır. İnsanları ayırmaksızın sevmesine yardımcı olabilir. Ailesine karşı bağlılık duygularını güçlendirmesini sağlar. Gelişim düzeyine uygun davranışlar kazanmasına katkıda bulunur. Dilin kurallarını erken yaşta öğrenmeyi ve dili geliştirmeyi sağlar. Aynı zamanda çocuğun resme, dramatik etkinliklere, müziğe, sanat alanlarına karşı ilgi duymasına yardım edebilir. Çocuğun kendisini daha iyi tanıması gerekiyorsa davranışlarını değiştirmesi için ona kılavuzlukta bulunurken, çocuğa yaşamın değişik yönlerini öğrenmesinde, türlü insan tiplerini tanımasında, başka ülkeler ve toplumlar üzerinde bilgi edinmesinde çok zengin imkânlar sağlar. Çocuklar sanatçının kurguladığı olayların kahramanlarıyla özdeşim kurarak iyiye, güzele, doğruya yönelebilir. Sanatçının yarattığı insana özgü duygu yoğunluğu ile kıskançlık, nefret, düşmanlık gibi duygulardan arınabilirler.

Genel olarak çocuklar, okudukları kitaplardan arta kalanlarla bir yandan yetenek yelpazelerini geliştirirken diğer yandan da günlük yaşamlarını kolaylaştırıp renklendirirler. Ruhsal ihtiyaçların karşılanmasında ve bütün gelişim alanların desteklenmesinde katkıları aşikâr olan çocuk kitaplarının önemi gayet açıktır.

Sonuç olarak, çocuk kitap ilişkisinde bir kişinin sadece çocuğa veya sadece edebiyatı bilmesinin yetmediği görülmektedir. Çocuk –kitap – yetişkin ilişkisi ve çocuk edebiyatı, içine girdikçe genişleyen, derinleşen bir âlemdir.

1.3. Kitapların Çocuğun Gelişimine Etkisi

Çocuk gelişiminin bilişsel gelişim, kavram gelişimi, dil gelişimi, ahlak gelişimi, psiko-motor gelişim, duyuşsal gelişim, sosyal gelişimi, cinsel gelişim gibi alanları vardır. Bütün bu gelişim alanları farklı hızda ve zamanlarda ilerleme göstermektedir.

Bir çocuğun kafasında yaklaşık, on milyar beyin hücresi yer almaktadır. Bu ise düşünülebiyecek en karmaşık bilgisayardaki parçalardan bile daha karışık bir sistemdir. Bununla birlikte insan, özelinde çocuk, sadece beyinle sınırlanmayacak mükemmellikte bir varlıktır.

Okul öncesi dönemde, insanın ömür boyu sürdüreceği temel kişiliğinin ve alışkanlıklarının oluştuğu bilinmektedir. Bu temel kişilik, çocuğun okul ve okul sonrası hayatında ne ölçüde başarılı olacağını, başka insanlarla ilişkilerinin nasıl gelişeceğini, cinsel tavrının ne olacağını, ne tür bir yetişkinlik dönemi geçireceğini, ne tip biriyle evleneceğini ve bu evliliğinin hangi ölçüde başarılı olacağını belirler.

Günümüzde de çocuk gelişimi-eğitimi ve ruh sağlığı uzmanları, ilk yılların ne kadar önemli olduğu konusunda hemfikirdirler. İnsan doğarken, bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişme açısından belli bir gücü beraberinde getirir. Zamanla zihinsel güçler ve yetenekler elverişli şartlarla daha zengin ve belirgin çizgilerle kendini bularak, gelişmiş bir kişiliğe dönüşme imkânına sahip olur. Bununla birlikte olumsuz şartlarda gelişmenin de olumsuz bir istikamet çizdiği belirtilmektedir. Bu yüzden çocuğun gelişimini etkileyecek bütün noktaların çok iyi bilinmesi gerekir. Çocuk yetiştirmek bilgi isteyen bir iştir ve çocuklar her zaman eleştirmenden çok bir modele ihtiyaç duyarlar. Çocukların öğrenmeye açık ve meraklı olduklarını ama öğretilmekten hoşlanmadıklarını unutmamamız gerekir. İlk eğitimine ailede başlayan çocuk, çevresiyle etkileşimde bulunarak öğrenir ve eğitilir. Çocuğun çevresiyle olumlu etkileşimi, öğrenimi ve etkileşimi hızlandırır. Bu etkileşimin önemli öğelerinden biri de çocuk edebiyatıdır. Kitap insanların, çocukluk, gençlik, olgunluk ve yaşlılık dönemlerindeki zihinsel ve ruhsal gelişimini etkileyen önemli faktörlerden birisidir. Çocuk yayınlarının temel amacı, kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırmak olmalıdır. Çocuk ve kitap ilişkisinin okuma yazma öğrenmekle başlamadığı, çocuğun kitapla tanıştığı dönemin 0-6 yaş arası olduğu bilinmektedir. Çocuk kitapları, çocukların bazı özelliklerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu özellikleri Spink şu şekilde sıralamıştır:

- **Fiziksel gelişim:** Çocuklar, çocuk kitapları sayesinde kendi fiziksel özelliklerini tanıma ve keşfetme fırsatını yakalarlar.
- **Zihinsel gelişim:** Çocuk kitabı, çocuğa çeşitli bilgiler vererek çocuğun zihinsel gelişimine katkıda bulunur.
- **Dil gelişimi:** Çocuk kitapları, çocuğa kendisinin veya başkasının okuması yoluyla dilinin gelişmesine yardımcı olur.
- **Duygusal gelişim:** Çocuk kitabında yer alan konu, olaylar, karakterler, duygular ve bunların özellikleri; kitabın verdiği mesaj ve bu mesajın etkileri, çocuğun duygusal, ahlaki, ruhsal, sosyal açıdan ve kişilik açısından gelişimine katkıda bulunur.

Arbuthnot da çocuk kitaplarının çocukların hangi ruhsal ihtiyaçlarını karşıladığını şu şekilde sıralamıştır:

- Başarma ihtiyacı
- Fiziksel rahatlama ihtiyacı
- Bilgi ihtiyacı
- Sevme ve sevilme ihtiyacı

- Bir yere veya bir şeye ait olma ihtiyacı
- Değişme ihtiyacı
- Güzellik (estetik) ihtiyacı

Yukarıdaki tespitlerden de anlaşılmaktadır ki çocukta oyun neşesi içinde tanışılan kitaplar, çocuğun gelişim alanları ve ruhsal ihtiyaçlar açısından oldukça önemlidir. Çocuk kitapları, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayan zihinsel, duygusal ve ruhsal gelişimini destekleyen ve en önemlisi zevkle okuduğu eserler şeklinde tanımlanmıştır. Kitabın çocuğun sosyal, duygusal ve ruhsal gelişiminde önemli uyaran olduğu, çocuklara küçük yaşlardan itibaren iyi ve nitelikli kitap okuma ve anlatmanın onların deneyimlerini genişlettiği, kelime dağarcıklarını artırdığı ve dile karşı hassasiyetlerini geliştirdiği bilinmektedir.

Coody, çocuk edebiyatının çocuğun zengin dil deneyimi için her zaman hazır ve temin edilebilir bir kaynak olduğunu belirtmiştir. Kelimeler yardımıyla çocuk, sembolik bir düzeyde nesne ve anlamlarla uğraşmaktadır. Çocuğun kitapla karşılaşması, hem duyarak öğrendiği sözcükleri görerek tanımasını hem de duymadığı sözcükleri görerek öğrenmesini sağlar. Bu şekilde çocuk duydukları, gördükleri arasında kurduğu ilişkilerle düşünmeyi öğrenir. Söyleyiş ilkelerine uygun olarak okunan metinlerin çocuklar tarafından dinlenilmesi, onlara ses ve sözcüklerin doğru boğumlandırılmasına yönelik bir deneyim kazandırır. Çocukların dinleme, konuşma okuma ve yazma becerilerini geliştirir. Çocukların dil bilinci ve duyarlılığı kazanmasına yardımcı olur.

1.4. Çocuk Edebiyatı Türleri

Çocuk edebiyatının bir edebiyat türü olarak gelişimi; geçmişte büyükler için yazıldığı hâlde birçok klasik yapının çocuklarca okunmaya başlamasıyla gündeme gelmiştir. Bu nedenle çocuk edebiyatının, yetişkinler için oluşturulan edebiyat gibi uzun bir geçmişi ve bir birikim dönemi yoktur.

16. yüzyıla gelinceye değin ne Türkiye’de ne de başka ülkelerde çocukların hedef alındığı bir edebiyat ürünü yoktu. Çocuklara uygun eserlerin yazılıp yazılmamasıyla ilgili tartışmaların başladığı bu yüzyılda, Avrupa ülkelerindeki kiliseler, çocukların dinsel yayınlar dışındaki kitapları okumalarına karşı çıkıyordu. Çocuklar da dinsel içerikli kitapları okumayı sıkıcı buluyorlar, okumak istemiyorlardı.

Türk edebiyatında çocukların ilgi, yaş ve beğeni düzeylerinin göz önüne alınarak hazırlanan okuma metinlerine 19. yüzyılın ikinci yarısına dek pek rastlanmamaktadır. Osmanlı Devleti döneminde çocukların okuma ve dinleme gereksinimleri daha çok tekerleme, bilmece, masal ve masalımsı halk öyküleri gibi sözlü edebiyat ürünleriyle karşılanırdı.

Cumhuriyetin ilk yıllarında genellikle ulus sevgisi, yurt sevgisi, insanlık, dinî konuların işlendiği çocuk edebiyatında 1940'lı yıllardan sonra özellikle şiir alanında konular giderek zenginleşmiştir. Ayrıca Türk şiirindeki yönelim ve gelişmelerde ,örneğin şiirde heceden serbest şiire geçilmesi, çocuk şiirlerini hem biçim hem de içerik yönünden etkilemiştir. Edebiyatın birçok alanında olduğu gibi, çocuk edebiyatı alanında da 1970 yılı sonrasında bir çeşitlenme, bir coşku ve devinim yaşanmıştır. Özellikle 1961 Anayasası'nın getirdiği hak ve özgürlüklere bağlı olarak hız kazanan toplumsal ve kültürel gelişme Türk edebiyatında pek çok yazarı toplumcu bir çizgiye çekmiştir.

Yetişkinlere, gençlere yönelik yazınsal ürünlerde olduğu gibi çocuklara yönelik yazınsal ürünlerin de pek çoğu belli görüş ve düşüncelerin ışığında bağımlı, güdümlü bir anlayışla hazırlanmıştır. Çocukları istenilen doğrultuda yönlendirmek, onlarla iletişim kurmak üzere daha önce yetişkinler için yazmış olan yazarların kimileri 1970 sonrasında çocuksu bir üslupla çocuklar için yazmayı da denemişlerdir. Böylece çocuklar için yazılan ürünlerin türünde ve sayısında bir artış olmuştur.

1.4.1. Çocuk Kitapları

Çocuğun gelişim sürecinde dünyaya geldiği andan itibaren karşılaşp etkilenebileceği sayısız uyarıcı mevcuttur. Çevresinde gördüğü nesnelere, insanlar ve özellikle de anne-çocuk için önemli uyarıcılardır. Annenin çocuğun ihtiyaçlarını karşılarken onunla beraber olması, onunla konuşması ve özellikle bu konuşmada doğru bir dili kullanması çocuğun dilini öğrenmesinde etkilidir. Önceleri yalnızca dinleyici olan çocuk, bir takım seslerle cevap vermeye başlar ve daha sonrada sesleri anlamlı sözcüklere dönüştürür. Çocuğun doğru bir dil öğrendiğini görmesiyle iki yaşından itibaren isteklerini ya da düşüncelerini cümlelerle anlamlı bir biçimde dile getirdiği görülür. Bu nedenle çocuğun dilini öğrenmesinde anneye iletişim ve konuşma önemli bir uyarıcıdır.

Çocuğun dilini öğrenmesinde ve geliştirmesinde bir diğer uyarıcı kaynağı da kitaplardır. Çocuklara küçük yaşlardan itibaren iyi nitelikli kitap okuma ve anlatma onların deneyimlerini genişletmekle birlikte kelime bilgilerini artırmakta ve dile karşı hassasiyetlerini geliştirmektedir. Aşağı yukarı bir yaşındaki bir çocuk eline bir kitap verildiğinde önce onun resimleri dikkatini çeker. Bu resimleri dikkatle inceler, resimler üzerinde parmağını dolaştırarak onları hissetmeye çalışır. Kitap onun için bir oyuncak gibidir. Kitap sayfalarını çevirirken çıkan kâğıt sesi hoşuna gider ve sayfaları yırtar. Çocuk kitabın sayfalarını çevirirken adeta resimlerle konuşmaya bir şeyler anlatmaya çalışacaktır. Çocuğun çevresinde duydukları ile bu resimler arasında bağ kurarak dilini kullanmayı öğrenmesini sağlayacaktır. Çocuk öğrenebileceği pek çok yeni durumla kitaplarda karşı karşıya gelecektir. 2-3 yaş çocukları dil becerilerinin gelişimi ile meşgul olduklarında yeni kelimeleri denemeyi, oyunlarında şarkı söylemeyi, defalarca tekrarlamayı çok severler.

Çocuğun ilk kitapları genellikle resimli kitaplar olup, onun kitapla karşılaşması, hem duyarak öğrendiği kelimeleri görerek öğrenmesini sağlamaktır. Çocuğun duydukları ile gördükleri arasında ilişki kurmaya başlaması, düşünmeyi öğrenmeye başlaması demektir ve öğrendiği dil, buradaki tek yardımcı araçtır. 2-3 yaşlarında çocuğun kitapların resimlerine bakarken kendine göre resimleri anlatırken dilini daha iyi kullanmaya başladığı görülür. Çocuğun kitaba bakarak yaptığı herhangi bir açıklama çocuğun anlamak için harcadığı çabayı ve bu çabasında dili nasıl kullandığını gösterir. Kitaplar çocuğun ilgisini çeken bir ortam hazırlar bu da çocuğa iyi bir öğrenme deneyimi sağlar. Fazla ayrıntısı olmayan resimlerin altındaki çok kısa bir metin (1-2 cümle ile) çocuğun resim ile metin arasındaki ilişkiyi kolay kurabilmesi için kitaplarda yaşına uygun somut bilgilerin resimlerle verilmesi gerekir.

3-4 yaşlarında çocuk kendi yaşantısının bir parçası olan kısa bir olayın resimle anlatıldığı kitaplara ilgi duymaya başlar. Artık resim ile altındaki metin arasında ilişki kurmanın yanı sıra olay bütünlüğünü yaratacak bir sonuca ulaşacak şekilde resimler arasında bağ kurmaya çalışacaktır. Çocuk, bu yaşta kendisine okumanın kitabı dikkatle dinleyerek hatta tekrar tekrar okunmasını isteyecektir. Artık düşüncelerini dil ile daha iyi anlatabileceği için kendince resimlere bakarak olayı anlatmaya çalışacaktır. Ancak bu dönemde hayal dünyasının da zengin oluşundan resimlere kendi yorumunu ya da hayallerini de katacaktır. Bu tür bir etkinlik çocuğun anlatım gücünü geliştirecektir. Çocuğa kitap okunması ve onun anlatımının müdahale edilmeden dinlenmesi, yaratıcı düşünme ve dilin gelişmesi bakımından çok önemlidir.

Okul öncesi dönemde kitaplar çocuk için aynı zamanda bir arkadaş gibidir. Kitapla olmaktan, kendini olayın içinde hissetmekten, kahramanın yerine koymaktan hoşlanır ve mutlu olur. Kitap kahramanı ile birlikte sevinir, üzülmür heyecanlanır mutlu olur. Çocuk pek çok duyguyu kahramanla paylaşır, bu da onun duygularının zenginleşmesine yardımcı olur. Özellikle insanlar arasındaki iletişimde duyguların paylaşılması önemli olduğu için bu paylaşımın temelleri ilk yıllarda atılır.

Kitaplardaki olaylar, olaylar içerisindeki kahramanlar arasındaki sosyal davranış biçimleri, zamanla çocukların sosyal yaşam içindeki davranışlarını da etkiler. Günlük yaşamda dille anlatımın zor olduğu ya da gözle görülemeyen bazı davranış özellikleri, insanlar arası olumlu ilişkilerin yarattığı hazlar, sevinçler, neşeler kitap kahramanlarının ilişkileriyle örneklenerek çocuklara sunulabilir. Bu tür sunuş çocuklar için daha etkili ve daha kolay kabul edici özellik taşır. Çocuk, olumlu örneklerden etkilenecek günlük yaşamında bunları kullanmaya başlar. Hatta kitaplarda olumsuz sosyal davranışlar örneklenbiliyorsa çocuk bunu da benimseyerek kullanabilir ve olumsuz durumlarla karşı karşıya gelebilir.

Kitaplarda çocuk için sergilenen pek çok olay, onu yeni ve çok sayıda yaşam gerçekleri ile de karşı karşıya bırakmaktadır. Kitaplar, çocuğu içinde yaşadığı dünyaya ait bilgileri vererek yaşam gerçeklerine de hazırlamaktadır ancak bu tamamen gerçeklerin verilip hayal unsurunun ortadan kaldırılması anlamında değildir. Geçekler hayal unsurları ile ve çocuğun düzeyine uygun bir biçimde verildiğinden çocuk için daha anlamlı ve etkileyicidir. Bu takdirde kitaptaki olaylarla birbirine ters düşmeyecek, çocuk çelişkiler içerisinde kalmayacaktır.

Okul öncesi dönemde kitapların çocuğu okula ve okumaya hazırlamada da önemli bir işlevi vardır. Okul başarısının ilk şartı okumayı yazmayı becerebilmektir. Bu dönemde kitaplarla ilişki kurularak düzenli ve bilinçli bir dil eğitimi gören çocuk ilk okula başladığı günden itibaren okuma ve yazma becerisini kolaylıkla geliştirmekten zevk alacaktır. Bu zevk alma okuma ve yazma alışkanlığının ön şartıdır. Çocuğa erken yaşlarda bol bol kitap okunması ile bir süre sonra çocuk bu kitapları okuma istediğini gösterecektir. Bu nedenle çocukta okuma ilgisinin uyandırılmasında kitaplar zengin bir uyarıcı kaynağıdır. Bu dönemde öğrendikleri, onu okula hazırlıklı hâle getirmenin yanı sıra okulda öğrendikleri ile önceki öğrendiklerini ilişkili hâle getirmesini de kolaylaştırır.

Sonuç olarak kitap; çocuğun dil gelişimini desteklediği gibi onu ruhsal yönden besleyen, onun yeteneklerini geliştiren, kişiliğini yoğuran, hayatı boyunca tutumunu davranışlarını etkileyen bir kaynaktır. Ayrıca özellikle resimli kitaplar çocuğun iç çatışmalarını yenmesi ve sosyalleşmesi için yardımcı araç olmaktadır.

1.4.1.1. Tekerleme ve Şiir Kitapları

➤ Şiir kitapları

Şiir, genellikle en az sözcükle en çok şey anlatma sanatı olarak tanımlanır ancak güzel sanatların bir kolu olarak şiirde, düz anlatımın yanında belli biçimsel kurallara uyma, sözcük seçimi, iç ve dış uyumun yanında estetik bir kaygı da söz konusudur.

Öğrencilere ulus, yurt ve insanlık sevgisinin kazandırılmasında, iyiden güzelden yana bir tutum takınılmasında, ana dilini sevdirmeye ve onu bilinçle kullanma konusunda şiir düz yazıya göre daha etkileyici bir araçtır. Çocuklar gelişimlerinin her döneminde şiir okuma ve ezberleme etkinliklerini severek yerine getirirler. Şiirlerde yer alan ölçü, uyak ve durak gibi nitelikler, çocukta doğuştan var olan ritim-uyum duygusunun gelişmesini sağlar. Bu nedenle şiir çocuğun eğitiminde vazgeçilmeyecek bir öğedir.

Çocuklar için ayrı bir şiir türü olmadığı söylenebilir ancak yine de çocuk şiiri için çocuksu bir duyarlılıkla söylenen şiirlerdir denilebilir. Çocuk şiiri için; bir bakıma çocuk düşüncesinin, çocuk bakışının, çocuk ilgilerinin şiire yansımaları da denilebilir.

Şiir manzum ilişkisi: Şiir, yazılan bir metnin içeriğe-öze yönelik özelliklerini içine alır. Şiir denildiğinde genellikle söyleyişteki güzellik, duyguların coşkulu ve etkili bir biçimde dile getirilmesi biçim ve içeriğin uyum içinde olması akla gelir. Oysa manzume Arapça nazım kökünden gelen sıralanmış, düzenlenmiş demektir. Ayrıca ölçülü ve uyaklı sözlerin genel adı anlamına gelir. Manzume, bir bakıma bir anlatım biçimi olup manzumenin öze yönelik özelliklerini oluşturmaya da şiir aytma-söyleme denilebilir.

Özellikle Türk edebiyatında, şiir ve manzumenin geçmişi düz yazıya göre çok daha eskidir. Düz yazı bugünkü anlamda Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi Edebiyatı'yla birlikte girmiştir. Dahası şiir yazarken pek kullanılmayan noktalama işaretleri bile ilk kez bu dönemde İbrahim Şinasi tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Doğulu ulusların edebiyatlarında genellikle şiir- manzume ön plandadır. Yazarlar ya da bu yöndeki sanatçılar öykü de anlatacak olsalar, mektup da yazacak olsalar; biçim olarak çoğunlukla nazım türünü

yeğlemişlerdir. Bu nedenle Türk edebiyatında oldukça bol ve uzun nazım örneklerine rastlamak olasıdır. Örneğin; Leyle ile Mecnun, Kerem ile Aslı aslında öğüt verici didaktik yapıtlar oldukları hâlde manzum olarak yazılmışlardır.

İçerik yönüyle şiir türleri: Şiirler genellikle epik, lirik, didaktik, pastoral, dramatik ve satirik olmak üzere altı başlık hâlinde incelenir. Ancak bir şiir bu türlerden birinin niteliklerine sahip olabileceği gibi, ikisinin üçünün niteliklerine de sahip olabilir. Lirik denilebilecek bir şiirde pastoral nitelikler, dramatik bölümler bir arada bulunulabilir.

- **Epik şiir:** “Epik” sözcüğü, Yunanca “epos, episkos” sözcüklerinden gelir. Türkçeye Fransızcadan “epope” olarak geçmiş olan bu sözcük Türkçe’de “destan” sözcüğüyle karşılanmaktadır. Uzun soluklu, akıcı, nehir şiirler olan bu şiir türüyle ilgili olarak *Fazıl Hüsnü Dağlarca*’nın şiirlerini örnek verebiliriz.
- **Lirik şiir:** “Lirik” sözcüğü Yunanca coşkulu ve esin dolu anlamında olan “lyrikos” sözcüğünden gelmektedir. Ozanların içlerinden gelen duygularını coşkulu bir dille anlattıkları şiirlerdir. Acı, aşk, ayrılık, özlem, ölüm acısı gibi bireysel duygularla toplumsal mutluluk ya da acı olaylardan doğan sevinçler ve üzüntüler lirik şiirlerde işlenen konulardır. Türk şiirinde oldukça çok lirik şiir örnekleri vardır. Örneğin; Halk Edebiyatı ozanlarından Karacaoğlan’ın, Dadaloğlu’nun; Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı şairlerinden Çamlıbel’in Yahya Kemal Beyatlı’nın, Cahit Külebi’nin çok sayıda lirik şiirleri vardır.

*Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
Ben mezarlı yaşamayı diliyorum,
Ölmek istiyorum, yaşamak istiyorum,
Yetiştirdiğim bahçe yarıda kalmasın,
Tarumar olmasın istiyorum, perişan olmasın
Beni bilse bilse çiçekler bilir dostlarım,
Niçin yaşadığımı ben onlara söyledim,
Çiçekler de açar benim gizli arzularım*

*Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum,
Okulun duvarları çöktü altında kaldım,
Ama ben dünya üstündeyim, toprakta,
Yaz kış bir şey söyleyen sonsuz toprakta,
Çile çektim, yalnız kaldım, ama yaşadım,
Yurdumun çiçeklenmesi için daima yaşadım,
Bilir bunu bahçeler, kayalar, köyler bilir,
Şimdi sustum, örtün beni, yatırın buraya,
Dünyanın bütün çiçeklerini getirin buraya*

Ceyhan Atıf KANSU

- **Didaktik şiir:** Didaktik sözcüğü, Yunanca; öğretme anlamına gelen “didaktikos” sözcüğünden gelmektedir. Ozanların değişik konularda topluma yol göstermek amacıyla yazdıkları şiirlerdir. Bu tür şiirler bir eğitim öğretim amacı olarak işlev görürler.

Didaktik bir amaçla yazılmış olan şiirlerin çoğu manzum öykü ya da manzum metin olarak değerlendirilir. Estetik yönden bir şiirin taşıdığı özellikleri bu tür şiirlerde görmek olanaksızdır. Çünkü şiirin amacı okuyucusuna bir şeyler öğretmekten çok ona bir duygu güzelliği yaşatmaktır.

Didaktik şiirin alanı içine daha çok manzum öyküler, manzum mektuplar, fabllar, fıkralar ve yergiler girer ancak özellikle ilkokul ve ortaokullarda belirli gün ve haftaların anlam ve önemini işleyen şiirler de bu kapsamda düşünülebilir. Halim Yağcıoğlu'nun “Ağaç” adlı şiirinden alınma şu dizeler didaktik şiirin ne olduğunu anlatmaya yetecektir:

*Ben küçücük bir ağacım
Yurdumun bir bahçesinde
Topraklar tüterken görün
Dallarım çiçeklensin de
Her şeyimle yararlıyım
İnsan oğluna dünyada
Çiçeğim, yaprağım, gölgem
İri dallı zerdalimle
Sakın sakın dalımızı,
Çocuklar çekip kırmayın
Çakınızla gövdemizde
Derin yaralar açmayın*

- **Pastoral şiir:** Doğa güzelliklerini, orman, yayla, dağ, köy ve çoban yaşantısını, bunlara karşı duyulan sevgi ve özlemi dile getiren kır şiirleridir. Türk Halk Edebiyatında da örneklerine rastlanılan pastoral şiirlere Milli Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda rastlamak olasıdır. Bu türe en güzel örnek Kemalettin Kamu'nun “Bingöl Çobanları” şiiridir.

*Daha deniz görmemiş bir çoban çocuğuyum
Bu dağların eskiden aşinasıdır soyum
Bekçiler gibiyiz ebenced buraların.
Bu تنها derelerin, bu vahşi kayaların
Görmediği gün yoktur sürü peşinde bizi
He gün aynı pınardan doldurup testimizi
Kırlara açılırız çingiraklarımızla
Okuma yok, yazma yok, bilmeyiz eski yeni
Kuzular bize söyler yılların geçtiğini
Arzu, başlarımızdan yıldızlar gibi yüksek
Önümüzde bir sürü, yanımızda bir köpek*

*Dolaştırıp dururuz aynı daüssılayı,
Her adım uyandırır acı bir hatırayı
Aman bir yaz gecesi doğurmuş beni burada
Bu çamlıkta söylemiş son sözlerini babam
Şu karşıki bayırda verdim kuzuyu kurda
“ Suna” mın başka köye gelin gittiği akşam
Gün biter, sürü yatar ve sararan bir ayla
Çoban hicranlarını basar bağına yayla
Kuru bir yaprak gibi kalbini eline al, diye hıçkırır kaval:
Bir çoban parçasısın olmasan bile koyun
Daima eğeceksin boyun*

- **Dramatik şiir:** İnsan yaşamını; korku, sevgi, tutku gibi değişik boyutlarını gerçeğe uygun biçimde ve eyleme dönüştürerek anlatan şiirlerdir. Dramatik oyunlaşabilir şiirler için nazım hâlinde yazılmış oyun ya da oyun kesitleridir denilebilir. Günümüzde dramatik şiirler tiyatro yapıtları içinde incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

*On üç yaşında kadar bir çocuk gelip öteden
Gerildi, tekmeyi indirdi öyle bir küfeye
Teker meker küfe bitap düştü ta öteye
Benim babam senin altında öldü, sen hala
Kurumla yat sokağın ortasında böyle daha
O anda karşıki evden bir orta yaşlı kadın
Göründü:*

- *Oh benim oğlum, gel etme kırma sakın
Ne istedin küfeden yavrum. Ağzı yok dili yok
Baban sekiz sene kullandı... Hem de derdi ki “ çok
Uğurlu bir küfedir, kalmadım hemen yüksüz...”
Baban gidince demek kaldı adeta öksüz
Onunla besleyeceksin ananla kardeşini
Bebek misin daha öğrenmedin mi sen işini?
Dedim ki ben de :
Ayol dinle annenİN sözünü...
Fakat çocuk haykırdı bana ekşitip yüzünü
-Sakallı yok mu işin?Git cehennem ol şurdan
Ne dırlanıp duruyorsun sabahleyin oradan
Benim içim yanyor. Dağ kadar babam gitti*
- *Baban yerinde adamdan ne istedin şimdi
Adamcağız sana bak hâl dilince söylerken...*
- *Bırak hanım, o çocuktur, kusura bakmam ben...
Adın nedir senin oğlum?
-Hasan
- Hasan, dinle
Zararlı sen çıkacaksın bütün bu hiddetle
Benim de yandı içim anlayınca derdinizi
Fakat baban sana ismarlayıp da gitti sizi
O, bunca yıl çalışıp alınının teriyle seni
Nasıl büyüttü? Bu gün sen de kendi kardeşini*

- Yetim bırakmayarak besleyip büyütmelisin
Küfeyle öylemi?
-Hay hay neden bu söz lakin
Kuzum ayıp mı çalışmak, Günah mı yük taşımak
Ayıp: dilencilik, işlerken el, yürürken ayak
-Ne doğru söyledi. ÖP oğlum amcanın elini...
-Unuttun öylemi. Bayramda komşunun gelini
“ Hasan, dayım yatı mekteplerinde zabittir
Seninde zihnin açık... Söylemiş olaydık bir...
Koyardı mektebe... Dur söyleyim” demişti hani?
Okutma sen de hamal yap bu yaşta şimdi beni*

- **Satirik Şiir:** Bir kişi, kurum ve olayla ilgili yazılan yergi amaçlı şiirlere “satirik şiir” denir. Ancak bu tür şiirler, henüz kişiliği oluşmamış, gelişimini tamamlamamış çocuğun dünyasında yer almaz.

Şiir Kitaplarında şiirlerde bulunması gereken nitelikler:

Okutulacak ya da ezberletilecek çocuk şiirlerinin seçiminde öğretmenlere çok iş düşmektedir. İyi bir öğretmenin, öğrencilere okutacağı şiirleri seçerken onların ilgilerini, cinsiyetlerini, sınıf ve yaşlarını topluca değerlendirebilmesi gerekir. Bu konuda yapılacak bir yanlışlık, onarılması güç davranış bozukluklarına neden olabilir. Örneğin; bir çocuk dize uzunluğu ve sayısı çocuğun düzeyinin çok üstünde olan bir şiiri, topluluk önünde okurken şaşırın öğrencinin düşeceği ruhsal durum göz önüne alındığında konunun önemi daha iyi anlaşılacaktır. Böyle bir öğrencide şiir ve şiir okumaya karşı olumsuz bir tepki gelişeceği gibi, topluluk önüne çıkmaktan korkma gibi bir fobi de oluşacaktır.

Bunun yanında ezberlenmesi güç bir şiiri ezberlemeyen çocuğa daha o yaşlarda bir başarısızlık yaşatmak da az şey değildir. Çocuğun öz güven kazanmasında benzer başarısızlıkların olumsuz etkileri oldukça çoktur. Bir başka örnek: İstiklal Marşı ve Çanakkale Şehitleri güzel ve duygulu iki şiirdir ancak bu şiirlerin sözcük dağarcığıyla 10 yaşındaki bir çocuğun sözcük dağarcığı ne denli örtüşmektedir? Bu şiirlerde yer alan yabancı kaynaklı sözcüklerin söylenişini başarmaya bir köy okulundaki öğrencilerin alt yapısı uygun mudur? Çocuğun nefesini kullanması açısından bu şiirlerin uzun dizeleri (14 hece-15 hece) ne denli uygundur?

Çocuklar için yazılan şiir kitaplarında, şiirler aşağıdaki nitelikleri taşımalıdır:

- **Ölçü ve uyak yönünden:** Dizelerdeki hece sayıları 1. 2. ve 3. sınıflarda 7-8 heceyi geçmemelidir. On bir heceli şiirlere dördüncü sınıfta ya da üçüncü sınıfın sonuna doğru yer verilebilir. Daha sonraki sınıflar için hece sayısı önemli değildir ama yine de öğrencilerin nefeslerini kullanma süreleri göz önünde bulundurulmalıdır.
 - Duraklar belli olmalı, kolayca ezberlenmelidir.
 - Uyaklar birbirlerine yakın dizelerde bulunmalı, birbirinden kopuk olamamalıdır. Aşağıdaki şiiri örnek olarak verebiliriz:

ROBENSON
Haminninendir en sevgilisi
Çocukluk arkadaşlarının
Zavallı Robenson u ıssız adadan
Kurtarmak için çareler düşündüğümüz
Ve birlikte ağladığımızdan beri
Biçare Güliverin
Develer memleketinde
Çektiklerine

(Orhan VELİ, GARİP: 1945)

- Şiir ölçsüz ve uyaksız da olabilir ancak kolay söylenişlilik, kulağa hoş gelme ve kolay ezberlenebilme gibi nitelikler göz önüne alınmalıdır.
- Dizeler doğal cümle düzeyine uygun olmalı (özne+tümleç+yüklem), cümlenin belirttiği yargı bir ya da iki dizede verilmeli, çok yayılmamalıdır.
- Okutulacak şiirlerin 2,3, 4 kıtayı geçmemesi, 5-15 dizeden fazla olmaması gerekir. Ancak 4. ve 5. Sınıflarda hece sayılarının (7,8,11 gibi) olağandan çok olmaması koşuluyla 4 kıtanın üzerine, 5 veya 6 kıtaya da çıkabilir. Bu konuda şiirin işlediği ana duyguyu, öğrencilerin kişisel ya da toplu olarak ilgilerini ve yaşadığı yerel çevre özelliklerini de dikkate almak gerekir.
- **İçerik yönünden:** Öğrencilere okutulması, ezberletilmesi istenilen şiirleri seçerken; üniteler, belirli gün ve haftalar, kazandırılması gereken istendik davranışlar ve gelişim alanları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle yurt, ulus ve doğa sevgisi gibi soyut temaları işleyen, yaşama sevgisini ve insan ilişkilerini konu alan şiirler olmasına özen gösterilmelidir. Öğrencileri belli bir siyasal görüşe güdümlü kılacak, onları yaşamaktan soğutacak, karamsar şiirlerden kaçınılmalıdır.
 - Duygu çözümlemesinden çok olaylara yer verilmelidir. Ancak ilköğretimin 7.8. sınıflarına doğru duyguların biraz daha yoğun olarak işlendiği şiirlere yer verilebilir.
 - İşlenen düşsel duygular ve betimlemeler çocuğun düzeyini aşmamalı, çocuğun dünyasıyla uyum içinde olmalıdır.
 - Anlam açık olmalı ya da kapalı anlamları olan sözcük, deyim ve takımlardan kaçınılmalıdır.
 - Bütün bu sayıların yanında, çocuklara sunulacak şiirlerin estetik bir güzellik içinde sunulması gerektiği de unutulmamalıdır ancak çocuklara sunulacak estetik yaşantı ögesinin sınırları iyi çizilmeli, bunda da aşırılığa kaçılmamalıdır.

Şiir okuma çalışmalarında uyulması gereken kurallar şunlardır:

Öğrenciler şiir okuma yoluyla bir takım duyuşsal davranış ve tutumları kazanacakları gibi, topluluk önünde heyecanlarını yenme, denetim altına alma, bir metinde işlenen duyguyu daha iyi duyma ve değerlendirme yeteneği de elde edeceklerdir.

Öğrencilerin ezbere şiir okurken ya da bir şiiri ezberlemeye çalışırken, ana dilini bilinçli kullanma ve buna bağılı olarak da güzel konuşma yeteneğinin kendiliğinden geliştiğine tanık olunur. Örneğin; bir kırsal kesim okulundaki öğrencinin, söylenişini bilmediği bir sözcüğü böyle bir çalışma anında onlarca kez, kurallara uygun olarak yinelediği düşünülürse şiir ezberleme okuma çalışmasının yararı daha iyi anlaşılabilir.

Öğrencilerin güzel şiir okumaları için öğretmenlere şu öneriler sunulabilir:

- Öğrenci öğretmenin bu işi severek yapması gerekir. Kişi sevmediği, istemediği bir davranış, ne denli uğraşsa da başkalarına benimsetmekte başarılı olamaz. Bu nedenle öğretmenin şiiri örnek olarak okurken duygulu biçimde okuması gerekir. Böylece okuyuşuyla, duyma, tonlama, vurgulama sözcükleri söyleyişleriyle öğrencilerini özendirmeli, onları şiir okuma ve ezberleme konusunda cesaretlendirmelidir.
- Şiir okuma ve ezberleme çalışmasına geçilmeden önce bir çözümleme çalışması yapılmalı, bilinmeyen sözcük ve deyimler kullanıldığı dizden yola çıkılarak açıklanmalıdır.
- Şiirin yalnızca ezberlemekle değil gerektiğinde yüzünden de bakarak okunabileceği öğrencilere belirtilmelidir. Amacın ezberlemek olduğu unutulmamalıdır. Ezberleme güçlüğü çekenler de şiir okumaya karşı bu yolla güdülenmelidir.
- Şiir ses değişimlerinde, el, kol ve yüz hareketlerinde abartıya yer verilmeden okunmalıdır. Sesin, beden dilinin şiirin işlediği duyguyla ters düşmemesi gerekir. Söyleyişin doğal konuşmayla olan uyumuna ve işlenen duyguları yansıtır nitelikte olmasına özen gösterilmelidir. Örneğin; oğluna kavuşan bir annenin “ oğlum benim, hoş geldin “ derken sergilediği doğallığın şiir okuma sırasında da yansıtılması gerekecektir.
- Öğrencilerin okuyuş ve söyleyiş yanlışlarıyla alay edilmemeli, bunların gerektiği biçimde, onları kırmadan düzeltilmesi yoluna gidilmelidir.
- Şiir topluluk karşısında okunmadan önce, öğretmen denetiminde sesli olarak gerektiği ölçüde okunmalı, söyleyiş, vurgulama ve tonlama açısından eksiklikler giderilmelidir.
- Şiir ezbere okunduğunda dinleyenler üzerinde daha etkili olur. Özellikle duygularla davranışların uyuşması daha doğal, daha uyumlu olur. Ancak ezbere okunmadığı zaman da öğrenci şiire kapanıp kalmamalı, özellikle dize sonlarında gözler dinleyicilere çevrilerek onlarla iletişim kurulmalı, sayfa çevrilirken şiirin akışının kesilmemesi için gereken özen gösterilmelidir.
- Şiirin sonlarına doğru duygu yoğunluğu eritilmemeli, şiirin bitişi tonlama ve vurgulamayla dinleyenlere hissettirilmelidir.

- Zaman zaman yapılacak şiir okuma yarışmalarıyla, verilecek ödüllere öğrencilerin bu konudaki istekleri artırılabilir. Ayrıca türlü kaynaklardan (radyo, teyp, kaset, öğrenci, öğretmen ve ozanlar) yararlanılarak öğrencilerin bu konudaki becerileri geliştirilebilir.
- Okul öncesi çağındaki çocuklara ve ilköğretim 1. Sınıf öğrencilerine kulaktan dinleterek şiir ezberletme durumu da söz konusudur. Henüz okuma yazma bilmeyen ve duyduklarını gördüklerini hiç süzgeçsiz alma durumunda olan bu çocuklar için şiirlerin etkileyici bir sunuşla okunması çok önemlidir. Bunun için, öğretmenin daha önceden hazırlıklı olması gerekecektir.

Öğrenciye Etkinlik:

➤ Söz Korosu

- **Amaç:** Sesli okuma ve birlikte çalışma becerisinin geliştirilmesidir.
- **Uygulama:** Bir şiir veya düz yazı bölümlere ayrılarak bir grup öğrenci tarafından birlikte okunur. Öğrenciler gruplara ayrılır. Metin öğretmen tarafından okunarak metnin anlaşılması sağlanır. Söz korusu dört şekilde yapılır.
 - **Hep birlikte okuma:** Metnin tamamı, sınıf veya bir grup tarafından okunur.
 - **Grup olarak okuma:** Metin bölümlere ayrılarak metnin belirlenmiş bölümlerinden birini bir grup, diğer bölümlerini de ikinci grup okur.
 - **Karşılıklı okuma:** Öğrenciler iki gruba ayrılarak metnin belirlenmiş bölümlerinden birini bir grup, diğer bölümlerini de ikinci grup okur.
 - **Nakarathlı metinleri okuma:** Öğrenciler gruplara ayrılarak her bölümü bir grup veya bütün gruplar birlikte okur.

Metin okunurken şahıs veya varlık kadrosu, karakter özelliklerini yansıtacak şekilde seslendirilir.

Değerlendirme: Öğrencilerin gruptaki uyumuna, vurgu, tonlama ve telaffuzlarına dikkat edilir.

- **Tekerleme kitapları:** Tekerlemelerin genel tanımını yaparsak “ Masalların başında veya söz arasında kelimelerin benzerliğinden de yararlanılarak söylenen *evvel zaman içinde kalbur saman içinde* gibilerinden yarı anlamlı yarı anlamsız sözlere “ denir.

Bunların dışında bir de “çocuk tekerlemeleri“ vardır. Çocukların çoğunlukla oyun oynarken söyledikleri tekerlemeler basit, sürrealist(gerçeküstü) şiircikler demektir. Her birinin kendine göre ayrı bir ahengi bulunan tekerlemeler, çocukların kendi aralarından doğma oldukları için çocuk dünyasının izlerini taşırlar. Masal motifleri ve kelimeleri, hayal zikzaklar tekerlemelerin başlıca özelliklerinden birkaçıdır.

Çocuk tekerlemeleri uzun olamazlar. Bu yüzden ki oyun sırasında aynı tekerleme birkaç kez arka arkaya tekrar edilir. İçlerindeki tekrar, kolaylıkla ezberlemeyi ve hatırd tutmayı sağladığı için tekerlemeler küçük çocukların pek hoşuna gider. Aynı tekerleme için de sayılı kelimelerin veya sözlerin sık sık kullanılmasına imkân verdiğinden dolayı da tekerlemeleri tabii ve anlamlı bir dil alıştırmaları saymak doğru olur. Tekermemelerin çoğunda diyalog (karşılıklı konuşma) şekli vardır. Bazı tekerlemeler ise iki ayrı çocuk grubu tarafından kol kola birbirinin karşısına giderek söyledikleri diyaloglu çeşittendir.

- A---** Üşüdüm üşüdüm, a benim canım üşüdüm.
B--- Kürkünü giy, kürkünü giy, a benim canım kürkünü giy.
A--- Kürküm yok, kürküm yok, a benim canım kürküm yok.
B--- Alsana alsana, a benim canım alsana.
A--- Param yok param yok a benim canım param yok.

Çocuk tekerlemeleri çoğunlukla yarı anlamlı yarı anlamsız olmakla beraber çocuksu diyemeyeceğimiz kadar düzgün ve anlamlı biçimleri de pek çoktur. Yukarıdaki örnek gibi şu küçük parça da bunlardan biridir.

- A---** Aç kapıyı bezirgan başı
B--- Kapı hakkı ne verirsin
A--- Arkamdaki yadigar olsun

Tekerlemelerin özelliklerinden biri de, içlerinde kelime tekrarlarının fazla bulunmasıdır. Bu tekrarlar hareket, ahenk ve neşe sağlar. Tekermemeler neşeli ve ahlaki olurlar. İçinde kötü söz, kötü düşünce bulunan, karamsar, yaşama zevkini köreltici bir tekerlemeye rastlamak mümkün değildir.

Gerek neşe ve hareket gibi hayati değerleri taşıması gerekse çocuğa okul öncesi dil alıştırmaları sağlaması bakımından önemli bir eğitim aracı olan tekerlemelerden okul çağında, ilk sınıflarda yararlanmak mümkün ve gereklidir. Özellikle Türkçe, Beden Eğitimi, Hayat Bilgisi, Resim dersleriyle dramatizasyon çalışmalarında tekerlemeler ihmal edilmemelidir. Hemen her bölgeye özgü tekerlemeler vardır. Tekermemeler de zengin bir folklor ürünüdür. Bölgemizdeki tekerlemeleri ve bunlara bağlı hareketleri saptayarak fırsat düştükçe yararlanmak, çocuklar için zevkli bir uğraş, öğretmen için pratik bir yardımcı olur.

Çocuk tekerlemelerini; oyun dışı, oyun tekerlemeleri ve sayışma tekerlemeleri olmak üzere üçe ayırabiliriz:

- **Oyun dışı tekerlemeleri:** Çocukların bir varlığa, bir tabiat olayına seslenmek için söyledikleri şiirimsi sözlerdir. Çocukların akşamüzeri tepelerinde dolaşan karga sürülerine karşı hep bir ağızdan söyledikleri şu oyun dışı tekerleme sanki La Fontaine'den bir sürü çocuk masalından süzülüp gelmiş bir ses dalgasıdır.

*Karga karga gak dedi
“ Bin duvara bak “ dedi
Hacı nine kına döver
Ben bilirim kimi sever
Altın paşayı sever
Altın paşa klonakta
Gümüş yüzük parmakta
Getir kızı göreyim
Atalara bindireyim
Saraydan geçireyim
Has ekmek pus ekmek
Bir buzağıcık*

- **Oyun tekerlemeleri:** Çocukların dışarıda açık havada oyun amacıyla oynarken oyun içinde söyledikleri tekerlemelerdir.

*Kadifeci güzeli
Handadır handa
Tahtakale dibinde Biz size geldik on günde
Geldinizse geldiniz
Bizleri memnun ettiniz
Kutu kutu içinde
Beğeninizi seçiniz*

- **Sayışma tekerlemeleri:** Çocukların herhangi bir oyunu oynarken ebeyi belirlemek amacıyla söyledikleri tekerlemelerdir.

*Biren biren
Hiken hiken
Ayva diken
Saran sekiz
Saran dokuz
Kamçılı başlı
Kara domuz
Alcık balcık
Sana dedim
Sen çık*

1.4.1.2. Alfabe Kitapları

Alfabenin tanıtıldığı kitaplardır. Bu kitaplar artık çocuğun yavaş yavaş alfabe bilgisini kazandığı çalışmalardır. Kitaplarda her harf bir hayvan veya çocuğun en çok gördüğü, kullandığı eşya resmi ile ilişkilendirilerek çizilmeli ve üzerinde konuşulabilecek bir canlandırma ile çocuğa verilmelidir. Bu çalışmada da arka plan resimlendirilmeli, düz bir zemin üzerinde canlandırmalar yapılmalıdır. Düzey itibariyle fon son derece sade ve yalın olmalı, amacı dışında detaya yer verilmemelidir.

Bir ABC kitabı dört tipte yapılabilir:

- Kelime resim formatında yapılanlar
- Basit anlatım tarzında yapılanlar
- Bulmaca ve oyun tarzında yapılanlar
- Ana temalara dayananlar

Bu dört teknikle de hazırlanan çalışmalarda, yazar ve çizimi yapan sanatçı arasında kurulacak başarılı ilişki sonucunda arka plan, beyaz bir zemin olabileceği gibi mat, sarı, mavi, yeşil ve kırmızı renkler de olabilir. Bazı eğitimciler bu çalışmalarını iki yaş grubuna kadar indirmektedir. Çocuk edebiyatı uzmanları çocuğun alfabe bilgisinin beyinde önce algılanıp tanınmasının, çocuğun ileride alacağı okuma ve yazma eğitimine olumlu katkıda bulunacağını düşünmektedir. Alfabenin resimlerle ilişkilendirilerek öğretilmesi, tarihi çok eskilere kadar giden bir yöntemdir.

1.4.1.3. Sayı Kitapları

Çocukların sayı bilgilerinin gelişmesi ve yönlendirilmesine dayalı bir eğitim aracı olarak düşünülmektedir. Gerçekte çocukların sayıları çevrelerindeki oyuncaklar veya model eşyalarla öğrenmeleri daha doğrudur ancak bu tarz kitaplar genelde çocukların sayı bilgilerinin gelişmesine yardımcı çalışmalar olarak hazırlanmaktadır. Sayı kitapları üç şekilde hazırlanmaktadır.

- Canlandırılan resimlerle veya oyunlarla birebir yorumlamaya dayalı çalışmalar
- Basit matematik kavramların öğretilmesine yönelik çalışmalar
- Sayılar üzerine geliştirilmiş öyküler ve bulmacalar yoluyla hazırlanan kitaplar

1.4.1.4. Kavram Kitapları

Kavram kitapları; bir eşyanın, varlığın veya durumun çocuklar tarafından tanımlanmasına, sınıflandırılmasına, adlandırılmasına veya özetlenmesine yönelik karmaşık becerilerin kazandırılması için planlanan kitaplardır. Kavram kitapları, çocuğun ilk başvuru kitaplarıdır. Bu kitaplarla çocukların kelime anlama becerileri ve söz dağarcığı gelişir. Çocukların dil ve algılama becerilerinin gelişmesi için çok gerekli kitaplar arasındadır.

Bu kitaplar aynı adla anılan eşya, hayvan veya varlıklar arasındaki farkı görebilme ve ayırabilme becerisinin geliştirilmesine yöneliktir. Örneğin; köpek kelimesinin sözlük tanımı dışında bu ad altında farklı cins ve görünüşte birçok köpek türü arasındaki cins ve görünüş farklılıklarını birbirinden ayırarak tanıyabilme becerisinin geliştirilmesi, kavram kitaplarıyla yapılmaktadır.

Kavram kitapları çocukların çevrelerinde gördükleri, birlikte yaşadıkları veya kullandıkları şeylerin temel özelliklerine göre sınıflandırılmasına yardımcı olur çünkü onlarda renk ve formların ayırımı sınıflandırmaya yardımcı olmaktadır.

1.4.1.5. Yazısız Kitaplar

Bazı resimli kitaplar, öykülerini sadece resimlerle anlatmayı tercih eder. Bu tür kitaplarda hiç metin yoktur ya da bazılarında hikâyenin başında bir cümle bulunabilir. Bu kitaplar çocukların hayal gücünü genişletmeye yardımcı olur. Okuyucu metne bağlı kalmadığı için resimleri daha iyi inceleyecek ve hikâyeyi anlamaya çalışacaktır. Çok küçük yaş çocukları için hazırlanmış yazısız kitapların resimlerinin basit olması gerekmektedir. Resimleri daha karmaşık olan yazısız kitaplar, çocukların anlamasını zorlaştıracığından bu yazısız kitaplar daha büyük çocuklara uygun olacaktır.

1.4.1.6. Okumaya Başlama Kitapları

Öğrenme okuma ile başlar. Çocukların sistemli bir biçimde aldıkları eğitim onların kolayca okumaya geçmelerini ve hızla ilerlemelerini sağlar. Bu aşamadan itibaren çocuğun artık okuduklarını ve öğrendiklerini pekiştirmesine yardımcı olacak bilginin haftalık dönemler hâlinde verilmesi gerekir.

Çocukların öğrenmelerine yardımcı olacak soruların ve karşılığını alacağı kitapların yanında çocukların sözcük dağarcıklarını sürekli geliştirecek kitapların hazırlanması okumaya başlama kitapları dönemidir. Bunun için de dört yaşından on altı yaşına kadar 12 yıllık bir okuma stratejisi geliştirilmiştir. Dört yaşındaki çocuğun sözcük dağarcığındaki kelime sayısı belirlenmiş ve bunların 12 yıl içerisinde belirli bir zenginliğe ulaşması için yardımcı okuma kitapları hazırlanmıştır. Özellikle okumaya başlama kitapları, temel eğitim birinci basamakta üçüncü sınıfa kadar çok büyük bir önem taşımaktadır. Kitapların sayfa düzenleri, resimlerin kullanılışı, yazıların boyutu, içindeki öykülerin pedagojik düzeyi son derece titiz ve uzun bir çalışma sonucu hazırlanmalıdır. Ayrıca öykülerin içerisindeki kelime sayısı, kitapların sayfa sayısı, kâğıt kalitesi, kitapların dayanıklılığı ciddi bir ekip çalışması sonucu belirlenmesi gereken özellikleridir. Çocuklar söz dağarcığı düzeyine göre okumaya başladıktan sonra ders ve okul dışında iki veya üç kitabı bir hafta içerisinde okumalı ve öğretmen tarafından bu okuma disiplini dokuz yaşına kadar sürdürülmelidir.

Okumaya başlama kitaplarını resimli kitaplardan ayıran en önemli özellik, büyük puntuyla yazılmış tekrarlanan kelimeleri içeren cümlelerle kurulmuş, basit kurguya sahip resimli kitaplar olmalarıdır. Bu kitaplarda ritim, çocuğun okumasını kolaylaştırır. Bu sebeple kafiyeli metinler, çocuğu neşeli bir ruh hâline sokmakta etkili olabilir. Okumayı öğrenmeye çalışırken karşısına çıkan zorlukları aşmasını sağlar.

Resim 1.2. Kitap okuma alışkanlığının kazanılmasında aile çocuklara destek olmalıdır.

1.4.1.7. Resimli Öykü Kitapları

Çocuklar 10-12 yaşlarından sonra giderek daha gerçekçi niteliklere sahip yazınsal türlere ilgi duymaya başlarlar. Artık masal çağı bitecek, yerini yavaş yavaş öykü ve roman yani gerçek ya da gerçeğe uygun olay anlatımının ağır bastığı yazınsal türler alacaktır. Öğretmenin görevi bu yaşa uygun nitelikli yapıtların seçiminde yardımcı olmak, onun bu döneme geçişini kolaylaştırmaktır.

Öykü ve romanın en genel tanımı şöyledir: Gerçek ya da gerçeğe uygun olayların anlatıldığı yazınsal nitelikteki yazıların kısa oylumlusuna öykü, uzun oylumlusuna roman denir.

Roman ve öykü aynı özellikten yola çıkılarak tanımlanmakta olup yalnızca oylum bakımından ayrılmaktadır. Öykü; klasik anlamda belli bir zaman ve yerde, birkaç kişinin başından geçenleri, gerçeğe uygun biçimde birkaç sayfayla anlatan kısa olay anlatımıdır. Bu yazılardaki olaylar gerçek olabileceği gibi gerçeğe uygun biçimde tasarlanmış da olabilir. Romanlarsa daha uzun olmakla birlikte kişilerin karakterlerinin daha ayrıntılı olarak anlatıldığı, daha çok olaya, daha uzun zaman kesiti içinde yer verildiği yazınsal bir türdür. Çocuklar büyüdükçe çevresinde olan biten birçok şeyin ayrımına vardıkça bunların nedenlerini, kaynaklarını öğrenmeye karşı daha çok ilgi duyacaklardır. İşte öğrencilerde bu tür ilgilerin uyandığı dönem, onların düşünme ürününü yapıtlarından giderek uzaklaştıkları, gerçek ya da gerçeğe uygun roman ve hikâye gibi yapıtlara yöneldikleri dönemdir.

Resimli Öykü Kitapların Çocukların Dünyasındaki Yeri ve Önemi

Resimli kitaplara takılıp kalan çocukların kuşkusuz, ruhsal ve zihinsel gelişimleri eksik kalacaktır. Böyle olacak diye resim kitapları yasaklamak da bir çözüm yolu sayılmaz. Yasaklanan durumlara karşı ilginin artacağı düşünülürse çocukların resim kitaplarına olan ilgisinin daha da artacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle, bu durumdaki çocuklara istenilen nitelikteki yayınların da vaktinde sunulması, okunmalarının özendirilmesi gerekecektir. Çocuklar resimli romanlara ne denli kolay ulaşabiliyorsa öteki kitaplara da aynı kolaylıkla ulaşabilmelidirler. Ayrıca çocukların yaşlarına göre okuma eğilimleri de göz önüne alınarak resimli ve bol yazılı kitapların sunulma çağ ve süresinin iyi bilinmesi gerekir. Resimli kitapların kısa sürede ve kolayca okunma özelliklerine sahip olmaları dikkate alınarak

çocuklara sunulacak resimsiz-çizgisiz yapıtların da kısa öykülerden oluşması ve belli ölçüde olması gerektiği unutulmamalıdır.

Bir çocuğa sunulacak nitelikli kitapların seçiminde, ilgi duyduğu resimli kitapların konu ve temaları da göz önüne alınmalıdır. Anne baba ve öğretmenlerin resimli kitapları yasaklamak yerine çocuğun ne tür çizgi konulara ilgi duyduklarını anlamaya çalışmaları, çocuklarla bu konuda sağlıklı bir diyalog içinde olmaları için daha bilinçli bir okuma kılavuzluğu yapmaları gerekecektir. Ancak bu bilinçli kılavuzluk sayesinde çocukta okumayla ilgili bir değer yargısı oluşacak ve beğeni düzeyi giderek yükselecektir.

Resimli kitap ve roman okuyan çocuğun, kitap okumayı sevmeyen bir çocuğa göre daha olumlu bir tutum içinde olduğu rahatlıkla söylenebilir. Böylece zamanla çocukta oluşan okuma alışkanlığı büyüklerin yardımıyla daha olumlu bir biçimde yönlendirilebilecektir. Çocukların resimli kitaplara ilgi duyuyorlar diye büyüklerince sert bir biçimde uyarılması hiç de yerinde bir tutum değildir.

Resimli Öykü Kitaplarının Taşması Gereken Özellikler

Resimli kitaplar eğitim amaçlı kullanılmadığı sürece birçok sakıncaları olacaktır. “ Çok satılsın, ilgi çeksın “ gibi kaygılarla bakıldığında eğitici yön göz ardı edilebilmekte, çocuklara yararlı olmak yerine zarar verebilmektedir. Hatta Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana bu tür yayınların olumsuz yönlerini ortadan kaldırmak için önlemler alınmıştır. 1927 yılında çıkarılmış olan Küçükleri Muzur Neşriyattan Koruma Kanunu bu konuda direkt bir hüküm içermemesine karşın özellikle resimli romanlara karşı Milli Eğitim Bakanlığınca bir savaş açılmış kitaplara resimli romanlar sokulmamıştır. Aynı yasa 1986 yılında yeniden düzenlenmiş, illerde oluşturulacak bir komisyona bu tür zararlı kitaplar için bir ceza verebilme yetkisi bile verilmiştir. Bu yasanın bir yaptırımını olmasa da kitaplkların bu tür yayınlara bakış açısı pek fazla değişmemiştir.

Resimli kitapların bunca sakıncalarının yanında yararlı birer okuma araç gereci olabilmeleri için birtakım özellikleri taşıyor olmaları gerekir. Bu özellikler şunlardır:

- Konu ve temanın her yaştan kişinin anlayabileceği denli basit, yalın ve ilgi çekici olması gerekir. Genellikle ırkçılık, değişik suç örgütleri, uyuşturucu ve kaçakçılık, çeteler, toplumlar arası çatışmalar, Doğu ve Batı'nın kendine özgü aile ve toplum yaşamı, tarihsel ve siyasal yaşamdan kesitler gibi konuların işlendiği resimli kitapların yalnızca güldürmeyi amaçlayanları da vardır. Ancak işlenen konu ve temalar çocuğu hiçbir zaman suça itmeme, ırk ve din ayrımcılığına götürmemeli, ülkelerin devlet büyüklerine, düzenlerine, değer yargılarına saygılı olmalıdır.
- Resimli öykülerde iyinin, doğrunun ve haklının utkusuyla bitmeli; karakterler, iyiliğin ve doğruluğun yanında olmalı; okuyuculara toplumca benimsenen istedik tutum ve davranışlar telkin edilmelidir.

- Dil de aynı biçimde, çocukların sözcük dağarcıklarını genişletmeye uygun olmalıdır. Çocukları istenmeyen eğilimlere sürükleyecek konuşma biçimlerinden, argo ve külhanca söyleyişlerden kaçınılmalıdır. Düşünce balonlarıyla konuşma balonları renk ve biçim bakımından birbirinden ayrı olabilir. Anlatımda aşırılığa kaçmayarak, çizgi anlatımın havasını bozmayacak biçimde yazınsal öğeler de yeri geldiğinde kullanılabilir. Ancak kullanılan dilin ve anlatımın tekniğinin okuyucunun beğeni ve anlama düzeyine uygun olması gerekir.
- Çocuklar; yalnızca ticari kazanç kaygısıyla yapılmış, eğitici nitelikten yoksun, porno, uyuşturucu, anarşi gibi değişik olumsuzluklara sürükleyecek korsan yayın niteliğinde resimli kitaplardan kesinlikle uzak tutulmalıdır. Bu tür kitaplar çocuğun iyi bir insan olma yolundaki idealini de yok ederek, resimli anlatımın dışındaki kitaplara geçmelerini de engelleyecektir.
- Resimli kitaplarda en önemli öge resimlerdir. Resimlerden ayrı olarak süreklilik özelliği taşınmalı, eylemler ayrıntılı olarak verilmeli, ışık ve derinliğe de özen gösterilmelidir. Kişiler çizgi açısından değişik sahnelerde farklılık göstermemeli, baştan sona aynılık özelliği bulunmalıdır.
- Resimci dilerse anlatılan olay ya da konuyu panolarla ve değişik resimlerle anlatabilir. Resimlerin içinde bulunduğu alan enine boyuna, köşeli ya da yuvarlak olabilir. Konunun içeriğine göre resimci yaratıcılığını kullanarak çocukların ilgisini ayakta tutmasını başarmayı bilmelidir.
- Öyküler parçalara ayrılırken, akıcılık ve hareketlilik özelliğinden bir şey yitirmemelidir. Resimci her resim alanında en az çabayla, düz yazıdaki ayrıntılandırmaya gitmeden çok şey anlatabilmeyi başarabilmelidir.

Çocuklara Sunulacak Öykülerin Genel Nitelikleri

Çocukların okudukları metinler onlara üç düzeyde yararlı olurlar:

- Bilgi sunma
- Bakış açısı sunma
- Estetik yaşantılar sunma

Ancak bunlardan birincisi, roman ve öykü türü yazılarda her ne denli çocuklar için yazılsalar da doğrudan hedeflenen bir yarar değildir. Roman ve öyküler duygusal yönleri ağır basan, bir sanat yapıtının taşıması gereken nitelikleri taşıyan yazılar olduğu için ilk elden bilgi sunmak gibi didaktik(öğretici) hedefleri yoktur. Ancak böyle bir roman ya da öyküde büyüklerin yaşantılarından, yaşamla ilgili deneyimlerinden kesitler sunulabileceği için bunları okuyan çocukların yaşam deneyimleri de ister istemez zenginleşmiş olacaktır. Böylece çocukların içinde buldukları topluma uyumunda yarar sağlayan bu eserler didaktik bir işlevi de yerine getirmiş olacaktır.

Ayrıca bu tür eserler çocuklara yaşamla ilgili bir bakış açısı sunma işlevini de yerine getirirler. Sergilenen örnek yaşantılar, yoluyla çocukların türlü durum ve olaylarla ilgili olarak yorum yapabilme yetenekleri geliştirecektir. Ancak unutulmamalıdır ki, bir öykü ya da roman bu, işlevleri yerine getirirken, hiçbir zaman bu işi doğrudan ve yalın biçimde yapmamalıdır. Bu işlevleri estetik yaşantılar yoluyla, imgesel bir anlatımla ve sezdirme yoluyla yerine getirmelidir.

Kısacası bir öykü ya da romanın asıl işlevi okuyucusuna estetik yaşantılar sunmak, böylece onlarda bir güzellik duygusunun uyanmasını sağlamak olmalıdır. Diğer işlevlerse daha sonra gelip çok usta bir biçimde yerine getirilmelidir. Bunların yanında, çocuk öykü ve romanlarında bulunması gereken şu özelliklerin de öğretmen ve velilerce dikkate alınması gerekir:

- Konular hedef kitle olarak seçilen çocukların ilgilerine, yaşam deneyimlerine ve kavrayış güçlerine uygun olmalıdır.
- Çocuğun izleyebilme gücüne uygun bir planları olmalı; giriş, gelişme ve sonuç bölümleri mantıklı bir sıra izlemelidir.
- Çocuklar için sakıncalı konulara (cinsellik, ideolojik, politik ve dinsel) yer verilmemelidir.
- Bölüm ve paragraflar çok uzun olmamalı çocuğun ilgisini çekebilecek devinimli olay ve durumlara yer verilmiş olmalıdır.
- Anlatılan olaylar karmaşık olmamalı, çocuğun ilgisini çekebilecek devinimli olay ve durumlara yer verilmiş olmalıdır.
- Betimlemeler canlı olmalı, ruh çözümlemelerine gereğinden çok yer verilmemelidir.
- Kitapta yer alacak resimler uygun nitelik, düzey ve miktarda olmalıdır.
- Güldürü ögesine aşırılığa ve kabalığa kaçılmadan yer verilmiş olmalıdır.
- Anlatılan kişiler ve olaylar çocuğun dünyasıyla çelişmemeli, onun aklını karıştırmamalıdır.
- İlginin canlı tutulması için, olay ve ayrıntılar merak uyandırıcı biçimde kurgulanmış ve sunulmuş olmalıdır.

Türk Edebiyatında Çocuklar İçin Öyküler

Yazınsal bir tür olarak öykünün tarihi, şiir ve masala göre çok daha yenidir. Bugünkü anlamda roman ve hikâye örneklerine Batı'da 13.yüzyıldan bu yana rastlanmaktayken bizdeyse ancak 19.yüzyıldan bu yana rastlanmaktadır.

Türk edebiyatında düz yazı geleneği oldukça yenidir. Batı etkisindeki Türk edebiyatından önce, bugünkü anlamda düz yazı yoktu da denilebilir. Dönemin şair ve yazarlarının biyografilerinin sunulduğu tezkirelerin ve tarih kitaplarının yanında az da olsa süslü düz yazı örneklerine rastlansa da, bu örneklerde bugünkü anlamda yerleşmiş bir düz yazı geleneği yoktur.

Türk edebiyatında bir olay anlatımı olarak hikâye etme geleneğinin ilk örnekleri destanlardır. Dede Korkut Hikâyeleri de bugünkü anlamda olmasa da destanlardan biraz daha ileri düzeyde hikâye örnekleri olarak gösterilebilir. Ayrıca sözlü karakterde ve özellikle 16.yüzyıldan sonra yaygınlaşan halk hikâyeleri de önemlidir. Ancak gerek Dede Korkut Hikâyelerinde olsun gerekse sözlü halk hikâyelerinde olsun bu destanlarda düz anlatımla şiir sürekli olarak iç içedir. Olağanüstü öğelerin giderek azaldığı bu öykülerde, saz da kimi zaman üçüncü bir araç olarak kullanılmaktaydı.

RESİMLİ ÇOCUK ÖYKÜLERİ

Okuma parçası:

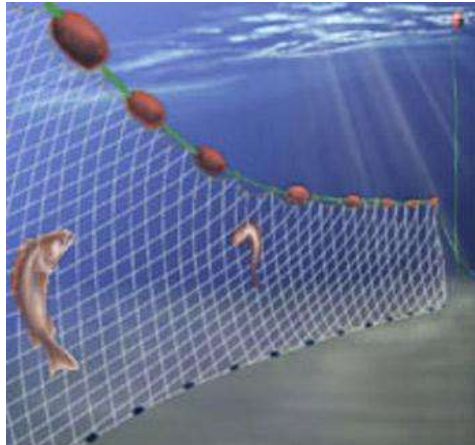
Genç balıkçı her akşam denize açılır, ağlarını suya atardı.

Rüzgâr karadan estiği vakitler çoğunlukla bir şey yakalayamazdı. Yakalarsa da yakaladığı şey çok az olurdu.

Resim 1.3. Masal Örnekleri

Çünkü bu kötü bir rüzgârdı ve dalgalar onu karşılamak için ayağa kalkardı. Fakat rüzgâr kıyıya doğru esince, balıklar diplerden gelip ağlara takılırdı. O da onları toplayıp pazara gider satardı.

Resim 1.4. Masal Örnekleri

Bir akşam aç o kadar ağırlaştı ki onu sandalına çekmekte zorlandı. Kendi kendine gülüp “ Bütün balıkları yakaladım. Bu ya insanları şaşırtacak kadar ağır bir canavar ya da yüce kraliçenin beğeneceği kadar dehşetli bir şey.” dedi kendi kendine. Kollarındaki damarlar, tunç bir vazoyu saran mavi mineler gibi morarana kadar asıldı kalın iplere. İpleri çekti ve yavaş yavaş mantarların halkası en sonunda da aç, suyun üzerinde yükseldi.

Fakat içinde ne balık vardı, ne bir canavar ne de dehşetli bir şey.

Resim 1.5. Masal Örnekleri

Sadece uykuya dalmış küçük bir deniz kıızı.

Saçları ıslak altın tüylere, her teli de sırça bir kadehteki sırma tele benziyordu. Bedeni fildişi kadar beyaz kuyruğu da gümüş ve incidendi. Kuyruğu ve denizi yeşil yabani otları ile sarmalanmıştı. Deniz kabukları gibiydi. Kulakları ve dudakları mercandandı. Buz gibi dalgalar soğuk göğsüne çarpıyor, göz kapaklarında tuz ışıldıyordu. O kadar güzeldi ki, genç balıkçı onu görünce şaşırdı, ağı kendine çekip eğilerek onu kollarının arasına aldı. Ona dokunur dokunmaz kız ürkmüş gibi bir martı gibi cıyaklayıp uyandı. Mor-yakut gözleri ile dehşet içinde balıkçıya baktı ve kurtulmaya çalıştı fakat genç balıkçı onu sımısıkı tutmuş gitmesine izin vermiyordu.

Kız ondan kurtulamayacağını anlayınca ağlamaya başladı ve: “ Yalvarırım gitmeme izin verin çünkü ben bir kralın biricik kıızıyım. Babam da ihtiyar ve yalnız.” dedi. Fakat genç balıkçı yanıtladı: “ Seni her çağırđıđımda gelip şarkı söyleyeceğine söz verirsen gitmene izin veririm çünkü balıklar deniz halkının şarkılarını dinlemekten hoşlanırlar, benim de ağlarım dolar.”

“Bu sözü verirsem gitmeme izin verir misin?” diye haykırdı denizkıızı.

“Evet gerçekten veririm.” dedi balıkçı.

Deniz kıızı da deniz halkının yeminini edip balıkçının isteğini gerçekleştireceğine söz verdi. Balıkçı kollarını çözdü ve deniz kıızı tuhaf bir korkuyla titreyerek denize atladı.

Genç balıkçı her akşam denize açılıp denizkızını çağırıyor, kız da sudan çıkıp ona şarkı söylüyordu. Etrafında yunuslar yüziyor, başının üstünde yabani martılar dönüyordu.

Resim 1.7. Masal Örnekleri

1.4.1.8. Çocuk Masalları

Çocuk masalları, ulusların henüz yazılı edebiyat dönemine geçmedikleri yazı öncesi dönemden bu yana var olan, kişileri ve olayları olağanüstü nitelikler taşıyan bir edebiyat ürünüdür. Sözlü edebiyat dönemlerinde ağızdan ağıza, kulaktan kulağa, kuşaktan kuşağa aktarılarak yaygınlaşan masal, yazılı edebiyat döneminde yazı aracılığıyla daha güçlü bir yazınsal tür olarak varlığını korumuştur.

Masalların Hindistan'da doğarak oradan dünyanın başka yerlerine yayıldığı söylenmekle birlikte, genel kanı her ülkenin kendi malı olan ve kendilerine özgü nitelikler taşıyan masallarının bunu yalanladığı doğrultusundadır. Aynı konu, aynı ana düşünce başka uluslara ait masalarda bulunsa bile anlatım, dil ve işleyiş bakımından birçok farklılık göze çarpmaktadır. Özellikle masalın başında ve içinde bulunan tekerlemeler başka uluslara ait masalarda yoktur.

Geniş bir hayal ürünü olan masalarda yer yer gerçeğe uygun olaylara ve kişilere de rastlanılabilir. Kahramanlar genellikle; padişah, kral, vezir, şehzade, fakir kızı, delikanlı cüce, dev, peri kızı, cin, ejderha gibi varlıklardır. Ayrıca kimi nitelikleriyle insana benzeyen ama yine de olağanüstü niteliklere sahip olan kahramanlara da rastlamak olasıdır. Örneğin, halkın içinden çıkan zeki ve hazır cevap Keloğlan böyle bir karakterdir.

Masalların türleri

Masallar yapılış ve çıkış kaynakları açısından, halk geleneğiyle oluşmuş folklorik nitelikli masallar ve yapay nitelikli yazınsal masallar diye ikiye ayrılır:

- **Halk geleneğiyle oluşmuş folklorik nitelikli masallar (halk masalları):** Bu tür masallar halkın asıl yaratma gücüyle oluşup toplumsal belleklerden süzülüp gelen ve folklorik nitelik taşıyan masallardır. Bağlı oldukları toplumların gelenek görenek, yaşayış ve tarihiyle ilgili izler de taşıyan bu masallar, önce halk arasında, sözlü edebiyat geleneğiyle anlatılmaya başlanmış daha sonraları da araştırmacılar ve kimi yazarlarca yazıya geçirilmişlerdir.

Söyleyenleri ve yaratıcıları belli olmayan halk masalları konu olarak oldukça yalın, anlatım yönünden işlenmemiş, yerel ağız özelliklerini içinde barındıran yazınsal ürünlerdir. Türk edebiyatında halk geleneğiyle yaratılmış masalları yazıya geçirme çalışmaları, Milli Edebiyat Dönemi'nde (1911-1922) gündeme gelmiş olmakla birlikte Cumhuriyet Dönemi'ne dek gerektiği biçimde yerine getirilememiştir. Ziya Gökalp bu konudaki çalışmaların öncüsüdür. Cumhuriyet Dönemi'nde ise Orhan Şaik Gökyay ve Eflatun Cem Güney bu alanda ürün vermiş ilk yazarlardır. Böylece yeni baştan işlenip gözden geçirilen halk masalları dil, anlatım ve kurgu yönünden kusursuz hâle getirilmeye çalışılmıştır.

Başka ülkelerde de benzer çalışmalar vardır. Örneğin; Asya, Avrupa ve Afrika halk masallarından dilimize çevrilerek çocuklara sunulan masallar bu türdendir. Halk masallarında konular oldukça çeşitlidir. Değişik insan ilişkilerine yer verilen bu masallarda genellikle çocukların karşılaştığı güçlükler üvey ana, üvey çocuk kıskançlıkları, aile bireyleriyle olan ilişkileri, kardeşler içinde en küçük ve saf olanın başarısı, anne baba, kardeş sevgisi, yaşamın gülünç ve garip yönleri gibi konular ağırlıktadır.

- **Yapay nitelikli yazınsal masallar:** Çocuk edebiyatı zamanla bağımsız bir uğraş alanı olarak geliştikçe, çocuklar için değişik araç gereç hazırlama işi, özellikle eğitimci yazarları bu alanda emek harcamaya zorlamıştır. Birçok yazar, halk masallarına öykünerek, kişisel düş güçleriyle masalar yazmışlardır. Bu tür masalara yazınsal nitelikli masalar da denilmektedir.

Yazınsal nitelikli masallar, halk masallarının yeni bir biçim ve kurgulanması sonucu oluşan masallar olabileceği gibi salt yazarın düş gücüyle ortaya çıkmış masallar da olabilir. Bu tür masalların konuları genellikle gerçek dışı olup olaylar düşsel mekanlarda, ülkelerde geçer. Kahramanlarsa sık sık olağanüstü durumlarla karşı karşıya gelen, olağanüstü niteliklere sahip varlıklardır. Anlatılan olaylarsa tılsım, fal, büyü ve gelecekte bilgi verme gibi gizli nitelikleri taşıyan olaylardır. Genellikle birtakım düşünce ve davranışların telkin edilmeye çalışıldığı yazınsal masallarda kimi zaman toplumların çelişkili ve gülünç durumları da ele alınır. Halk masallarına göre anlatım ve estetik özellik bakımından daha ileridedir. Toplumlardaki sosyal kültürel ve teknolojik yeniliklerin bu masallarda yer aldığı, değişik kişi ve mekan betimlemelerine yer verildiği görülür.

Yazınsal nitelikli masalların düz yazı biçiminde olanlarının yanında, şiir biçiminde olanları da vardır. Özellikle günümüzde bu tür masal yazan ve yayımlayan yayınevlerinin sayısı oldukça çoktur.

Masalların Bölümleri

Halk masallarında olsun yazınsal nitelikli yapay masallarda olsun genellikle üç bölüm bulunmaktadır. Bunlar döşeme, gövde(gelişme) ve sonuç bölümleridir.

- **Döşeme bölümü:** Masalların baş kısmında yer alan, dinleyicinin ya da okuyucunun masal dinlemeye çağrıldığı bölümdür. Ancak çağırma kimi masalarda çok süslü, çok sanatlı bir biçimde yapılır. Bu bölüme masal başı ya da tekerleme bölümü de denilmektedir. Genellikle toplumda yer alan zıtlıkların, gülünç durumların da konu edinildiği bu bölümler, çocukların ilgi ve istekle okudukları kısımlardır. Masallar bir bakıma bu bölümdeki söz ustalığıyla kendilerine dinleyici, okuyucu bulabilirler.

Naki Tezel'in derlediği bir masalın döşeme bölümü şu şekilde yer almıştır:

“ Var varanın, sür sürenin Baykuşu çoktur viranenin Destursuz bağa girenin, geçmez para ile dükkânına girenin, hokka çömleğini başında patlatır Bekir Mustafa.”

“Hak dost veli dost... Babamdan kaldı eski bir postBen dikerim o sökülür Arasına bit pire sokulur...Ufacığı bakla gibi, büyüceği toklu gibi... Tuttum pireyi İstanbul'a yolladım. Bekledim bekledim. Ardından uşak yolladım.”

“ Bir kaz aldım akça pakça, eti kemiğinden pekçe. Kırk kişiyiz onumuz odun yarar, onumuz kav çakar, onumuz su taşır, onumuz ateş yakar... Bir de baktık kaz kafasını kaldırmış, kazansan bize bakar.”

Masalıcı, gövde bölümünde yer alan niteliği taşıyan güzel söz ve tekerlemeler kullanılabilir. Böylece gövde bölümünde bulunan geçişler daha eğlenceli duruma getirilmiş olur. Özellikle Türk masalları bu açıdan oldukça zengindir.

“ Evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde, bir memleket padişahının kırk oğlu varmış Saatler günler, haftalar konuşmuş, haftalar aylarla, aylar yıllarla yarışmış, oğlanlar büyümüşler, birer kocaman delikanlı olmuşlar.” şeklinde döşeme bölümüne örnekler verilebilir.

- **Gövde ya da gelişme bölümü:** Bu bölüm, masalı oluşturan ana olayların ve bu olayla ilgili ayrıntıların sunulduğu, masalın en uzun bölümüdür. Döşeme bölümü bittikten sonra, genellikle bu bölüme “ *Vaktiyle memleketin birinde, adamın biri, günün birinde, evvel zaman içinde, bir gün...*” gibi söz açıcı başlangıçlarla geçilir. Çoğu yabancı kaynaklı masalarda döşeme bölümü olmadığı için doğrudan, bu türden bir sözcük öbeğiyle giriş yapılır. Bu bölümde okuyucuyu heyecanlandıracak, okuma ya da dinleme isteğini artıracak gerilimler ve düğümler ortaya konur.
- **Sonuç bölümü:** Masalın bitirildiği, düğümün çözüldüğü bölümdür ancak özellikle folklorik nitelikteki Türk masalları, olağan sonuç bölümüne ek olarak farklı biçimde bitirilebilir. Enver Naci Gökşen, bu bölüme “ üç elma bölümü de “ demektedir. Gökşen'e göre bu bölüm bir tür gönül alma ve masalın dua bölümüdür. Masalıcı bu bölümde sanki olayları yaşamış gibi, masalın verdiği duygu hâliyle dinleyenleri kimi zaman bu elmalardan biriyle ödüllendirebilir. “ Gökten üç elma düştü birisi (masalın konusuna göre) yiğit olanların başına, birisi bu masalın dizip koşana, birisi de dinleyenlerin başına” diye söyler. Kimi zaman da masal “ Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.” diye bitirilebilir.

Çocuk Masallarının Taşınması Gereken Nitelikler

Çocuğun ana dilini öğrenmesine, kullanmasına ve zenginleştirilmesine yardımcı olan masallar, aynı zamanda da iyi bir eğitim öğretim aracıdır. Bu nedenle masalların, çocuğun ilgi ve gereksinimlerine uygun olması, onun yaşam gerçeklerini anlamasına katkıda bulunması, çocuğa sunulan kurgusal dünya ile gerçek yaşam arasında güçlü bir bağ oluşturması gerekmektedir.

Yazınsal nitelikli bir masal eğitici öğretici olabileceği gibi okuyucularına estetik bir güzellik ve yaşamıyla ilgili bir bakış açısı da sunabilmelidir. Ancak bu açıktan açığa değil imgesel bir dil kullanarak sezdirme yoluyla yapılmalıdır. Masalların taşınması gereken nitelikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Yalın bir dille, açık ve akıcı bir anlatımla sunulmuş olmalıdır.
- Olaylar canlı ve hareketli olmalıdır.
- Konuşmalara yeterince yer verilmiş olmalıdır.
- Döşeme bölümündeki söz dizimi akıcı, ilgi çekici olmalı, düğüm bölümü ustaca işlenmeli, olaylar beklenmedik şekilde sonuçlanmalıdır.
- Eğitici özelliklerinin yanında eğlendirici özellikleri de bulunmalıdır.
- Betimlemeler, kahramanların tutumu, davranış ve beğenileri çocuklarda iyilik, güzellik, yardımseverlik ve dayanışma gibi istedik duyguların düşüncelerin gelişmesine katkıda bulunmalıdır.
- Masalda sunulan gerçeklikle, çocuğun içinde bulunduğu yaşam gerçeği birbirinden kopuk olmamalı, birbiriyle çelişmemelidir.
- Öğrenci ve sınıf ortamına uygun olmalı, içlerinde argo ve küfür gibi sözler olmamalıdır.
- Bozulmuş, yozlaşmış, çocuğun muhayyile (düş kurma) gücünü kötüye kullanan öğelerden oluşan, konusu ve kahramanları çocukları korkutacak nitelikte kötümser olmamalıdır.
- Konuları çocuklarca yanlış anlaşılacak; örneğin, kadını küçümseyen, toplumun inançlarına ters, kadcılık anlayışına yaslanan masallara yer verilmemelidir.

Çocuklara masal okuma ve anlatırken dikkat edilecek özellikler

Bir çocuğun gerçekle düşü birbirine karıştırdığı masal çağında, en sıcak dostu masallardır. Çocuklar büyüdükçe dinlediği ya da okuduğu masalların etkileriyle duyacak, dahası onlara benzer yeni düşler kuracaklardır. Özellikle, masal çağında bulunan çocukların dinlemeyi daha çok sevdiikleri de dikkate alınırsa öğretmenlerin ve velilerin onları sık sık nitelikli masallarla buluşturması gerekecektir.

Çocuklara masal anlatırken ya da okurken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Çocukların dinleme eğilimlerinin doyurulması için masal anlatıcının çok iyi bir anlatıcı olması, bu konuda gereken donanıma sahip olması gerekir. Dahası çoğu zaman büyüklerin bile bir olayı, onu yaşamış birisinin ağzından, doğrudan doğruya dinlemeyi tercih ettikleri olur. Bir masalı anlatacak kişinin bu masaldaki olayları yaşamaması olanaklı olmadığına göre sanki yaşamış gibi anlatması nasıl olacaktır. Her şeye karşın masal anlatıcının, anlatacağı masalı duyarak kendisi yaşamış gibi içten anlatması gerekir. Bunun için de yapacağı işi önemseyerek anlatmadan önce bir hazırlık yapması gerekir. Masalın seçiminde de titizlik göstermesi gereken anlatacağı masalı önceden birkaç kez okumalı, rahatlıkla anlatabilmek için alıştırma yapmış olmalıdır.
- Anlatıcı masalına başlamadan önce masalı birkaç kez okumalı, rahatlıkla anlatabilmek için alıştırma yapmış olmalıdır.
- Anlatıcı masalına başlamadan önce uygun bir dikkat çekmeyle dinleyicilerini güdülemelidir.
- Öğretmen ya da anlatıcı, anlatacağı masalı belli bir metne bağlı olarak değil, kendi sözcük ve cümleleriyle anlatabilecek kadar iyice bilmeli, ana düşünce ve temayı kavramış olmalıdır.
- Anlatıcı gerektiğinde olayları ve kişileri canlandırıcı, dramatize edici, betimlemelere yer vermeli; yerinde olmak koşuluyla, yazarın kısa olarak geçtiği kimi yerlerde kendisinden ekler yapabilmelidir. Ancak anlatıcının amacı, masalını okumaya göre daha etkili bir biçimde sunmak olsa da dramatize etmek değildir. Bir masalı anlatmakla dramatize etmek ayrı bir iştir. Bu nedenle anlatma, okuma ve canlandırma işi aşırılığa kaçılmadan yapılmalıdır. Anlatıcı gerektiğinde, özellikle ilköğretimin ilk sınıflarında kimi araç gereçlerden yararlanılmalıdır. Örneğin; çuhadan, renkli kumaş ve kartondan yararlanılarak olayın geçtiği yeri kahramanları simgesel resimlerle desteklenmelidir. Ayrıca kukla ya da el kuklalarından da yararlanılabilir. Jest ve mimiklerden aşırılığa kaçılmadan yararlanılmalıdır.
- Masal, akıcı ve düzgün bir Türkçeye, örnek bir konuşmayla sunulmalıdır. Doğal bir konuşma biçimiyle yapaylığa kaçmadan, gerektiği yerde vurgulama ve tonlamalar yapılarak anlatılmalıdır. Unutulmamalıdır ki ana dil eğitimiyle ilgili olarak masallardan beklenen katkı, öğretmenin bu konudaki becerisine bağlıdır.
- Anlatıcı, masalı ezbere değil kendi anlatımıyla, kendi cümleleriyle anlatmalı gerektiğinde kendi sözcük ve deyimleriyle masalı zenginleştirebilmelidir. Masalın bir yerini anımsaymadığında anlatımın akıcılığı bozulmamalıdır. Unutulan kısım çok önemliyse anımsadığında uygun bir ilgiyle o kısım yeniden anlatılabilir. Böyle durumlarda çocuklar üzerinde güvensizlik yaratacak durumlardan kaçınılmalıdır.

- Anlatıcı masalını anlatırken, açıklama yapacağı yerleri çok kısa geçmeli, gereksiz ve gelişigüzel açıklamalarla çocukların ilgilerini masaldan uzaklaştırmamalıdır. Çocukların yaşlarına göre dikkat sürelerini sayıya katıp anlatma süresini iyi ayarlamalıdır. Bir açıklama yapması gerekiyorsa, bunu masal bittikten sonra yapmalıdır. Masal çağındaki bir çocuğun olağan dikkat süresi 3-5 dakikayı geçmez. Bu sürenin uzatılması masalın ilgi çekici biçimde anlatılmasıyla olasıdır.
- Anlatıcı, masalı ilgi çekici ve kolay izlenir duruma getirebilmek için yalınlaştırabilir. Sınıf ve çevre bağlamını göz önüne alarak uyarlamalar yapabilir ancak bunu yaparken dinleyicilerinin yaşantı birikimlerini ve ilgilerini iyi değerlendirmelidir.
- Anlatıcı, gözleri aracılığıyla dinleyenlerin tümüyle iletişim içinde olmalı, hep aynı noktada durup aynı öğrencilere bakarak anlatmak yerine sınıftaki bütün öğrencilerle göz iletişimi kurarak anlatmalıdır.

Okuma Parçası

Geceyi Sevmeyen Çocuk

Resim 1.8. Okuma Parçası Örnekleri

Bir varmış bir yokmuş. Bir çocuk varmış, adı çocukmuş. Bu çocuk geceyi hiç sevmezmiş. Çünkü gece olunca annesi ona “ haydi bakalım uyku saati geldi. “ dermiş ama çocuk uyumak istemezmiş “Uyumak hiç güzel değil.“ dermiş annesine. “ Ben uyumayacağım! “

Annesi, “Bak yavrum, artık gece oldu. Gece olunca herkes uyur.“ deyince çocuk ağlamaya başlamış: “ Gece olmasın ben geceyi hiç sevmiyorum.”

“ Bütün çocuklar yattı.” dermiş annesi.

Çocuk: “ Yatmasınlar, Yatmasınlar!” diye ağlarmış.

“Köpekler, kediler, kuşlar, tavşanlar, bütün hayvanlar uyudu.”

“Uyumasınlar, uyumasınlar!” diye ağlarmış çocuk.

“Ama uyumazlarsa, gündüz olduğunda oyun oynamayacak kadar yorgun olurlar. Oyun oynarken uyuyakalırlar. Bu yüzden dinlenmeleri gerekir.”

“Dinlenmesinler, dinlenmesinler” diye ağlarmış çocuk.

Çocuk geceyi neden sevmiyor? Geceler sevilmez mi hiç?

Annesi kucığına almış çocuğu, pencereden dışarısını göstermiş.

“Ben geceyi çok severim.” demiş. “Çünkü gece olunca yıldızlar çıkar. Sen yıldızları görmüş müydün? Bütün çocukların bir yıldızı vardır. Bak, işte şurada parlayan senin yıldızın. İşte işte şurada, gördün mü? Her gece senin için parlar.”

“Ben o yıldızı istiyorum.” demiş çocuk.

Yıldızlara ulaşılabilir mi hiç ama çocuk henüz bunu bilmiyor.

“Belki büyüyünce gidip yıldızını oradan alabilirsin.” demiş.

Annesi: “Büyüme için, uyumak gerekir.” Perdeleri açmış. Çocuk yattığı yerden yıldızları görebilirmiş artık.

“Evreninde yıldız var mı?”

“Elbette var. Bul bakalım hangisi. Evet evet,o, işte buldum. Gel şimdi de İlay’inkini bulalım. SonraERCÜMENT’in, Volkan’ın, Serkan’ınkini. Bak Aslı ile Burcu’nun yıldızı da orada...”

“Evet evet” demiş çocuk

“Öyleyse gözlerini kapatman gerek. Masalı gözlerin kapalı dinlersen, sen de masalın içinde olursun.”

Gözlerini yummuş çocuk. Güzel bir masal anlatmış annesi çocuğa. Çocuk da güzel güzel uyumuş.

1.4.2. Çocuk Piyesi ve Tiyatroları

Türk edebiyatında bugünkü anlamda çocuk tiyatrosu yapıtına 19.yüzyılın ortalarına kadar rastlanmaktadır ancak ne Tanzimat edebiyatı döneminde ne de Servet-i Fünun edebiyatı döneminde çocuklar için yazılmış bir tiyatro yapıtına tanık olunamamaktadır. 1908’de okul müsamere etkinliklerinde tiyatroya rastlanmıyordu. Daha çok lirik manzumelerin ve söylevlerin okunduğu okul müsamerelerinde 1915 yılına dek bir değişiklik görülmez. O yıl dönemin Maarifi Umumiye Nezaretince (Milli Eğitim Bakanlığı) Mektep Temsillerinin Usul-i Tedrisi adlı bir eser yayımlanarak bu yöndeki çalışmaların önü açılmak istenmiştir.

1923’ten sonra okullarda temsil ve dramatizasyon çalışmalarına da önem verilmiş ulusal gün ve haftalar için düzenlenen törenlerde gün ya da haftanın anlam ve önemini yansıtan piyeslerin oynanması bir geleneğe dönüşmüştür.

Resim 1.9. Okul öncesi eğitim kurumlarında haftanın anlam ve önemini yansıtan çocuk piyes ve tiyatroları düzenlenebilir.

➤ **Seçilecek piyes ve tiyatro yapıtlarında bulunması gereken özellikler:**

Okullarda yapılacak sosyal etkinlikler Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal etkinlikler yönetmeliği (*Resmi Gazete: 13.1.2005/25699, Tebliğler Dergisi: Şubat 2005/2569*) gözüne alınarak hazırlanırlar. Eski yönetmelikte eğitsel kol çalışmaları ve müsamere adı altında düzenlenen yıl sonu etkinliklerine yeni yönetmelikte sosyal etkinlikler denilmiş olup müsamere terimi kullanılmamıştır.

Bu yönetmeliğin 5. maddesinde sosyal etkinliklerin amacı şöyle belirtilir:

Madde 5- Sosyal etkinliklerin amacı: Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin, Atatürk İlke ve İnkılaplarına Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı yurttaşlar olarak yetişmelerine, yeteneklerini geliştirerek gerekli donanım kazanmalarına katkıda bulunmaktır.

Dramatizasyon çalışmalarını yerine getiren çocuklar düzeylerine uygun tiyatro eserlerini de oynayıp canlandırabilirler ancak oynanacak yapıtlar çocukların ilgilerine, anlayış ve kavrayış düzeylerine uygun yapıtlar arasından seçilmelidir. Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilerini iyi tanımaları ve iyi bir seçici olmaları gerekmektedir. Çocuklar için yazılmış çocuk piyes ve tiyatro yapıtları birçok yönden yetişkinler için yazılmış olan tiyatro yapıtlarından farklı değildir ancak yetişkinler için yazılmış bir oyunun çocukların ilgi ve gereksinimleriyle uyuşmayacağı da açıktır.

İşte bu açıdan bakıldığında, bir çocuk oyununun taşınması gereken özellikler şunlardır:

- Çocuk oyunlarında anlatım yalın, dil oynanmaya ve sahneye konulmaya uygun olmalıdır. Cümleler kısa, anlam açık olmalıdır.
- Çocuk oyunlarında edilgin durumların anlatımı yerine olayların sergilenmesine ve sunulmasına özen gösterilmelidir. Eylemler her zaman için ön planda olmalıdır.
- Çocuk oyunlarında sahneye koyma ve oynama kolaylığıyla ilgili ilkeler de göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, öğrencilerin yapamayacağı teknik olarak üstesinden gelemeyecekleri eylem ve durumlar olmamalıdır. Dekorun yardımcı seslerin, giyimlerin oyun içinde gereken araç gerecin sağlanması ekonomik olmalı, sahne sık sık değişmemelidir.
- Bir oyun seçilirken çocukların ilgileri ve dikkat süreleri de sayıya katılmalıdır.
- Oyun seçilirken çocukları yaş ve gelişim düzeyleri dikkate alınmalıdır. Örneğin, macera türü oyunlar 10-12 yaş çocukları için; gerçek yaşam öykülerini, tarihsel olayları, biyografileri konu alan oyunlar da 12-14 yaş çocukları için planlanmalıdır.
- Oyunda sınıf ve eğitim ortamına ters düşen sözcük ve deyimler bulunmamalı, oyun seçiminde izleyecek olan öğrenci grubunun yaş ve kültür düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çocuklar henüz soyut düşünmeyi beceremedikleri için tiyatro ve piyeslerde işlenen erdemlilik, güçlülük, cesurluk gibi değerler daha yalın ve somut biçimde işlenmiş olmalıdır. Oyun; çocuklarda insanlık, ulus ve yurt sevgisini güçlendirecek biçimde olmalı, dünyayı ve hayatı sevdirecek telkinlerde bulunulmalıdır.
- Çocuklar güldürücü olaylardan ve sözlerden hoşlanırlar ancak bunun sınırı iyi çizilmelidir. Oyunun bir eğitim ortamında sergilenebileceği bilinmelidir. Oyun seçilirken oyunun hem bu yönüyle uygun olması hem de yazınsal bir değerinin olması gerektiği unutulmamalıdır.
- Müzik danslı oyunlara da yer verilmeli, böylece çocukların ritim ve estetik duygularının gelişmesine katkıda bulunulmalıdır.
- İçinde açık saçık sahneler bulunan, toplumda benimsenmiş değerleri yeren gelenek ve göreneklerimize ve toplum düzenine uymayan, çocukluk ve gençlik çağının normal gelişmesine zararlı etkileri bulunan oyunlar oynanmamalıdır.
- Oyunlarda olsun diğer gösterilerde olsun hiçbir zaman dinsel konular işlenmemeli, ideolojik yanlılıktan kaçınılmalıdır.
- **Sahne düzeni:** Bir piyesi sahneye koymadan önce oynanacak yerin bilinmesi gerekir. Müsamereler, varsa okulun kendi salonunda ve sahnesinde verilir. Toplantı salonu ve sahnesi bulunmayan bir okulda yemekhaneden, koridordan, büyük bir sınıftan yararlanma yolları araştırılır.

Bahçede, açık havada verilecek müsamerelerde yerin tabii durumundan yararlanmak gerekir. Bahçede bir set varsa sahne buraya kurulur ve seyirci yerleri de buna göre düzenlenir. Set bulunmadığı takdirde sahnenin okul kapısı önünde kurulması daha pratik olur. Bahçede set bulunmadığı, okul giriş kapısının da elverişli olmadığı hâllerde seyirci yerleri yarım daire veya at nalı biçiminde ayrılarak gösterilir. Karşıya rastlanan boşlukta hazırlanacak bir set üzerinde uygulanır. Bu set, masaların yan yana dizilmesiyle de meydana getirilebilir ancak sahne olarak ayrılan bölümün yerden çok yüksek olmamasına 60-80 santimi geçmemesine dikkat edilmelidir. Müsamere ister bir salonda ister açık havada verilsin sahnenin mümkün olduğu kadar geniş (20-30 metre kareden aşağı olmamak üzere) çocukların rahatça hareketine elverişli olması gerekir. Sahne olarak ayrılan yere perde koymak şart değildir. Okul temsillerinde sahne dekorları ve eşyalar, seyredenlerin gözlerini yormayacak, oynayanların da rahatça hareket etmelerine engel olacak kadar kalabalık ve ayrıntılı olmamalıdır. Sahnenin kuruluşunda olsun dekorlarda olsun külfete kaçmamayı prensip edinmelidir (Temsil yönetmeliği, 20. madde). Oynayanların kıyafetleri üzerinde de fazla titiz davranılmamalıdır çünkü zengin ve pahalı giyim ve eşya bizi birtakım zorluklarla karşılaştırır. Okul dramatizasyonunun amaçlarından da uzaklaştırabilir.

- **Piyes seçimi:** Bir sınıf veya okul müsamesinde oynanmak üzere bir piyes sağlanması, öğretmen ve öğrenci için önemli bir iştir. Öğretmenin elinin altında sınıf seviyelerine göre değerlendirmeleri yapılmış birkaç piyes veya piyes listesi mevcut değilse durum daha önemli ve yorucu olur.

Öğretmen daha önce okuduğu; sınıfta, okulda oynanmasını uygun bulduğu piyesleri ya gruplara dağıtarak, okutarak inceletir ya da bunları sınıfta öğrenci topluluğu karşısında okuyarak, okutarak konularını şahıslarını sahne durumunu temsil kabiliyetini münakaşa ettirir. Öğrencilere yapacakları iş hakkında bilgi verilir. Bu çalışmalar sonunda her gruptan rapor istenir. Ayrıca grup sözcüleri, arkadaşları karşısında inceledikleri piyesler üzerine açıklamalarda bulunurlar, raporlarını okurlar, piyesin bir özetini anlattıktan sonra gerekirse bazı bölümlerini de okurlar. Grup çalışmalarının sınıfa yansıtılması işi bittikten sonra en çok beğenilen piyes sahneye konur.

Oynanan bir piyesin bir süre sonra yeniden oynanmasında hiçbir sakınca yoktur çünkü geçen zaman içinde öğrenciler ve veliler değişmiş olacaktır. Öğretmenin oynattıracağı piyesi bir kez kendisini oynayan yerine koyarak, hayalinde canlandırarak, bir kez de seyirciymiş gibi düşünerek iki kez okuması gerekir çünkü bir piyesi en iyi oynatabilen o piyesi gereği kadar tanıyan kimsedir.

- **Bir hikâyeyi, roman parçasını piyesleştirmek:** Elimizde yeterli sayıda hazır piyes bulunsa bile müracaat etmemiz gereken bir ana dili ve dramatizasyon çalışmasıdır. Bu öğrenciyi başarılı ve yaratıcı kılar. Gözde büyütülecek kadar zor bir iş değildir. Öğretmen bir örnek çalışma yaparak hikâye veya romandan bir pasajı piyes hâline getirdikten, piyes tekniği hakkında biraz açıklamada bulunduktan sonra öğrencileri aldıkları konularla baş başa bırakır.

- **Öğrencilerin bildikleri, yaşadıkları bir konuyu piyes hâline getirmek:** Okulda, çevrede, geçmiş gazetelerden öğrenilmiş bir olayın tarihi bir gerçeğin bir öğrenci veya öğrenci grubu tarafından basit bir piyes hâline getirilmesi mümkündür. Bu çalışma halk arasında “ köy oyunu “ diye anılan ve düğünlerde derneklerde temsil edilen konuların tespiti şeklinde de olabilir. Köy oyunları, tuluat tiyatrosunda olduğu gibi “ öz tiyatro” anlayışına uygun olarak makyajsız, suflörsüz metinsiz oynanır ve istenildiği kadar kısaltılır veya uzatılır.

Tasarladığımız olaylardan çıkardığımız bir konuyu veya bir romanı, hikâyeyi piyesleştirirken şu noktalara dikkat edilmelidir:

- Önce konunun ana çizgilerini belirten iyi bir plan hazırlanmalıdır
 - Karşılıklı konuşmalar kuru kuruya yaptırılmamalı, hareketlerle birleştirilmelidir.
 - Bir kişiyi uzun uzun konuşturmamalıdır.
 - Genellikle birer perdelik piyesler hazırlanmalıdır.
 - Aynı düşüncüyü ileri süren kişiler art arda konuşturulmamalıdır. Bu bir düşüncüyü pekiştirmek daha etkili duruma getirmekten çok, bir kişinin uzun uzun konuşmasından duyulan sıkıcılığı yaratır.
 - Şahısları kendi kendilerine konuşturmaktan kaçınılmalıdır çünkü gerçekte, normal insan kendi kendine konuşmaz. Eski piyeslerde görülen bu özelliğe yeni piyeslerde yer verilmelidir.
 - Sürprizli bir sonuca varmak düşüncesiyle hareket edilmelidir.
 - Bir romandan veya hikâyeden piyes çıkarırken yazarın üslubuna sıkı sıkıya bağlı kalmamalı, öğrencilerin seviyelerine ve gereken şartlara uydurulmalıdır.
 - Kişilerin konuşmaları gerçeğe uygun olmalıdır. Örneğin, bir öğretmenle öğrencinin, bir memurla odacının konuşmaları belirli özellikler taşımalıdır.
 - Oyunun provaları sırasında konuyu geliştirmeye çalışmalıdır. Hazırlanan piyes taslağını provalar yapılırken değiştirmek, bazı meclisleri çıkarmak, yeniden yazmak, eklemeler yapmak mümkündür.
- **Rol dağıtımı:** Oynanacak piyes belirlendikten sonra, sıra rol dağıtımına ve iş bölümüne gelir. Rol dağıtımında sahne gerisi ve dışı çalışmalarında şu noktaların göz önünde bulundurulması gerekir:
- Rol verilirken sadece çalışkan öğrenciler tercih edilmemelidir.
 - Kızlara erkek, erkeklere kadın rolleri verilmemelidir. (Temsiller yönetmeliği, 19. Madde)
 - Kamburluk, şaşılık, topallık gibi organik sakatlıklar bulunan öğrencilere bu yanlarıyla ilgili roller verilmemelidir. Onları sahne gerisinde görevlendirmek yerinde olur.
 - Programda iki piyes varsa bir öğrenciye iki piyeste de rol verilmemelidir. (Temsiller yönetmeliği, 18. Madde)

- Çekingen öğrencilere önce kısa roller verilmeli, sonraları alıştıra alıştıra uzun rollere geçilmelidir.
 - Sahnede veya sahne dışında fazla sayıda öğrenciye görev verilmemelidir. Bu da bir piyesin hazırlanışında ancak iyi bir iş bölümü ile mümkündür. Piyeste rol alacak rejisör, rejisör yardımcısı, ses ve görüntüleri yöneten efektçi, oynayanların sahneye giriş çıkışlarını düzenleyen kondüvit, piyesi sahne gerisinden hatırlatan suflör, dekor ve kıyafette yardım edecek olanlar, salonu düzenleyecekler, perdecı, figüranlar, seyircileri karşılayacak olanlar piyesten önce belirlenmelidir.
- **Oynama:** Rollerin dağıtımı ve iş bölümü yapıldıktan sonra sıra oynamaya gelmiş olur. Rol alan öğrencilerle birlikte piyes baştan başa okunur; konu, kişiler, olayların geçtiği yerler üzerinde görüşmeler ve tartışmalar yapılır. Roller işaret edilir. Belli bir süre sonra yapılacak olan ilk provaya her öğrencinin hazırlıklı gelmesi söylenir. Zamanı gelince sahne üzerinde ezberletilmiş olarak provaları yapılır. Piyes temsil edilebilecek duruma geldikten sonra, okulun öğretmenleri ve düşüncelerinden yararlanılabilecek birkaç kişi önünde piyesin genel provası yapılır. Oynanış, perde arasında veya piyes bitiminde eleştirilir.

Resim 1.10. piyeste rol alan öğrencilerle birlikte prova yapılır.

- **Piyes çalışmaları için sözlük**
- **Aksesuar:** Sahne dekoruyla kostüm dışında, oyuncuların kullandıkları çeşitli araç gereç eşya
 - **Aksesuar sorumlusu:** Aksesuarı oluşturacak araç toplanmasından oyun içinde kullanmasından sorumlu olan kimse
 - **Dekor:** Bir piyesteki olayların geçtiği yerin yazıldığı dönemin görüntü olarak sahnede tasarlanmış hâli
 - **Dekor tasarımcısı:** Dekorun nelerin içereceğini, özelliklerinin ne olacağını tasarlayan kimse

- **Dekor teknisyeni:** Dekorun yapımında yerleştirilmesinden sorumlu olan kimse
- **Efekt:** Bir piyeste gerekli olan ses ve seslendirme işlemlerinin genel adı.
- **Efektör:** Efektleri gerçekleştiren, bu işten sorumlu olan kimse
- **Işık Uzmanı:** Sahne üzerindeki ışık düzeninin beyin görevini yapan oyun anında oyun havasını yansıtacak biçimde ışıkları kullanmaktan sorumlu olan kimse
- **Jest:** Oyun sırasında, konuşmaları daha anlamlı kılmak üzere yapılan el ve beden hareketleri
- **Kondüvit:** Bir piyeste rol sırası gelenlere sahneye giriş sıralarını hatırlatan sahne dışında oyunla ilgili yapılması gereken işleri yapan ve yaptıran kimse
- **Kostüm:** Genel anlamda giyisi, bir oyunda oyunun geçtiği yer ve dönemin karakteristik yapısına uygun olarak oyuncuların giydikleri giysiler.
- **Kostüm giydiricisi:** Oyuncuların giyecekleri giyisilerin sağlanmasından ve onların gerektiği anda kullanımından sorumlu olan kimse.
- **Kulis:** Tiyatro(oyun) sahnesinin gerisinde ve yanlarında hazırlık için kullanılan bölme
- **Makyöz:** Oyuncuları yüz olarak değişik boya vb. araç gereçle canlandıracakları tip benzetme işini yapan kimse
- **Mimik:** Oyunda konuşmalar sırasında konuşmanın gereği olarak oyuncunun yüzünde beliren anlamlı hareketler
- **Monolog:** Tek kişinin oynayacağı oyun
- **Pantomim:** Düşünceleri izlenimleri ve duyguları yalnızca mimik ve davranışlarla anlatan sözün kullanılmadığı bir tiyatro türü
- **Pano:** Dekor oluşturmaya yarayan, çerçeveleri tahtadan yapılmış bez kaplı dikdörtgen parçalar
- **Perde:** 1. Bir tiyatro sahnesini açıp kapayan kalın örtü 2. Bir piyesin ana bölümlerinden her biri
- **Perdeci:** Bir oyunda perdeyi açıp kapayan görevli
- **Ramp ışıkları:** Sahnenin ön kısmında bulunan ve dekoru aydınlatan kimse
- **Rejisör yönetmeni:** Bir oyunda erkek ve kadın oyunculara (Aktör, aktris, figüran denilen yardımcı oyuncular) rollerini dağıtan oyunun sahneye konulmasından sorumlu olan kişi. Oyunu baştan sona yöneten kişi
- **Replik:** Bir piyes oynanırken bir oyuncunun sözüne karşılık vermek için öbür oyuncunun söze başlaması
- **Sahne:** Bir piyesin izleyicilere sunulmak üzere oynandığı alan
- **Sahne derinliği:** Perdenin hizasından sahnenin kullanılabilen en uzak duvarına kadar olan kısım
- **Sahne yüksekliği:** Sahnenin tabanından tavana kadar, kullanılabilen en yüksek kısım
- **Salon:** Bir oyunun oynanacağı sahnenin ön kısmında izleyicilerin oturduğu alan

- **Senaryo:** Bir oyunla ilgili temel öğelerin bulunduğu taslak metin
- **Suflör:** Bir oyunda oyun sırasında oyunculara konuşmaların fisiltılı biçiminde söyleyip anımsatan kimse.

Öğrenciye etkinlik

Bir fıkranın oyunlaştırılması

O gün Necmi okuldan yarım saat önce geldi. Annesi merak içindeydi.

---Nerede kaldın oğlum, diye sordu.

---Öğretmenim ceza verdi, onun için geç geldim, dedi.

---Ne cezasıymış bu?

---Haritada Paris'i bulamadım da

Anne rahatladı.

---Oh olsun. Bundan sonra eşyalarını koyduğun yere dikkat et. " Anne şu nerede, bu nerede, diye bana sorup durma.

Oyunlaştırma: İbrahim Kıbrıs

(Yer bir evin oturma odasında geçer. Anne çamaşırları katlar ve bir yandan da oğlu Ersin'e söylenir.)

ANNE- Bu oğlan da pek dağınık canım, neyi nereye koyacağı belli olmuyor. Şuna bak Çorabının biri burada, biri yatak odasında (Ersin'e ait eşyaları katlar.)

(Bu sırada kapı hızla çalınır. Anne elindeki son çamaşırını bitirmek ister, kapı yine çalınır.)

ANNE- Geldim oğlum, geldim. Patladın sanki. Ne olur bir dakika bekleyiversen? (Anne elindeki çamaşırı katlayarak gidip kapıyı açar.)

ERSİN- Anne ya sorma başıma neler geldi bugün.

ANNE- Sen onu bunu bırak da nerede kaldın bu saatte kadar, onu söyle

ERSİN- Anne öğretmenim ceza verdi, ben ne yapayım. Onun için geç kaldım. (Çantasını gelişigüzel fırlatır, üstündekileri çıkarmaya başlar.)

ANNE- Dur hele ne cezasıymış bu. Gene ne yaramazlıklar yaptın?

ERSİN- Ne yaramazlığı anne. Haritada Paris'in yerini bir türlü bulamadım

ANNE- (Sevinir ellerini havaya açar.) Oh olsun işte. Bundan sonra eşyalarını koyduğun yere dikkat et. O öğretmenine de bir tepsi baklava götüreceğim vallahi. Bir daha da "Anne şu nerede, anne bu nerede?" diye, gelip bana sorma.

ERSİN- Anne sen de mi? Herkes benimle uğraşıyor. Olmaz ki! (Oyun sona erer.)

1.4.3. Çocuk Gazete ve Dergileri

Çocukların okumaya özendirilmelerinde, kültürel ve yazınsal beğenilenlerin oluşmasında çocuk gazete ve dergilerinin de önemli bir yeri vardır. Özellikle çocukların güncel olaylarla ilgilenmelerini ve günlük olarak okumalarını sağlamada kullanılabilecek en etkili araç gereç çocuk gazete ve dergileridir ancak bu gazete ve dergilerde yer alan eğitici ve eğlendirici yazılar, fıkralar, bilmece, resimler, fotoğraflar ve karikatürler çocukların ilgi ve isteklerine uygun biçimde hazırlanmalıdır.

Çocuk dergileri ve türleri çocuklar için değişik amaç ve işlevleri karşılamak üzere çıkarılan dergiler üç başlık altında incelenir.

- **Genel konuları işleyen çocuk dergileri:** Çocukların genel kültürlerinin artması, okuma beğenilerinin gelişmesi bakımından önemli bir yere sahip olan bu dergiler biçim ve içerik bakımından iyi hazırlandığında ilgiyle okunan yayın organları olurlar. Bu dergilerin çocukların güncel olayları öğrenme gereksinimlerini karşıladığı gibi ders kitabıyla güncel olayların ve yeni ortaya çıkmış gerçeklerin arasında zamanla oluşacak olan boşluğu da dolduracaklardır.

Dünya Eğitim Örgütüncüce yaptırılan soruşturma sonuçlarına göre bir çocuk dergisinin biçim ve içerik açısından şu özellikleri taşıması gerekir:

- Siyasi, edebî ve ilmi olayların basit şekilde sunulduğu bir esas makale ilginç bir ahlaki konuşma (sohbet)
 - Folklerden ve her ülkenin halk geleneklerinden alınmış bir hikâye ve masal
 - Biri erkek, diğeri kız çocuklara uygun olmak üzere iki tefrika
 - Posta pulları koleksiyoncularıyla ilgili haber
 - Güzel sanatlarla ilgili bilgiler
 - Güzel bir yazı veya şiir, müzik, tiyatro, opera, bale, resim, heykel ve anıt gibi bir sanat eserinin açıklanması
 - Doğru, zararsız ve güldürücü resimleri bulunan eğlendirici bir sayfa
 - Çocuk hayatının gelişmesini ve değişmesini yönlendiren yazılar
 - Özellikle çocukların önem vereceği millî ve milletler arası sanatçı, iş adamı ve kahramanların biyografileri
 - Hayvanlar, bitkiler, keşifler ve icatlar âlemi
 - Çocuklarca hazırlanmış olan resimler
- **Ünitelere, derslere yardımcı nitelikteki sınıf dergileri:** Özellikle son yıllarda neredeyse ders kitaplarının yerini alan bu dergilerin sayısı giderek artmaktadır. Ancak bu dergiler ne denli bilinçli hazırlanıyor? Genellikle ilköğretim müfredat programlarının ve ders kitaplarının ölçü alınarak hazırlandığı bu dergiler zaman oldukça amatör biçimde, ticari kaygılarla hazırlanmaktadır.
- **Okullarda öğretmen-öğrenci işbirliğiyle hazırlanan dergiler:** Öğrencilerin birlikte iş üretmede, yeteneklerinin gelişmesinde önemli bir işlevi yüklenen okul dergileri okulun olanaklarına göre elle, daktiloyla, çoğaltma makineleriyle ve basımevleri kanalıyla hazırlanabilir. Bu dergiler öğrencilerin hem araştırmacı kişiliklerini geliştirir, hem de okuma ve anlatımla ilgili becerilerini geliştirir. Bu tür bir dergide yazısı yayımlanan bir öğrencinin bir sonraki sayı için ne denli yazma gereksinimi duyacağı ve böylece güdüleneceği, birçok yazarın belirttiği bir gerçektir.

Çocuk gazete ve dergilerinde, yayımlanacak resim, yazı, fotoğraf ve çizgiler hedef alınan okuyucu kitlesinin anlayabileceği biçim ve içerikte olmalıdır. Ayrıca biçimsel yönden de (boyut, sayfa düzenlemesi, baskı, katlama vb.) bir dergi ve gazeteye uygun nitelikleri taşıyor olmaları gerekir. Çocuk böylece gazete ya da dergi okuduğu duygusunu yaşmalıdır. Her tür araç gerece de ne ölçüde yer verileceği ilgili kurullarca iyi tasarlanmış olmalıdır. Gazete ve dergi çıkarılırken kaçınılması gereken hususları şöyle sıralayabiliriz:

- Milli ölküye, gelenek ve göreneklere, ahlak kurallarına ters düşen, aile bağlarını zayıflatma niteliği taşıyan yazılar
- Özellikle öğrenciler üzerinde zararlı ve olumsuz etki yapabilecek yazılar
- Başka devlet düzenlerine karşı takdir ve sempati uyandırabilecek yazılar
- Siyasal nitelik taşıyan yazılar
- Kişi ve kuruluşları küçük düşüren yazılar
- Dinsel konuların tartışıldığı, batıl inançların telkin edildiği yazılar
- Bilgi yönünden eksik ve yanlış yazılar
- Ruh sağlığını bozucu kötümser nitelikli yazılar
- Eğitim öğretim ortamına yakışmayan müstehcen yazılar.
- Cinayet ve intihar gibi olayların işlendiği yazılar
- Okul düzenini, disiplinini bozmaya yönelik yazılar
- Derginin çıkarıldığı okulu ve öğretmenleri başka okulları yönetici ve öğretmenleri küçük düşüren yazılar
- Yukarıdaki nitelikleri taşıyan resim, fotoğraf ve karikatürler

Resim 1.11. Çocuklar gazetenin resimlerine bakarak gazete okunduğu duygusunu yaşarlar.

1.4.3.1.Okul ve Sınıf Gazeteleri

Okullarda Türk Milli Eğitimin amaç ve ilkeleri doğrultusunda ve yine eğitici kollar yönetmeliğinin güdümünde basılı ya da duvar gazetesi biçiminde gazeteler çıkarılabilir. Gazeteler genellikle Kültür Edebiyat ve Yayın Kollarının öncülüğünde, ilgili rehber öğretmenlerin gözetiminde çıkarılır.

Bir okul, okul sınırlarını aşacak biçimde teknik olanaklarına göre daktilo, bilgisayar ve matbaa ortamında hazırlanarak çoğaltılmış bir gazete de çıkarabilir. İlgili yönetmelikte belirtildiği gibi (Madde 24) bir okulda kastedilen boyutta gazete çıkarabilir. İkisinin birden çıkarılması olanaklı değildir. Ancak okullarda öğrencilerin daha çok elleriyle hazırladıkları duvar gazeteleri bu kuralların dışındadır. Duvar gazetelerini her kol çıkarabileceği gibi sınıflar da kendi sınıflarındaki panoda da çıkarabilirler. Gazetelerin duvarda asılı kalma süresi ilgili sınıf öğrencilerince ya da ilgili kulübün yönetim kurulunca belirlenir.

Okullarda çıkarılacak gazete ve dergilerle ilgili yönetmelik: 13.01. 2005 Tarih ve 25699 sayılı Resmî Gazete’de ve 2005 şubat tarihli Tebliğler dergisinde 2569 karar numarasıyla yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Ortaöğretim kurumları sosyal etkinlikler yönetmeliğidir. Bu yönetmeliğin 24. Maddesinde okullarda çıkarılacak dergi ya da gazetelerle ilgili olarak şöyle denilmektedir.

“ Okullarda; Türk Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkeleri ile sosyal etkinliklerin amaçlarına uygun olarak öğrencilerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, kendilerini ifade etme, özgür, eleştirel düşünme ve iletişim kurma yeteneklerini geliştirmesi amacıyla öğrenci kulüpleri ile toplum hizmeti çalışmalarını tanıtıcı nitelikte duyuru, dergi, gazete ve yıllıklar çıkarılabilir.

Okullarda çıkarılacak gazete ve dergiler şu nitelikleri taşımalıdır:

- Öğrencilerin Türk Bayrağı’na, vatanına, milletine Atatürk ilke ve inkılaplarına, Türkiye Cumhuriyetine, demokrasi insan haklarına karşı duyulan sevgi ve saygı ve bağlılığını yansıtan
- Ülkesine, milletine ve insanlığa büyük hizmetlerde bulunmuş bilim adamı ve sanatçıların hayat ve eserlerini tanıtan
- Öğrencilerin alanlarında yapacakları bilimsel, sanatsal, kültürel ve sportif çalışmaları tanıtan
- Okulundan mezun olmuş ve okula hizmet etmiş önemli kişileri ve eserlerini tanıtan
- Okulun bulunduğu yerin tarihini, eski eserlerini, kültür değerlerini, folklorunu ve coğrafyasını çeşitli yönleriyle tanıtan
- Devlet büyüklerinin okul ziyaretlerini hatırlatan
- Okulda sunulan tiyatro, konser ve gösterilen filmleri tanıtan
- Bayramlar, belirli gün ve haftalarla ilgili çalışmaları tanıtan
- Sınıfça veya okulca yapılan gezi gözlem, yıl sonu etkinlikleri, sergi, diploma törenleri ve okulun ağaçlandırılması gibi faaliyetleri belirten
- Mezun öğrencilerin üst öğrenimde ve meslek hayatında gösterdikleri başarılarını gösteren
- Okul kütüphanesine kazandırılan eserleri tanıtan resim, fotoğraf, karikatür, şiir, bilimsel ve edebî yazılarla proje çalışmalarına yer verilir.

Öğrenciye etkinlik

Bir okul dergisi nasıl hazırlanır

Okulca veya sınıfça düzenlenecek bir dergi, çeşitli konulardan meydana gelebileceği gibi, belli günlerde (Kızılay haftası, Kitap haftası, 23 Nisan, kahramanlık günleri vb.) bir üniteye bağlı olarak da çıkarılabilir.

Diyelim ki biz programın verdiği serbestlikten yararlanılarak bir fikri telkin etmek amacıyla şu problemi ünite olarak seçmeye karar verdik.

(Bir kış dergisi çıkarmaya karar verdik. Çıkarabilir miyiz, çıkaramaz mıyız?)

Öğrencilere ünitenin konusunu tanıtmak amacıyla öğrenciler için hemen her zaman çekici görünen bir sorunu hemen bildireceğiz. Öğrenciler konuşacaklar, tartışacaklar; bu konuda ihtiyaçların neler olabileceği üzerinde düşünecekler. Bu vesile ile Ahmet Rasim'in, Ahmet Mithat Efendi'yle karşılaşmasını gösteren parça ile Eski Basımelerimiz parçası sınıfta okunacak. Bu durum karşısında öğrencilerin hemen hemen hepsi böyle bir dergi çıkarabileceklerini his ve kabul etmiş olacaklardır.

Öğrencilerden gelebilecek şu fikirler karışık ve rastgeledir.

- Bu derginin adı ne olmalıdır?
- Bu dergiye gerekli malzeme nereden bulunacak?
- Dergi kaç nüsha olacak?
- Dergiye yazıları ve haberleri kimler ve nereden sağlayacaklar?
- Dergi kışın çıkarılacağına göre yazılar, haberler, hikâyeler, masallar, fıkralar, bilmece ve bulmacalar kışla ilgili olmalıdır fakat bu hususta nasıl çalışılacak, kimler çalışacak?
- Dergide makale, sohbet, röportaj gibi yazılar da bulunacağına göre bunları kim hazırlayacak?
- Bu dergi ne kadar sürede çıkabilir?
- Bu hususta öğretmenimizden ve okul idaresinden, okul ve sınıf kitaplığından, velilerimizden ne ölçüde yararlanabiliriz?
- Dergimiz çıkarıldıktan sonra bir müsamere yapmayı veya bir sergi açmayı düşünebilir miyiz?

Bu konuşmalar bittikten sonra, hep birlikte bu derginin hazırlanma süresi üzerinde bir karara varılır.

➤ Hazırlık çalışmaları

- İş bölümü
 - Dergiye gerekli malzeme sağlamayı üzerine alacak
 - Sınıfta dergiye bir ad aranacak

- Derginin yazı işlerini yönetmek üzere bir yazı işleri kurulu bir yazıları yazma kurulu, bir mizanpaj (sayfa düzenleme) kurulu, bir muhabir kurulu seçilecek
- Yazıların konuları kışla ilgili olacak ve yazılar belirli süre içinde yazı işleri kuruluna verilmiş olacak
- Dergi tek nüsha çıkarılacak ve yazı makinesiyle öğrenciler tarafından yazılacak
- Okuma için yararlanılacak kaynaklar
 - Tanınmış yazarlarımızdan manzum ve mensur parçalar seçmek üzere hemen faaliyete geçilecek, öğrenciler okuma kitaplarındaki “kış“ ile ilgili parçaları arayacaklar. (**Beyaz ormanlarda:** sayfa 53, **Gece Çalışmaları:** Sayfa 93, **Seyfi Baba:** Sayfa 107, **Türk Eri:**Sayfa 121)
 - Yine öğrenciler, başka okuma kitaplarındaki “kış“ ile ilgili parçaları da arayacaklar, bulduklarını sınıfta arkadaşlarına okuyacaklar.
 - Okuma kitaplarının dışında manzumeler, masallar hikâyeler, tasvirler, fıkralar, sohbetler vb. arayıp sınıfa getirecekler.
- Dergiye girecek yazılar için konular araştırılacak, öğrenciler tarafından “ kış” ile ilgili konular araştırılacak. Sınıfta tespit edilen konular şunlar olabilir:

Hareketli konular: Kartopu oyunu, kardan adam, kızak eğlencesi, kış gecelerinde eğlenceli toplantılar, kış avları, kış hatıraları, bir avcı ile röportaj

Tasvire ait konular: Okul bahçesinin manzarası, kardan adam

Fikrî konular: Kış günlerinde kimsesizlere karşı sosyal ödevlerimiz, kışa dair atasözleri

Hayali konular: Dramatizasyon çalışmaları, soba ile mangalın konuşturulması, bacaların konuşturulması

Her öğrenci, bu konu gruplarından birer tanesini seçip yazacak, yazısını resimlerle süsleyebilecek, fikrî konular, sınıfta sözlü kompozisyon olarak işlenecek, öbür konular yazılı olacak ve sınıfta gruplar arasında tartışmalar yolu ile düzeltilecek. Yazılar, derginin yazı işleri kuruluna verilecek; onlarda bunları okuyup arasından uygun gördüklerini dergide yayımlanmak üzere seçecek; seçilen yazılar hemen bilgisayarda yazılıp dosyaya konulacak. Öte yandan da yazılarla ilgili resimler aranmaya veya çizilmeye başlanacak.

- Dergiye konu olacak bilmecelerin veya bulmacaların araştırılması:
 - Bilmece veya bulmacaların konuları neler olsun?
 - Bunlar, hangi sınıflara hitap etsin?
 - İmla ile ilgili bilmece veya bulmaca düzenlenebilir mi?
 - Bu bilmece ve bulmacaları çözenlere armağan verelim mi? Vermek gerekirse ne gibi armağanlar verebiliriz.

Not: Dergilerde, şimdiye kadar görülmemiş bilmece ve bulmacaların konuları sınıfta düşünülür ve bir karara varılır. (Bileşik fiillerle ilgili bulmacalar)

Mesela, bileşik fiillerden yeterlilik fiilleri, tezlik fiilleri, süreklilik fiilleri ile ilgili ve içine “kış” konusunu da alan bulmacalar. (Hava kışlayıverdi, hava kışlayabildi, hava kışlayadursun gibi) Bunlar şemalarla veya resimlerle nasıl gösterilebilir, bulmaca hâline nasıl konulabilir? Bütün sınıf düşünecek, her öğrenci düşündüklerini başka bir derste sınıfta açıklayacak. Bu bulmaca veya bilmeceler şöyle olabilir: Düşman kışlayı verdi, hava kışlayı verdi, bölük kışlaya gelsin, kışlaya gitsin.

Niçin kara kış vardır da ak kış veya beyaz kış yoktur?

Söz oyunları ve deyimler: (Kara kar yağdı-buz üstüne yazı yazmak- bir bardak suda fırtına koparmak-Yazın çalan kışın oynar- Ver piyazı beklet ayazı- Kar kuyusu- kar helvası gibi)

- Öğrencilerin bekledikleri kış manzumeleri ezberletilecek kendilerinin yazacakları diyaloglar sınıfta dramatize ettirilecek.
- Öğrencilerin okuma ve dil bilgisi kitaplarındaki metinler dışarıdan seçtikleri parçalar veya kompozisyon ödevleri üzerinde bileşik fiiller konusu izlenecek ve bu bileşik fiillerle ilgili imla kuralları bilmece veya bulmaca hâline getirilecek.
- Ünite çalışmasının son haftasında, dergi sınıfta incelenerek son bir defa daha üzerinde konuşma yapılır ve arzu edilirse bir veli toplantısı yapılarak bu dergiyi çıkarmak için nasıl çalışıldığı hakkında onlara öğrenciler tarafından bilgi verilmesi karar altına alınır veya bir sergi açılması düşünülür.

Not: Bir öğretmen, her yıl bir sınıfta böyle bir ünite denemesine giriştiği ve bu üniteleri yıldan yıla çeşitlendirdiği takdirde elinde her sınıf için birer “ Üniteler Dosyası “ bulunacak demektir. Bu üniteler, yılların kazandıracağı denemelere ve çevre koşullarına göre geliştiği zaman o öğretmen, mesleğinde gerçekten tecrübeli bir öğretmen sayılabilir.

1.4.4. Gölge oyunları

Türk gölge oyununa eskiden “ gölge hayaletler “ anlamına gelen “ Zill –i Hayal “ yahut “ Hayal-i Zill “ adları verilmiştir. “ Perde oyunu “

“ Çadır Hayal “ gibi adlar da verilmekle beraber, bugün bu sanat “Karagöz” oyunu olarak bilinmektedir.

Resim 1.12. Hacivat karagöz gölge oyunundan bir sahne

Gölge oyununun Türkiye'ye 16. yüzyılda Mısır'dan geldiği görüşü, bilimsel bir görüş olarak öne çıkmaktadır. Metin And'ın araştırmaları sonucu ortaya koyduğu tespitlerden de anlaşılacağı üzere Mısır gölge oyunu ile Karagöz arasındaki benzerlik çok açıktır. Karagöz ve Hacivat tasvirleri, göstermelikler ve kimi oyunların içerik bakımından birbirine benziyor olması da bu görüşü kuvvetlendirmektedir.

Gölge oyununun Karagöz adıyla anılması 17. yüzyılda olmuştur. “ Karagöz oyunu “ adına ilk kez Evliya Çelebi'nin Seyahatname' sinde rastlanmaktadır. Bu yüzyılda İstanbul'u ziyaret eden Batılı seyyahların anılarında, şehirde oynatılan Karagöz oyunundan bahsedilmektedir.

Resim 1.13. Türkiye'de gölge oyunu Hacivat ve Karagöz ile başlar

Günümüzde sahnelenen Karagöz oyun metinlerinin büyük çoğunluğu Osmanlı döneminde yazılmış o günün şartlarında insanların eğlenmesini ve eğitimini temin etmek için oynanmış ve günümüz Türkçesine uyarlanmış klasik metinlerdir. Gerek anlatıları gerekse esprileri günümüz insanını heyecanlandıramamaktadır. Bu nedenle Karagöz'ün öncelikle konularının güncelleştirilmesi ve bu konulara uygun yeni metinlerin oluşturulması gerekmektedir. Bu konuda metin yazarlığı teşvik edilmelidir. Örneğin; sağlık, trafik, hukuk, trafik, çevre temizlik, deprem, sigaranın zararları, okul, aile ve yurt sevgisi gibi çağdaş insanın daha fazla karşılaştığı konularda ya da güncel mevzularda yeni yeni metinler yazmak, geleneği genç nesillere sevdirmenin veya aktarmanın önemli bir parçası olsa gerekir. Çağdaş normların çocuklara, gençlere hatta yetişkinlere aktarımında hayal oynatma geleneği ve yeni Karagöz oyunları daha çok işlevsel kılınabilir.

Öğrenciye etkinlik:

Karagöz ve Hacivat'ın “ Kütahya Çeşmesi “ oyunundan bir bölüm.

Resim 1.14. Karagöz ve Hacivat Oyunu

Hacivat semavi okuyarak gelir. “ Şu âlemde bir vefalı dostum olsa, gelirse karşıma, o söylese ben dinlesem, ben söylesem o dinlese.”

Karagöz: (penceresinden) “ Şu Hacivat da benim oğlanın burnunu yese. “

Karagöz: “ Ve bizi seyreden dostlar eğlenseler. Diyelim işimizi ne imiş. İşimizi Mevla'm rast getire.

Yar bana bir eğlence medet... Aman bana bir eğlence medet.

Karagöz (penceresinden) “ Hacivat defol şuradan, aşağıya gelirim görürsün “ ...

Hacivat: Ah bana...

(Karagöz penceresinden atlar ve boğuşmaya başlarlar)

Hacivat: Karagöz etme çenem kırıldı.

Karagöz: Kırılısın kerata “

Hacivat: Yapma birader boğacaksın beni.

Karagöz: Geber kerata. (Hacivat kaçır Karagöz sırtüstü yatar kalır) Aman öldüm, bayıldım, of aman. Keratayı kaçırırım ama ben de yerlere yayıldım. (Ayağa kalkar) Seni gidi sivri sakallı, keçi suratlı herif seni... Gelmiş kapımın önünde Medine dilencisi gibi bağırır durur. Hele bir daha gel de bak da seni kuyruğundan tutup da Kaf dağının arkasına kadar atmazsam bana da Karagöz demesinler. Amma da attık ha..."

Hacivat : Vay Karagöz'üm benim iki gözüm merhaba. " Karagöz " suda pişmiş bal kabağı.(Tokadı patlatır.)

Hacivat: Aman Karagöz'üm beni gelir gelmez darp etmenizi sebebi nedir?

Karagöz: Bizim bekçinin ne poturu var ne de cübbesi. (Bir tokat daha atar.)

Hacivat: Yazıklar olsun sana Karagöz, adam olmamışsın, haşa huzurdan şu dünyaya eşek gelmişsin gidiyorsun.

Karagöz: Ona Ya Rabbi şükür! (Karagöz tekrar tokat atar ve kaçır.) Yürü seni gidi, idare fitili, mum bacaklı kerata. Az kaldı beni de eşek yapacaktı. Sen gidersen beni de buraya mıhlamazlar ya, ben de çekilir giderim. (Der ve gider.)

1.5. Çocuk kütüphanesinden yararlanma alışkanlığı geliştirme

Zamanımızda çocuk kütüphaneleri, okul kadar önemli bir yer sayılmakta ve değer taşımaktadır. Çocuğun okul öncesi hayatında çocuk kütüphaneleri, okul çağındaki öğrenciler için de bir ihtiyaçtır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan çocuk kütüphaneleri hakkındaki yönetmelik, bu kütüphanelerin amaçlarını şöyle belirtmektedir:

Resmî gazete: 22/08/2001-24501, Tebliğler dergisi: Ekim 2001/2529

Amaç: Madde 1- Bu yönetmeliğin amacı, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin bilimsel düşünen, demokratik davranışlara sahip, okuma alışkanlığı kazanmış, öğrenmeye, araştırmaya ve yeni teknolojileri kullanmaya istekli hak görev ve sorumluluklarının bilincinde, çağın gereklerini yerine getirebilecek şekilde yetişmelerine ve yararlanmalarına yardımcı olmak için okul kütüphaneleri ile ilgili gerekli düzenlemeler yapmaktır.

Kapsam: Madde 2- Bu yönetmelik, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi, özel örgün ve yaygın eğitim kurumlarında oluşturulan okul kütüphanelerinin kuruluş, işleyiş ve personelle ilgili iş ve işlemlere ait esasları kapsar.

Madde 10: Okul kütüphanesinde bulundurulacak kaynaklar.

- Basılı kaynaklar: Kitap, dergi, broşür, poster, kupür ve resimler
- Teknolojik kaynaklar: CD-ROM, DVD ile her türlü eğitici film, video kaset ,belge geçer
- Kaynak seçiminde: Yönetmeliğin amacını gerçekleştirecek programların ve ders konularının işlenmesinde yardımcı, öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmasına dikkat edilir.
- Kütüphane kaynakları: Başkanlıktan gönderilenler ile satın alma, bağış ve olanaklara göre değişim yoluyla sağlanır.

- Okul Müdürlüğünce, öğretim yılı başında yapılan öğretmenler kurulunca seçilecek üç öğretmen, kütüphanecilik kolu başkanı, okul aile birliğinden ve koruma derneğinden birer üye kütüphaneci veya kütüphanede görevlendirilen öğretmen, kütüphane kaynaklarının tespiti ve seçimini yapacak bir komisyon oluşturulur. Komisyon çalışmaları müdürün başkanlığında yürütülür.

Öğretmen, öğrenci ve velilerden gelen istekler de dikkate alınarak kütüphaneye alınacak kitapların seçimi komisyonca tespit edilerek listesi yapılır ve kütüphaneciye verilir. Kaynaklar bakanlıkça uygun bulunarak tebliğler dergisinde yayımlanan eserlerle bilimsel nitelikte yayın ve araştırma yapan resmî kurum ve kuruluşların eserleri arasından seçilir. Kütüphaneci veya kütüphanede görevlendirilen öğretmen, kütüphanecilik kolu, yayın kolu, kültür edebiyat kolu rehber öğretmenin katılımı ile her öğretim yılı başında ve sonunda en az iki kez 12 yaşın üstündeki öğrencilerle toplanarak seçimi konusunda görüş alışverişi yapılır.

1.5.1. Çocuk Kütüphanesinden Yararlanma

Okul öğrenci kitaplıklarının birinci gayesi öğrencilerde okuma ve araştırma merakı uyandırmak, bu merakı faydalı yollara yöneltmektir. Okuma bir şey öğrenmek için olabileceği gibi, iyi vakit geçirmek için de olabilir. Bu hususta alınması gereken tedbirler şunlardır:

- Her okulda bir okuma odası bulunmalıdır. Bu odaların kitaplıkla birleştirilmesi en uygun şekildir. Okuma odaları için, basit şekilde ve yeter sayıda eşya mutlaka sağlanmalı; şartlar rahat okumaya elverişli olmalı, temizlik işleri aksatılmamalıdır.
- Okuma odalarının gürültülü yerlerden uzak olması tercih edilmelidir.
- Oda çekici bir tarzda tertiplenmelidir. Uygun bir yere kapının dışına yeni gelen kitapları tanıtmak için bir teşhir camekanı veya masası konulmalıdır. Müracaat masası kapıya yakın olmalıdır kitap katalogları uygun bir yere yerleştirilmelidir. Müracaat; kitaplar, resim, kupür dosyaları müracaat masasının yakınlarında bulunmalıdır.
- Okuma odalarında mutlak bir sessizlik ve disiplin hakim bulunmalıdır. Bu odalar, aynı zamanda muâşeret esaslarının benimsenmesine yardım edecektir.
- Öğrenciler kitaplıkta sözlüklere, ansiklopedilere, atlaslara, yardımcı ders kitaplarına başvurabilmelidirler. Öbür kitapların da açık raflarda bulundurulması faydalıdır. Böyle yapılırsa çocukların bilmedikleri kitapları öğrenmelerine bunlarla yeni alakalar kurmalarına yol açılmış olur. Buna imkân görülmediği takdirde kitapların sırt yazıları ihmal edilmemeli, kalın kitapların adları ve yazarları dışarıdan okunabilmelidir.
- Çok okunan kitapların bir an önce ciltletilmesi lazımdır. Kitabın dışı da çocuğa temizlik, güzellik duygusu ve okuma hevesi telkin edebilmelidir.
- Evlere verilebilecek eserlerin önceden tespiti zorunludur. Tedariği güç olan kitaplar ve değerli eserler, müracaat kitapları ve benzerleri kitaplık dışına çıkarılamaz.

- Öğretmenler kendi aralarında nöbetleşerek haftanın belli günlerinde danışma saatleri ayrılmalıdırlar. Çünkü çocuklarımız, okuma konusunda kılavuzluğa şiddetle muhtaçtır. Her öğretmen okumaktan zevk almayan öğrenciler için özel okuma programları yapmalı, muhtelif okuma tiplerine ve seviyelerine göre mesela resimden yazıya dergiden kitaba, hikâyeden fikre, eğlenceden incelemeye götüren geliştirici repertuvarlar hazırlamalıdır. Ayrıca okumayı teşvik maksadıyla, her öğretmen gerekli gördüğü tedbirleri almalı ve bunları ders saatlerinde de ihmal etmemelidir. Gazetelerden, dergilerden çıkarılacak faydalı kupürlerin bir duvar levhasına bir müddet için iliştilmesi ve bunların sık sık değiştirilmesi zaman zaman türlü kitaplardan özel sergiler (mesela, Türk piyesleri, Türk romanları, Yakın Çağ tarihleri, bibliyografyalar) tertiplenmesi kabilinden işler, kitaplık faaliyetleri arasında yer almalıdır.
- Öğrencilerin okuma tarzları da her bakımdan düzeltilmeye muhtaçtır.
- Okuma odalarında öğrencilerin okudukları eserlerin fişlerle takibi verimli olmaktadır. Belli aralıklarla sınıflara veya gruplara göre okuma istatistik ve grafikleri tertiplenmesi de faydalıdır.
- **Çocukların kütüphaneden yararlanma alışkanlığının geliştirilmesi için yapılacak etkinlikler şunlar olabilir:** Çocuk kütüphaneleri, kendi özel şartları içinde, okulu tamamlayıcı ve ona yardım edici bir eğitim müessesesidir. Bu gayesine ulaşması için çocuk kütüphanelerinde kitaptan başka göze, kulağa hitap eden türlü yönlerden çeşitli eğitim faaliyetlerine yer verilir ve imkânlar hazırlanır. Bu faaliyetler şu suretle tespit edilir:
 - Çocuk filmleri
 - Yabancı memleketleri tanıtan filmler
 - Projeksiyon gösterileri
 - Şiir, hikâye, menkıbe ve masal saatleri
 - Bir fikir, bir iş üzerinde serbest konuşmalar
 - Radyodan istifade
 - Temsil, monolog, diyalog
 - Türklüğe ve medeniyete hizmet eden büyükleri anma ve tanıtma
 - Çocuk resimlerini ve işlerini teşhir, sergiler
 - Şan konserleri, çocuk koroları, keman, piyano, mandolin, gitar, ağız armonikası konserleri
 - Dinlenen, görülen, okunan cazip bir mevzunun anlatılması
 - Karşılaşılan sorunların çözülmesi
 - Yabancı dil öğrenme saatleri

1.6. Çocuk edebiyatı türlerini kullanma alışkanlığını geliştirme

Çocuk edebiyatı konusunda ülkemizde yapılan çalışmaları denetleyecek ve yönlendirecek bir birim bulunmadığı için yapılan yayınların sayısal istatistikleri ve bunların özellikleri hakkında derli toplu bir bilgiye ulaşmak mümkün olmamaktadır. Çocuklar için basılan kitapların büyük bir bölümü de böyle bir denetime tabi olmadıkları için sırf arz talep dengesi gözetilerek piyasaya sürülmektedir.

Okuma alışkanlığı çocukluk döneminde kazanılır. Henüz okumasını bilmeyen çocuğa önce kitabı sonra da okumayı sevdirebiliriz. İşte bu yüzden masallar ve resimli kitaplar çocuklarda okuma alışkanlığının kazanılmasında çok önemlidir. Çocuklara yönelik yazılan yazılarda her şeyden önce kolay anlaşılır ve iyi çizilmiş resimler olmalıdır. Yazı ve resmin birbirine uyumuna özen gösterilerek ikisinin birbiriyle çelişmemesine dikkat edilmelidir.

Çocuğun kitapla tanışmasında, kitabı sevmesinde, kitapla birlikteliğinin uzun sürmesinde aile, öğretmen, okul ve kurumlara bazı görevler düşmektedir. Çocuğun kitap okunması isteniyorsa aile içinde çocuk kitapla tanıştırılmalı, kitap okumaya özendirilmelidir. Kitap okumayan bir ailenin çocuğu da büyük bir olasılıkla kitap okumayacaktır. Aile, çocuğu çevredeki kütüphanelere götürmeli, çocuğun yaşına uygun kitap almalı, ders kitapları dışındaki kitapları okuması içinde desteklemelidir. Öğretmen kitap okumalı, öğrencinin düzeyine uygun kitaplar önermeli, öğrenciyi kitap okumaya özendirmelidir. Bu görev sadece sınıf öğretmenlerinin veya edebiyat öğretmenlerinin sorumluluğunda değildir. Diğer branş öğretmenleri de bu konuda öğrencilere örnek olacak davranışlarda bulunmalıdır. Okul yönetimi, kurum ve kuruluşlar, öğrencinin kitaba ulaşmasını kolaylaştıracak yeni ortamlar yaratmalı, bu ortamları çeşitli kitaplarla zenginleştirmeli öğrencinin ilgisini çekecek bir düzen oluşturulması için maddi olanakları sağlamalı, kitap sergileri açmalı, özellikle kurum ve kuruluşlar nitelikli çocuk yayınlarının oluşturulması için desteklemelidir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Çocuk edebiyatıyla ilgili kaynak taraması yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ Dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatı hakkında bilgi edininiz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Çocuk edebiyatının tanımı, önemi, hedefleri ve niteliği, çocuk- kitap ilişkisi ve kitapların çocuğun gelişiminde önemi hakkında ve çocuk edebiyatı türleri hakkında kütüphanelerden ve internetten kaynak taraması yapınız.
<ul style="list-style-type: none">➤ Çocuklar için yazılan tekerleme, şiir, alfabe, sayı, kavram kitapları, yazısız kitaplar, okumaya başlama kitapları, resimli öykü kitapları ve çocuk masalları hakkında bilgi edininiz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Çocuklara yönelik şiir ve tekerleme albümü oluşturunuz. Alfabe kitapları ve sayı kitapları hazırlayınız. Kavramları öğretebileceğiniz bir doküman oluşturunuz. Yazısız kitap nasıl hazırlanır araştırıp bir örnek hazırlayınız. ABC kitabı hazırlayınız. Çocuk kitapları tekniğine uygun olarak kendiniz kısa bir öykü ve masal yazarak resimlemeye çalışınız.
<ul style="list-style-type: none">➤ Çocuk piyes ve tiyatroları hakkında bilgi edininiz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Çocuklar için yazılan piyes ve tiyatroları araştırarak bunlardan bazılarını sınıfta arkadaşlarınızla oyunlaştırınız.
<ul style="list-style-type: none">➤ Çocuklar için çıkarılan gazete ve dergiler hakkında bilgi edininiz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Edindiğiniz bilgiler doğrultusunda çocuk gazete ve dergi oluşturma çalışması yapınız
<ul style="list-style-type: none">➤ Gölge oyunları hakkında bilgi edininiz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Edindiğiniz bilgiler doğrultusunda çocuklara yönelik sınıfta bir gölge oyunu hazırlayınız ve uygulayınız.
<ul style="list-style-type: none">➤ Çocuk kütüphanesinden yararlanma alışkanlığını ve çocuk edebiyatı türlerini kullanmayı alışkanlık hâline getirme hakkında çevre incelemesi yapınız. Yapmış olduğunuz çalışmaları raporlaştırıp arkadaşlarınızla paylaşınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Çevrenizde bulunan kütüphaneye bir gezi düzenleyiniz. Okulunuzda bulunan kitaplık ve okul kütüphanesinde çocuklar için bulunan yayınlar hakkında bilgi edininiz. Çocuk edebiyatı türlerini kullanmayı alışkanlık hâline getirme hakkında araştırmalarınızı sunu hâline getirerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

KONTROL LİSTESİ

Uygulama faaliyetinde yapmış olduğunuz çalışmaları kendiniz ya da arkadaşınızla değişerek değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Dünyada ve Türkiye’de çocuk edebiyatıyla ilgili kaynak taraması yaptınız mı?		
2. Çocuklar için yazılan kitaplar hakkında bilgi edindiniz mi?		
3. Çocuk piyes ve tiyatroları hakkında bilgi edindiniz mi?		
4. Çocuklar için çıkarılan dergi ve gazeteleri araştırdınız mı?		
5. Gölge oyunları hakkında bilgi edindiniz mi?		
6. Çocuk kütüphanesinden yararlanma ve çocuk edebiyatı türlerini kullanmayı alışkanlık hâline getirme hakkında çevre incelemesi yaptınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme” ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Çocukları hedef alan edebî ürünler konusunda dünya çapında en önemli isimlerden biri olanaynı zamanda yapıtları başka dillere çevrilen yazarlar arasındadır.
A) Yalvaç Ural
B) Gülten Dayıoğlu
C) Enid Blayton
D) Spink
E) Arbuthnot
2.çocuk edebiyatının çocuğun zengin dil deneyimi için her zaman hazır ve temin edilebilir bir kaynak olduğunu belirtmiştir.
A) Coody
B) Spink
C) Blayton
D) Newbry
E) Caxton
3. Çocuk edebiyatı ürünleri hem dil hem anlatım hem de seçilen konular açısından çocuğa..... hareket edilerek ortaya çıkarılan eserler olmalıdır.
A) Yönelik ilkesi
B) Görelilik ilkesi
C) Uygunluk ilkesi
D) Göre ilkesinden
E) Yaş ilkesinden
4.yaş çocukları dil becerilerinin gelişimi ile meşgul olduklarında yeni kelimeleri denemeyi oyunlarında şarkı söylemeyi tekrarlamayı çok severler.
A) 6-7 yaş
B) 4-5 yaş
C) 2-3 yaş
D) 3-4 yaş
E) 5-6 yaş
5. Manzume bir bakıma bir anlatım biçimi olup manzumenin özel yönlerini oluşturmaya şiir.....söyleme denir
A) Okuma
B) Yazma
C) Aytama
D) Ezberleme
E) Öğrenme

6. Masal motifleri ve kelimeleri hayal zikzakları.....başlıca özellikleridir.
A) Şiirlerin
B) Bilmecelelerin
C) Parmak oyunlarının
D) Öykülerin
E) Tekerlemelerin
7. Türk edebiyatında bir olay anlatımı olarak öykü, hikâyenin ilk örnekleri.....
A) Romanlar
B) Destanlar
C) Fabllar
D) Hikâyeler
E) Masallar
8.bir eşyanın varlığın veya durumun çocuklar tarafından tanımlanmasına adlandırılmasına özetlenmesine yönelik karmaşık becerilerin kazandırılması için planlan kitaplardır.
A) Sayı kitapları
B) ABC Kitapları
C) Yazısız kitaplar
D) Kavram kitapları
E) Okumaya başlama kitapları
9. Bir çocuğun kafasında yaklaşık ne kadar beyin hücresi vardır?
A) 5 Milyar
B) 2 Milyar
C) 7 Milyar
D) 10 milyar
E) 3 Milyar
10. Çocuk kitabında yer alan konu, olaylar, karakterler, duygular ve bunların özellikleri kitabın verdiği mesaj ve bu mesajın etkileri çocuğun duygusal, ahlaki, ruhsal, sosyal açıdan ve kişilik açısından gelişimine katkıda bulunur. Bu gelişim alanı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Dil gelişimi
B) Fiziksel gelişim
C) Duygusal gelişim
D) Zihin gelişimi
E) Psikomotor gelişim

11. Arbuthnot, çocuk kitaplarının çocukların hangi ruhsal ihtiyaçlarını karşıladığını şu şekilde sıralamıştır. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi bunlardan değildir?
A) Başarma ihtiyacı
B) Fiziksel rahatlama
C) Psikomotor ihtiyacı
D) Sevme sevilme ihtiyacı
E) Güzellik estetik ihtiyacı
12. Çocuk kitap ilişkisi aşağıdakilerden hangisi değildir?
A) Resimli kitaplar
B) Kavramların görsel imgeleri
C) Soyut ve somut kavramlar
D) Çizgi kitaplar
E) Masal kitapları
13. Bir kişi, kurum ve olayla ilgili yazılan yergi amaçlı şiirlere ne denir?
A) Pastoral
B) Lirik
C) Satirik
D) Didaktik
E) Epik
14. Bir ABC Kitabı dört tipte yapılır. Aşağıdakilerden hangisi bunlardan değildir?
A) Kelimeler resim formatında yapılanlar
B) Çizgi tarzında yapılanlar
C) Basit anlatım tarzında yapılanlar
D) Bulmaca ve oyun tarzında yapılanlar
E) Ana temalara dayananlar
15. Okumaya başlama kitaplarını resimli kitaplardan ayıran en büyük özelliği nedir?
A) Sayfaların parlak olması
B) Kitapların büyük olması
C) Büyük puntoyla yazılmış olması
D) Resimlerin az oluşu
E) Sayfa sayısının az oluşu

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında çocuk edebiyatıyla ilgili yayınlarda bulunması gereken özellikleri, etkinliklerini hazırlayıp uygulayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Çocuk edebiyatı ile ilgili yayınlarda bulunması gereken özellikleri araştırmamız

2. ÇOCUK EDEBİYATI İLE İLGİLİ YAYINLARDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLERİ

2.1. Çocuk yayımlarında bulunması gereken özellikler

Çocuk yayımlarının üslup ve anlatımını küçümsememek gerekir. Çocuk yayını demek zevksiz, yapmacıklı bir dille yazılmış hafif kitap ve dergi demek değildir. Çocuk için yazılmış bir yazı büyüklerce de zevkle okunabilecek değerde olmalıdır. Çocuğa kapsam özellikleriyle birlikte üslup ve sanat değeri de taşıyan eserleri tanıtmak ve tattırmaktan çekinmemelidir ancak üslup ve sanat çabasıyla yersiz uzun tasvirler yapmak, ağır mistik konulara değinmek de amaçtan uzaklaşmak demektir.

Çocuk için kullanılacak ifade, şüphesiz büyüklerin dünyasına ait kelime ve sözlerden örülme bir üslup demek değildir. Böyle olduğu hâlde hiçbir güzel ve büyük şeye yabancı olmayan çocuk, güzel yazıdan anlayacak kadar zevk ve bilinç sahibidir. Çocukların büyükler için yazılmış bazı büyük eserlerden zevk almaları bu düşüncenin açık bir kanıtıdır.

Çocuklar için hazırlanan kitapların yetişkinlerinkinde olduğu gibi büyük bir özenle hazırlanıp onların beğenisine sunulması gerekir. Herhangi bir duygu, düşünce ya da olay, yazı ve resimle ancak usta bir elde somutlaştırılıp kitaba dönüştürüldüğünde çocuklara yarar sağlayabilir. Elde edilen güzel bir sonuç aynı olayın, aynı konunun ya da aynı hayal unsurunun daha güzelini yaratmaya hazırlayacaktır. Güzel bir kitap daha güzel açılmış bir yolun başlangıcıdır. Bu nedenle güzel yazıları, güzel eserleri arayıp bulmak bunları yaratanları desteklemek, çoğaltmak, yenilerini özendirmek gerekir. Çocukluk döneminde değişik yaşlarda onlara sunulacak kitapların bazı özellikleri taşıması gerekmektedir. Özellikle okul öncesi çocuğunun eline verilecek kitaplarda sonraki dönemlerden önemli bazı

farklılıkları bulunmaktadır. Kitapların hazırlanışında bu dönem çocuklarının gelişim özelliklerinin çok iyi bilinmesi gerekir. Zihin ve dil gelişim evrelerinin, duygularının, ihtiyaçlarının, beklentilerinin, ilgilerinin tanınması ona göre kitabın hazırlanmasını kolaylaştıracaktır. Eğer ortak bir çalışma ise çocuk yazarının çocuk çizerinin ve gelişim uzmanının iyi bir beraberliği oluşturması iyi nitelikli kitapların yaratılmasını sağlayacaktır.

- **Çocuk yayınlarında aranılacak anlatım özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:**
- Kısa cümleler kullanılmalı: Cümlelerin uzunluğu ortalama 5-6 kelimeyi pek aşmamalıdır. Sınıf seviyesi alçaldıkça cümleler kısa, yükseldikçe biraz daha uzun olmalıdır.
 - Cümleler özellikle tek özneli, tek yüklemli olmalı; bir cümle ile yalnız bir fikir verilmelidir.
 - Şatafatlı kelimelerden, yapay, gösterişli ve bol sıfatlı anlatımlardan kaçınılmalıdır.
 - Gereksiz bütün kelimelerden, sözlerden ve fikirlerden sakınılmalıdır. Amacımızı belirtme bakımından hiçbir yararı bulunmayan her söz ve fikir anlatılmalıdır.
 - Konuştuğumuz gibi yazmalıyız. Yazdığımızı okuyanlar karşılarında bizi dinliyor sanmalıdırlar. Biz büyükler, çoğu zaman farkında olmadan, karşımızdakilere hitap edeceğimize, kendimizle konuşuyor gibi davranırız.
 - İşlenecek konular, küçüklerin bildikleri, denedikleri varlıklara ve olaylara bağlı olmalıdır.
 - Çocukların kafasında kavramları bulunan kelimeler seçilmelidir. Örneğin, çocuk şiirlerinde sık sık geçen “aile muhabbeti“, “şeref “ gibi kelimeleri veya birtakım teknik terimleri kullanırken bunların çocukların kafasında bir anlamı bulunup bulunmadığı düşünülmelidir. “Aile muhabbetini “ vermek için yaratılacak bir olay veya serüven “aile muhabbeti“ kavramını birçok sözden daha etkili belirtebilir.
 - Yazılacak masal, hikâye konularını seçerken çocukların psikolojik yapılarını göz önünde bulundurmalıdır.
 - Fiillerin canlı olmasına dikkat edilmelidir. *Düşünmek tasarlamak, niyet etmek* gibi cansız fiillerden çok *koşmak, yürümek, görmek* gibi canlı fiiller kullanılmalıdır. *Getirildi, alındı, söylendi* biçimindeki edilgen çatılı fiiller yerine *getirdi, aldı, söyledi* biçimindeki etken çatılılar tercih edilmelidir.
 - Çocuklar için gerçek anlamlarına ses imajları bakımından daha yakın olan sıfatlar, isimler seçilmelidir. “ Arı, vız vız dedi, Vak vak ördek badi badi yürü dedi... “
- **Çocuk yayınlarında bulunmaması gereken zararlı yayınlar şunlardır:**
- Üslup ve sanat değeri ne olursa olsun, dini inançları tartışan
 - Anayasa ilkeleri dışına çıkıp yabancı ideolojileri aşıl原因
 - Toplumumuz ahlak anlayışını sarsan, gelenek ve göreneklerimizizi küçümseyen
 - Milli değerlerimizi eleştiren

- Çocukların ve gençlerin heyecanlarını kötüye kullanan yayınlar zararlıdır.

2.1.1. Biçimsel özellikleri

Çocuk yayınlarında bulunması gereken biçimsel özellikleri şöyle gruplayabiliriz:

- **Kâğıt özelliği:** Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın özelliği baskının iyi sonuç vermesi ve kitabın dayanıklılığı bakımından önemlidir. 1-2 yaş çocuğunun eline verilecek kitapların uzun süre dayanıklı olabilmesi için sayfaların kâğıt yerine bezden olmasında yarar vardır. Bez sayfalar aynı zamanda yıkanıp ütülenebileceği için temizlik bakımından da kolaylık sağlar.

2-3 yaş çocuklarının kitaplarında ise sayfaların kartondan olması dayanıklılığın yanı sıra çocuğun sayfaları daha kolay çevirebilmesi için de yararlıdır. Daha sonraki yaşlarda ise birinci kalite kâğıt hamurunun kullanılması kitabın görünüşünü güzelleştirir, iyi ve pürüzsüz olması resimlerin parlamadan daha kolay algılanmasını sağlar ve gözü yormaz.

Kullanılan kâğıdın renkli olmaması gerekir ki resimlemede kullanılan renkler daha güzel görünebilsin. Bu arada kâğıt beyazlığının da gözü yormayacak şekilde kirli beyaz olmasında yarar vardır. Ayrıca kâğıt hamurunun ağırlığı ne kadar fazla olursa dayanıklılığı da o kadar fazla olacağından kâğıt ağırlığının 90 gramın altına düşmemesine dikkat edilmelidir.

- **Kitap Boyutu:** Çocuklar değişik boyutlardaki kitaplardan daha çok hoşlanmaktadır. Her zaman kitap boyutunun aynı ve standart ölçülerde olmaması küçük çocuklara pek ilgi çekici gelmektedir. Boyut ölçülerindeki bir değişiklik ya da daha önce gördüğü kitap boyutlarından bir farklılık çocuğu kitaba daha çabuk çekebilmektedir.

Kitap boyutlarının büyük olması resimlerinde büyük olmasına imkân verdiği için daha uygundur. Ortalama olarak, küçük çocuklar için hazırlanan kitaplarda 16 x 23 cm büyüklük uygun olarak nitelendirilebilir. Minik kitaplarda resimler çok küçük olduğundan çocuğun algılamasını zorlaştırabilir ancak ara ara bu tür kitaplara da yer verilebilir. Ağırlığın daha çok büyük boyutlu kitaplarda olmasında yarar vardır.

- **Kapak ve ciltleme:** Kitap kapağının özelliği okul öncesinde her yaşta daha fazla önem taşır. Bu yaşta çocuk, okuma bilmediğinden onu kitaba çeken önce kapağıdır. Bu nedenle özellikle anaokulunda kitap köşesi düzenlenirken kitaplar kapakları görünecek bir şekilde raflara yerleştirilmelidir. Kitap kapağının içindeki olayı tanıtabilecek bir biçimde resimlenmesi gerekir. Kapakta iç sayfalardaki en ilgi çekici resimlerden biri kullanılabilir gibi çocuğu içi sayfaları merak etmeye götürecek bir resim de kullanılabilir. Ayrıca kapakta uygun bir yere kitabın adı da verilmiş olmalıdır.

Kitapta bir iç kapağın olması, çocuğun kitap düzenini tanıması ve yetişkinin çocuk için kitap seçimine yardımcı olabilecek bilgileri bulması bakımından yararlıdır. İç kapakta

kitabın adı, yazarın, resimleyen ve basımevinin adının bulunması sonraki seçimlere yardımcı olacaktır. Ayrıca kapağın iç sayfaları koruyabilmesi için iç sayfalardan daha kalın olması ve kapakla iç sayfaların bir araya getirilişindeki ciltlemenin dikişli olmasında yarar vardır. Tek bir tel zimba ile ciltlenmiş bir kitap kısa zamanda parçalanır, sayfaları birbirinden ayrılır. Bu görünümdeki bir kitapla hiçbir zaman çocukla kitabın değerli olduğu izlenimini yaratmaz. Oysa ciltleme sağlam yapılmışsa çocukta dikkatli kitap kullanma alışkanlığı da gelişebilecektir.

- **Kitap ağırlığı:** Kitap ağırlığı kitabın forma sayısına bağlıdır. Forma sayısı ise kitaptaki konunun uzun ya da kısa oluşuna bağlıdır. Bu dönemde çocuğun dikkat süresi göz önüne alınırsa kitapların az sayıdaki sayfalarından oluşan ve tek formalı kitaplar olması gerekmektedir. Okul çağında ise çocuğun okuyacağı metin de uzadığı için forma sayısında da artış olacaktır. Küçük yaşlarda kullanılan karton sayfalarda ise sayfa sayısı kitabın ağırlığını oluşturmaktadır.
- **Sayfa düzeni:** Okul öncesi dönemde çocuklar için hazırlanan kitaplarda sayfa düzeninin aranılan en önemli özellik resim ve ilgili metnin aynı sayfada olmasıdır. Önceleri resim, sayfanın tümünü kaplayıp uygun boşluğa metin yazılırken daha sonraları sayfanın dörtte üçünün resim, dörtte birinin ise metne ayrılmasında yarar vardır. Daha önce de üzerinde durulduğu gibi bu dönemde resimler ağırlıktadır. Özellikle bu dönemde ön sayfada resim, arka sayfada metin şeklinde düzenlenmiş olmalıdır. Çocuk resmi ve ona ait metni aynı sayfada görmelidir. Kitapta karşılıklı iki sayfaya birden tek bir resimleme yapılabileceği gibi her sayfada bir resim ve metin şeklinde bir düzenleme de yapılabilir.

Sayfaya resim ve metin yerleştirilirken birbirinin içine girmemeli ikisi de net bir şekilde görülebilmelidir. Ayrıca metnin yerleştirilmesinde yazım kurallarına dikkat edilmesi gerekir ki çocuk okula başladığında yazım kurallarına yabancı olmasın veya okumaya hazırlanabilsin. Sayfada metnin düzenlenişinde satır aralıklarının geniş olması da aynı nedenle önem kazanmaktadır.

- **Harf özelliği:** Bu dönemde çocuk, okumayı bilmez ve okul yıllarına da hazırlıklı olması bakımından baskıda iri harflerin kullanılmasında yarar vardır. Okul öncesi çocukları için harf iriliği ortalama 14-16-18-20 punto olarak tercih edilebilir. Bu arada harf büyüklüğünün kitap boyutuna göre de değişiklik göstereceği unutulmamalıdır. Kullanılan harf türünün de küçük harf olması gerekir. Dekoratif yazım biçimi kullanılmamalıdır.

2.1.2. Resimlendirme Özellikleri

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanmış kitapların mutlaka bol resimli olması gerekmektedir. Bu yaşta henüz okuma yazma bilmeyen çocuk, kitaplardaki resimlerle olayı somut bir biçimde görerek hayal edebilir ve zihninde canlandırabilir. Bu nedenle küçük çocukların kitaplarında resimlemeyle anlatım çok önemlidir.

Resimlerde kullanılan çizgilerin yuvarlak ve sevimli olması, kitabı daha ilgi çekici hâle getirir. Çocuğa okunan olayın bütününe resimlerde çizgilerle çok iyi ifade edilmiş olması, özellikle hareketlilik özelliğinin bulunması resim-metin ilişkisinin kurulmasını kolaylaştırır. Hareketsiz adeta bir fotoğraf görünümünde verilen resimler çocuk için ilgi çekici değildir. Resimlerde abartılmadan kullanılmış hayal unsuru bu yaş çocuğunun özelliklerine daha uygundur. Resimlerde çocuğun dikkatini dağıtacak gereksiz ayrıntıya da yer verilmemelidir. Çocuğun olayla ilişki kurabileceği, kolay algılayabileceği basit ve sade bir resimlemenin tercih edilmesinde yarar vardır. Sayfalardaki resimlerde kompozisyon iyi bir şekilde ele alınmış olmalı ve sayfalardaki resimlerin olaya bağlı, bir bütünü oluşturacak birbiriyle ilişkili çizimler şeklinde olmasına dikkat edilmelidir. Özellikle her resimde olay kahramanları ve olaya ait figürler bir bütünü oluşturabilmelidir.

Yanlış bir öğrenmeye neden olmamak için özellikle olay kahramanlarının özellikleri doğru verilmeli ve kitap sonuna kadar bu özelliklerde devam etmelidir. Bu arada aynı özelliklerde birden fazla kahraman varsa o kahramanın olay içindeki etkinliğinin belirlenebilmesi için bazı farklılıklarla verilmesinde yarar vardır. Bu çocuğun olayı daha kolay kavramasına ve olay-resim ilişkisini daha kolay kurmasına yardım edecektir.

Resimlerde olaya uygun bir biçimde mizahın kullanılması çocukların hoşuna gitmektedir ancak buradaki mizahın karikatür niteliğindeki bir çizgi stili ile verilmemesi gerekir. Çünkü bu tür bir çizimdeki saklı olan espriyi henüz okul öncesi çocuğu anlayamaz. Onun için bu tür bir çizim tarzı pek bir şey ifade etmez. Bu nedenle olaydaki mizah unsuru resimlerde açık bir şekilde verilmiş olmalıdır. Resimlerde renklerin kullanımı da üzerinde durulması gereken bir noktadır. Çocuklar genelde renkli resimli kitapları daha ilgi çekici bulmaktadırlar ancak kitapta kullanılan renklerin iyi bir uyum içerisinde olması gerekir. Karanlık ve koyu renklere canlı renkler kullanılmış olmalıdır. Önemli olan çizgilerin anlatım gücü olduğundan kitaplarda siyah beyaz resimler de kullanılabilir. Bu arada resimleri daha canlı hâle getireceği düşünülerek resimlerdeki tüm figürlerin kenarlarının siyah bir çizgi ile sınırlandırılmaması figürleri sertleştirir ve resimler arasındaki bağlantıyı bozabilir. Ayrıca her sayfadaki resmin adeta bir çerçeve görünümünde sınırlandırılmamasında yarar vardır.

İlk yıllarda (1-2 yaş) kitaptaki resimler tek bir figür hâlinde ve basit bir çizimle verilmeli üç yaşından sonra da bir olayı açıklayacak şekilde basit ve sade bir çizim tarzı ile resimleme yapılmış olmalıdır.

2.1.3. İçerik özellikleri

- **Tema:** Çocuk kitaplarında çocuğa ulaştırılacak eğitici ve öğretici niteliği olan bir temanın işlenmiş olması çocuğun kitaptan yarar elde edebilmesi için çok önemlidir. Yazarın sınırlı mesajlarla kalmayıp çocuğa zengin bir dünya görüşü kazandırabilecek çeşitli temaları işlemesi gerekir.

Kitapta ele alınan tema çocuğun düzeyine uygun olarak açık bir biçimde verilmiş olmalıdır. Her çocuk, kitabın sonunda aynı sonuca ulaşabilmelidir. Değişik yorumlamalar olmamalıdır. İşlenen tema çocuğun yanlış yargılara, inançlara, kederciliğe götürmemelidir.

Çocuğu saldırganlık davranışlarına yöneltmemeli ya da bu davranışları desteklememelidir. Ancak ele alınan tema çocuğu kendi toplumsal özelliklerinden de uzaklaştırmamalıdır.

Ayrıca çocuğa ulaştırılacak temel düşünce, kitabın sonunda bir öğüt biçiminde bir kez daha vurgulanmamalıdır. Çocuğun bu düşünceyi bulması anlaması onu düşünmeye yöneltir. Aksi durumda ise sonuç ona konsantre bir biçimde verilmektedir ya da kesin bir ahlak yargısına ulaşması istenmektedir.

Kitapta yazar tarafından çocukta nasıl bir düşünce oluşturulmak, hangi davranışlar kazandırılmak isteniyorsa bunun çocuğa göre, onun kavrayabileceği en iyi biçimde verilmiş olması gerekir. Pek çok çocuk kitabında ele alınan uslu çocuk olma, annesinin hiç sözünden çıkmayan çocuk olma, yaramazlık yapmanın kötü sonuçları, kendi çıkarını ön plana alarak ya da kurnazlık ve aldatmaca ile elde edilen başarının geçiciliği gibi temalar tüm kitapların hareket noktası olmamalıdır. Çocuğa hayat gerçeklerine ters düşmeyecek, onun topluma uyumunu kolaylaştıracak, öğretecek temaların seçilmesi gerekmektedir.

- **Konu:** Çocuk kitaplarında ele alınan konunun her şeyden önce çocuk için ilgi çekici olması gerekir. Yazar konuyu belirlerken iyi bir gözlemci olabilmeli ki çocuğun dünyasına hitap edebilecek konuları bulabilsin. Çocuğun içinde yaşadığı tüm olaylar kitapta konu olarak ele alınabilir. Yeter ki yazar olayı çocuk gözüyle ve çocuğa göre ele alabilsin. Bu nedenle sınırsız konu çeşidinden söz etmek mümkün olabilir ancak yazar konu seçimini yaparken belirlediği temayı en iyi en ilgi çekici hangi konu içerisinde verebilir, çocuğun ruhsal özellikleri, beklentileri, duyguları, düşünceleri, ihtiyaçları nelerdir, bunlar dikkate alınmalıdır. Ele aldığı konu çocuğun dünyasına renk katabilmeli, dünyaya bakışına olumlu etki yapabilmelidir. Ayrıca konu seçilirken çocuğu neşelendirecek, mutlu edecek, üzmeyen, karamsarlığa götürmeyen, korkutmayan ve özellikle de çocuğu kalıplaşmış olaylar içinde düşünmeye götürmeyen konular olmalıdır. Bu arada yazar, seçeceği konuyla çocuğun içinde yaşadığı toplumun ulusal ve kültürel değerlerine de ters düşmemeli, insanı, doğayı sevdiren, insana sevgiyi ve saygıyı ele alan konular olmalıdır.

Okul öncesi çocuğu kendi yaşamlarını, hayvanları, doğayı anlatan olaylara çok ilgi duyar. Çocuk karın, yağmurun nasıl yağdığını, şimşegin nasıl çıktığını, ayın gökyüzünde nasıl durduğunu, geceleri niçin parlak göründüğünü öğrenmek için çevresindekilere sorar. Buna benzer bir başka merakla çevresinde gördüğü makineler, taşıtlar, üzerinde bilgi edinmek ister. Bir saatin, bir dikiş makinesinin nasıl çalıştığını anlamak için bunları kurcalamaya kalkışır. Bu tür konular çok basit bir şekilde, resimlerle çocuklara kitaplarda verilebilir. Çocuğa ilgi çekici gelebilmesi için konu, bir hikâye ya da masal biçiminde verilebilir. Masalımsı, olağanüstü olaylara yer verilmesi, çocuğun bu dönemde hayal gücü çok geniş olduğu için daha ilgi çekici olacaktır ancak olağanüstü özellikler, gerçek olayların masal havasında verilmesi biçiminde olmalıdır. Örneğin; yağmurun oluşumu, konuşan su damlalarının başından geçen bir masal biçiminde verilebilir. Sihirlerle, büyülerle, mucizelerle ve Kaf dağının ötesinde ya da yerin yedi kat altında geçen bir olay henüz hayalle gerçeği birbirinden ayırt edemeyen okul öncesi çocuk için ilgi çekici değildir. Oysa bir hayvan ailesinin yaşamı çocuğun yaşamından bir parça örneklediğinde de olağanüstü özellikler vardır fakat bu daha çok çocuğa göredir (Hayvanların insan gibi giyinmesi,

davranması gibi). Burada olağanüstülük çocuğun hayal dünyasına göre ele alınmıştır. Çocuk onların yaşadığı olayı kendi yaşamında da görecektir. Ya da bir doğa olayının oluşumunun masal havasında verilmesi çocuğun bu olayların nasıl meydana geldiği hakkında sorularına da cevap bulmasına yardım edecektir.

Ayrıca ele alınan konunun kısa olmasının yanı sıra hareketli ve canlı olması küçük çocukların dikkatlerini daha kolay toplamalarına ve olaydaki canlılığı daha iyi hissetmelerine neden olacaktır.

- **Kahramanlar:** Kitaplardaki kahramanların iyi özelliklere sahip birer model olması gerekir ancak bu iyi özellikler abartılmadan verilmelidir. Hiç hata yapmayan bir olay kahramanı, küçük çocuk için erişilmez özellikler vermektedir. Oysa çocuk günlük yaşamında hatalar yapmakta, yetişkinler tarafından uyarılmaktadır veya üstün özellikleri örneklemeye çalışırken başarısızlığını görebilmektedir. Bu nedenle olay kahramanlarının özellikleri çocuğun gerçek yaşamında gördüklerine ters düşmemelidir. Gerçek dışı ve korku unsuru kahramanlar seçilmemelidir (Cinler, devler, periler, ejderhalar ya da çocuk yiyen cadılar vb.). Bu dönemde çocuklar, hayvanların kahraman olarak seçildiği masalı daha zevkli dinler. Hatta doğadaki bir çiçek, bir ağaç, bir su damlası ya da bir derenin olay kahramanı olarak kullanılması çocuklara daha ilgi çekici gelmektedir, hayal güçlerini zenginleştirmektedir.

Bu arada kahramanların vuran, kıran, kaba kuvvet kullanarak ya da hak etmediği şeyleri kolaylıkla elde eden, hak ve adalet tanımayan, ortalığa dehşet saçan canavar ruhlu olmamaları gerekir. Bu tür kahraman özellikleri çocukların ruh sağlığına olumsuz etki yapmaktadır. Oysa bileceği, model alabileceği özellikleri taşıması gerekir. Bu dönemde kitaptaki kahraman sayısının çok olması, olayı daha karmaşık hâle getirir ve çocuğun her kahramanın olay içindeki etkinliğini özellikle de oluşturulmak istenen temel düşünceyi anlayamamasına neden olur. Bu nedenle hikâye ya da masaldaki kahraman sayısı bu dönemdeki çocuklar için bir ya da iki olarak uygun görülmelidir. Olaya göre etkinliği ikinci derecede olan birkaç kahraman da kullanılabilir.

- **Dil ve anlatım:** Çocuk kitaplarında, her dönemde, olduğu gibi okul öncesi dönemde de kullanılan dil ve anlatım biçimi önemlidir. Kullanılan dilin Türkçenin iyi bir örneğini vermesi, çocuğun dilinin kullanılması çocuğun olayı daha kolay anlamasını ve dilini daha iyi kullanmasını kolaylaştırır. Bu nedenle olayın anlatımında çocuğun çevresinde konuşulan dilde artık kullanılmayan eski sözcüklere ya da henüz günlük kullanılan dile yeni geçmiş sözcüklere yer verilmemelidir. Özellikle argo sözcüklerin ya da doğru olmayan hitap şekillerinin de kesinlikle bulunmaması gerekir.

Kitapta canlı ve hareketli bir anlatım biçimi kullanılmalıdır. Bu arada kısa cümle yapılarının kullanılması, çocuğun anlamasını kolaylaştıracaktır. Bu nedenle uzun cümle yapılarından uzun betimlemelerden kaçınılması olacaktır. Olay, basit bir biçimde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri olarak planlanmalıdır ki çocuğa iyi niteliklerde bir metin örneği sunulabilsin.

Olay kahramanlarının karşılıklı konuşmalarına yer verilmesi olayı daha canlı ve hareketli hâle getirmektedir.

Sonuç olarak iyi bir çocuk kitabı tüm bu özellikleri taşıdığında çocuk için yararlıdır, ilgi çekicidir ve ileriye hazırlayıcıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Çocuk edebiyatı ile ilgili yayınlarda bulunması gereken özellikler hakkında kaynak taraması yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çocuk yayınlarda bulunması gereken özellikleri araştırınız.	➤ Çocuk yayınlarda bulunan biçimsel, içerik ve resimlendirme özellikleri hakkında bilgi edininiz.
➤ Çocuklar için bir öykü ya da masal yazınız.	➤ Yazdığınız bu yayını edindiğiniz bilgiler doğrultusunda biçim ve içerik yönünden inceleyiniz.
➤ Resimlendirme özelliği hakkında bilgi edininiz.	➤ Hazırlamış olduğunuz öykü ya da masalı resimlendirme özelliğine göre resimlendiriniz.
➤ Hazırladığınız bu çalışmayı inceleyiniz.	➤ Hazırlamış olduğunuz çalışmayı içerik, biçim ve resimlendirme açısından sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
➤ Çocuklar için yazılan herhangi bir çocuk kitabını inceleyiniz.	➤ Çocuklar için yazılan herhangi bir çocuk kitabını içerik, biçim ve resimlendirme yönünden inceleyip kendi hazırladığınız kitapla karşılaştırınız.
➤ Yaptığınız çalışmaları raporlaştırınız.	➤ Yaptığınız çalışmaları ve hazırlamış olduğunuz kitabı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çocuk yayınlarında bulunması gereken özellikleri araştırdınız mı?		
2. Çocuklar için bir öykü ya da masal yazdınız mı?		
3. Resimlendirme özelliği hakkında bilgi edindiniz mi?		
4. Hazırladığımız bu çalışmayı incelediniz mi?		
5. Çocuklar için yazılan herhangi bir çalışmayı incelediniz mi?		
6. Yaptığınız çalışmayı raporlaştırdınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme” ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

- 1-2 yaş çocuklarının eline verilecek kitapların uzun süre dayanıklı olabilmesi için sayfaların kâğıt yerine olması gerekir.
A) Kartondan
B) Bezden
C) Fon kâğıdından
D) Deriden
E) Muşambadan
- Okul öncesi dönemde çocuklar için aranılan en önemli özellik resimleme ile ilgili metnin olmasıdır.
A) Aynı aralıkta
B) Aynı özellikte
C) Aynı sayfada
D) Farklı yerlerde
E) Aynı boyutlarda
- Okul öncesi çocuklar için harf iriliği ortalamapunto olarak tespit edilmelidir.
A) 12-13-15-20
B) 10-12-20-22
C) 14-16-18-20
D) 8-10-16-22
E) 12-14-22-24
- Sayfalardaki resimlerde.....iyi bir şekilde ele alınmış olmalı ve sayfalardaki resimlerin olaya bağlı bir bütünü oluşturacak, birbirleriyle ilişkili çizimler şeklinde olmasına dikkat edilmelidir.
A) Resimler B) Yazılar C) Harfler D) Şekiller E) Kompozisyon
- Aşağıdaki seçeneklerden hangisi çocuk yayınlarında bulunması gereken zararlı yayınlardan değildir?
A) Milli değerlerimiz yeren
B) Üslup ve sanat değerleri ne olursa olsun dini inançları tartışan
C) Anayasa ilkeleri dışına çıkıp yabancı ideolojileri açıklayan
D) Çocukları iyiye güzele doğruya yönlendiren
E) Çocukların ve gençlerin heyecanlarını kötüye kullanan

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Bu faaliyet kapsamında, çocuk yayınları hakkında bilgi edineceksiniz

ARAŞTIRMA

- Çocuğun kitap okumasının önemi hakkında araştırma yapınız.
- Çocuk yayınlarını kullanmayı alışkanlık hâline getirmede ailenin ve öğretmenin yapması gerekenler hakkında bilgi ediniz.

3. ÇOCUK YAYINLARI

3.1. Çocuk yayınları

Okuma zevk ve alışkanlığı vermeye alıştığımız çocuğa kitap, dergi hazırlarken çok dikkatli ve titiz olmamız gerekir. Çünkü çocuk için hazırlanan yayınlar, büyükler için hazırlanan yayınlardan daha önemlidir. Çocuk, tam bir güven içinde kendini okuduğuna verir. Bu nedendir ki çocuk edebiyatına ait eserlerde birtakım nitelikler aramak zorundayız. Bu nitelikleri şekil ve kapsam bakımından diye ikiye ayırabiliriz.

- **Şekil bakımından:**
 - Kapak resimleri canlı ve çekici olmalı, kitabın kapsamıyla ilgisi bulunmalıdır.
 - Kitap sağlam ve mat renkli kâğıda basılmalıdır.
 - Hacim bakımından fazla kalın olmamalıdır.
 - Harfler, gözü yormayacak karakterde ve baskısı temiz olmalıdır.
 - Kitap ve dergideki resimler bir sanat değeri taşımali ve çocuk psikolojisine uygun olmalıdır.
 - Yazım (imla), noktalama, sentaks, (söz dizimi) bakımından kusursuz olmalıdır.
 - Kitaplar iç açıcı renkte ve ciltli olmalıdır.
 - Satır araları ne sık ne de seyrek olmalıdır.

➤ **Kapsam bakımından**

- Aile, millet, insanlık, tabiat ve hayat sevgisi telkin etmeli,
- Güzelliğe karşı hayranlık ve koruyuculuk aşılmalı,
- Nezaket, hakka saygı, yardımlaşma, kahramanlık, mertlik, dürüstlük ve feragat gibi erdem olarak kabul ettiğimiz konuları içermeli,
- Devrimlerimiz ve sosyal hayatımızı kökleştirmeye ve geliştirmeye hizmet etmelidir.
- Âdet ve geleneklerimizi tanıttıp sevdirmelidir.
- Çeşitli bilgileri öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde onlara hissettirmeden benimsetmelidir.
- Masal ve şiir türlerinin dışında kalanlar, gerçeğe uygun olmalıdır.
- Mümkün olduğu kadar neşe verici olmalı, mizah duygusunu geliştirmelidir.
- Çocuğun duygu ve düşünce ufkunu genişletmeli, şahsi girişim isteği uyandırmalıdır.
- İçeriği, planı ve bitişi bakımlarından çocukta başka kitap okuma isteği uyandırmalıdır.

➤ **Çocuk Yayınlarının Hazırlanmasında Göz Önünde Bulundurulması Gereken Eğitim İlkeleri**

Öncelikle çocuk kitapları okullardaki programları destekleyici olmalıdır. Çocuklara yönelik hazırlanan eserlerin eğitim sürecine katkı sağlayıcı nitelikte olması gerekmektedir. Çocuk edebiyatı metinleri, yaşanan gerçeklerle ilgili olmalıdır. Kimi çocuk kitaplarında hayatın gerçeklerinden oldukça uzaklaşıldığı, çocuksu olsun diye, hayali konulara aşırı derecede yer verildiği gözlenmektedir. Çocuk edebiyatı metinlerinde verilen hayal unsurları ve masalsı yapılar mutlaka çocuğun yaşadığı çevrenin gerçeğine uygun sonuçlarla bitirilmelidir. Çocuk kendi yaşantısından yola çıkılarak yazılmış eserlere daha büyük ilgi duymakta ve bu tür eserler çocuklar tarafından daha çok okunmaktadır.

Çocuk yayınları; duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici olmalıdır. Erken yaştan başlamak üzere çocukta duygu, düşünce ve hayallerin gelişmesinde çocuk edebiyatı eserlerinin büyük katkısı olduğu bilinmektedir. Çocuklar kimi zaman hayali olaylar oluşturmaktan ve bunları anlatmaktan büyük bir zevk duyarlar. Kimi zaman da en basit bilinen konuyu kavramakta büyük güçlük çekebilirler. Çocuk yayınları, çocukların kavrama düzeylerini geliştirmenin yanında kendi okuduklarından, dinlediklerinden ve gözlediklerinden yola çıkarak duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlamalıdır. Kitaplar, çocuklara içinde yaşadığı ülkeyi, dünyayı sevmeyi öğretmelidir. Yaşadığımız dünya, güzellikleri ve zorluklarıyla bir bütündür. Sürekli zorlukları hatırlatmak, dünya ile olan bağımızı kopardığı gibi yaşama sevincini de ortadan kaldırır. Bu yüzden çocuk yayınlarında yaşadığımız dünyayı sevmeyi, onun güzelliklerinden yararlanmayı, eksik yönlerini tamamlamayı sağlayıcı duyguların kazandırılmasına özen gösterilmelidir. Çocukların karamsarlıklar konusunda çok hassas olduğu gerçeğinden yola çıkarak onları umutlandırıcı, hayata bağlayıcı eserlerle yüz yüze getirmek gerekir. Yapılan çalışmalar çocukta üretme becerisini geliştirmelidir. Üretme duygusunun çok erken yaşlarda oluşmaya başladığı gerçeğinden yola çıkarak çocukların üretmelerini, ürettiklerini paylaşmalarını teşvik eden

eserlerin yazılmasının önemi daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Eserler çocuğun katılımcı ve girişimci olmasını sağlamalıdır. Kendine güven duygusunu erken yaşta almış bireylerin daha başarılı oldukları; güvensiz, kendi içine kapanık çocukların da ileriki yaşlarda sorumluluktan kaçtıkları, başkalarının denetiminde ve gözetiminde kalmayı tercih ettikleri gözlenmektedir. Bu yüzden çocuklara yönelik yayınlarda, onların katılımcı ve girişimci bir ruha sahip olmasını sağlayıcı özelliklere yer verilmesi gerekir. Çocuk yayınları şiddet öğelerini içermemelidir. Çocuklara yönelik eserlerde şiddet öğesinin ne gibi olumsuz sonuçlar doğurduğu son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalarla ortaya konmuştur.

3.1.1. Çocuğa Kitap Okutmanın Önemi

Çocuğun dilini öğrenmesinde ve geliştirmesinde, uyarıcı kaynak kitaplardır. Çocuklara küçük yaşlardan itibaren iyi nitelikli kitap okuma ve anlatma, onların deneyimlerini genişletmekte, kelime bilgilerini artırmakta ve dile karşı hassasiyetlerini geliştirmektedir.

Bir yaşındaki bir çocuk, eline bir kitap verildiğinde önce onun resimleri dikkatini çeker, bu resimleri dikkatle inceler, resimler üzerinde parmağını dolaştırarak onları hissetmeye çalışır. Kitap onun için bir oyuncak gibidir. Kitap sayfalarını çevirirken çıkan kâğıt sesi hoşuna gider ve sayfaları yırtar. Anne ile birlikte kitaba bakma, resimlerin adını ya da resimlerdeki (tek figür) parçaları adlandırma çocuğun da bu sözcükleri tekrar etmesini sağlar. Daha sonra çocuk, kitabın sayfalarını çevirirken âdeta resimlerle konuşmaya bir şeyler anlatmaya çalışacaktır. Çocuğun çevresinde duyduklarıyla bu resimler arasında bağ kurarak dilini kullanmayı öğrenmesini sağlayacaktır. Çocuk öğrenebileceği pek çok yeni durumla kitaplarda karşı karşıya gelecektir. 2-3 yaş çocukları dil becerilerinin gelişimiyle meşgul olduklarında, yeni kelimeleri denemeyi, oyunlarında şarkı söylemeyi, defalarca tekrarlamayı çok severler.

Çocuğun ilk kitapları genellikle resimli kitaplar olup onun kitapla karşılaşması hem duyarak öğrendiği hem de duymadığı kelimeleri görerek öğrenmesini sağlamaktadır. Çocuğun duydukları ile gördükleri arasında ilişki kurmaya başlaması, düşünmeyi öğrenmeye başlaması demektir ve öğrendiği dil buradaki tek yardımcı araçtır.

2-3 yaşlarındaki çocuk, kitapların resimlerine bakarken, kendine göre resimleri anlatırken dilini daha iyi kullanmaya başladığı da görülür. Çocuğun kitaba bakarken yaptığı herhangi bir açıklama, çocuğun anlamak için harcadığı çabayı ve bu çabasında dili nasıl kullandığını gösterir. Kitaplar çocuğun ilgisini çeken bir ortam hazırlar, bu da çocuğa iyi bir öğrenme deneyimi sağlar. Fazla ayrıntısı olmayan resimlerin anlattığı çok kısa bir metin (bir-iki cümle ile) çocuğun metin ile resim arasındaki ilişkiyi daha kolay kurabilmesini sağlar. Ancak çocuğun bu ilişkiyi kolay kurabilmesi için kitaplarda yaşına uygun somut bilgilerin resimlerle doğru ve basit verilmesi gerekir.

3-4 yaşlarında çocuk, kendi yaşantısının bir parçası olan kısa bir olayın resimle anlatıldığı kitaplara ilgi duymaya başlar. Artık resim ile metin arasındaki ilişki kurmanın yanı sıra olay bütünlüğünü yaratacak bir sonuca ulaşacaktır. Çocuk bu yaşta kendine okunan kitabı dikkatle dinleyecek hatta tekrar tekrar okunmasını isteyecektir. Artık düşüncelerini dille daha iyi anlatabildiği için kendi de resimlere bakarak olayı anlatmaya çalışacaktır. Ancak bu dönemde hayal dünyasının da zengin oluşundan resimlere kendi yorumunu ya da hayallerini de katacaktır. Bu tür bir etkinlik çocuğun anlatım gücünü geliştirecektir. Çocuğa kitap okunması ve onun anlatımının müdahale edilmeden dinlenmesi yaratıcı düşünmenin ve dilin gelişmesi bakımından çok önemlidir.

4-6 yaşlarda, okunan kitaptaki temel düşünceyi çocuğun daha kolay bulabildiği ve daha dikkatle dinlediği görülür. Kitabın resimlerine bakarak kendi hayal unsurlarını da katarak ayrıntılı bir biçimde hikâye anlattığı ve daha çok kitaba ihtiyaç duyduğu da gözlenir. Çocuğun hikâyeyi anlatırken değiştirmesi, ilaveler yapması ve bir hikâye yaratması ona özgüven ve haz verir; en önemlisi de yaratıcı düşünmeyi geliştirir. Çocuğun anlatımda özelemlerini, duygularını da dile getirmesi çocukla yetişkin arasındaki iletişimi kolaylaştırır. Karşılıklı beklentilerin ortaya çıkmasına yardımcı olur. Okunan olaylarla ilgili sorular sorar, cevaplarını almak ister ancak burada çocuğun zihninde cevaplayamayacağı soruların kalmasına neden olabilecek olayların seçilmemesine dikkat edilmelidir. Özellikle olağanüstü özelliklerin onun hayal gücü sınırları içinde olması çocuğun hayal etmesini, düşünmesini geliştirebilir.

Okul öncesi dönemde, kitaplar çocuk için aynı zamanda bir arkadaş gibidir. Kitapla olmaktan, kahramanın yerine koymaktan hoşlanır ve kendini olayın içinde hissederek mutlu olur. Kitaplardaki olaylar, olay içerisindeki kahramanlar arasındaki sosyal davranış biçimleri zamanla çocukların sosyal yaşam içindeki davranışlarını da etkiler. Günlük yaşamda dille anlatmanın zor olduğu ya da gözle görülmeyen bazı davranış özellikleri, insanlar arası olumlu ilişkilerin yarattığı hazlar, sevinçler, neşeler kitap kahramanlarının ilişkileriyle örneklendirilerek çocuklara sunulabilir. Bu tür sunuş, çocuklar için daha etkili ve kolay kabul edici özellik taşır. Çocuk, olumlu örneklerden etkilenecek günlük yaşamında bunları kullanmaya başlar. Hatta kitaplarda olumsuz sosyal davranışlar örnekleniyorsa çocuk bunu da benimseyerek kullanabilir ve olumsuz durumlarla karşı karşıya gelebilir.

Okul öncesi dönem çocuğun kişiliğinin temellerinin atıldığı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Çocuk, bu dönemde beğendiği hoşlandığı yetişkin davranışlarını örnek alarak onlara benzemeye, onlar gibi davranmaya çalışır, yani özdeşim yapar. Kitaplarda çocuk için sergilenen pek çok olay onu yeni ve çok sayıda yaşam gerçekleri ile de karşı karşıya bırakmaktadır. Kitaplar, çocuğu içinde yaşadığı dünyaya ait bilgileri vererek yaşam gerçeklerine de hazırlamaktadır ancak bu tamamen gerçeklerin verilip hayal unsurunun ortadan kaldırılması anlamında değildir. Gerçekler hayal unsurlarıyla birlikte ve çocuğun düzeyine uygun bir biçimde verildiğinde çocuk için daha anlamlı ve etkileyicidir. Bu takdirde kitaptaki olaylarla birbirine ters düşmeyecek, çocuk çelişkiler içinde kalmayacaktır.

Okul öncesi dönemde kitapların çocuğu okula ve okumaya hazırlamada da önemli bir işlevi vardır. Okul başarısının ilk şartı okumayı-yazmayı becerebilmektir. Bu dönemde kitaplarla ilişki kurularak düzenli ve bilinçli bir dil eğitimi gören çocuk, ilkokula başladığı günden itibaren okuma ve yazma becerisini kolaylıkla geliştirmekten zevk alacaktır. Çocuğa erken yaşlarda bol bol kitap okunması ile bir süre sonra çocuk bu kitapları okuma isteğini gösterecektir. Bu nedenle çocukta okuma ilgisinin uyandırılmasında kitaplar zengin bir uyarıcı kaynağıdır. Bu dönemde öğrendikleri, onu okula hazırlıklı hâle getirmenin yanı sıra okulda öğrendikleriyle önceki öğrendiklerini ilişkili hâle getirmeyi de kolaylaştırır.

Çocuk, okul öncesi dönemde kendisine okunanı dinleme sabrını göstererek sonraki yıllarda bir kitabı okuma sabrını da gösterebilecektir ve kitap okuma alışkanlığını kazanmaya da hazır hâle gelebilecektir.

3.1.2. Çocuk Yayınlarını Kullanmayı Alışkanlık Hâline Getirme

Çocuk yayınlarını kullanmayı alışkanlık hâline getirmek için, çocuğa okuma alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. Okuma alışkanlıklarını kazandıran yayınların başında şüphesiz, ders kitapları gelmektedir fakat ders kitapları tek başlarına bu alışkanlığı kazandırmaya yeterli değildir. Nitekim okullarda ders kitabı dışında bir şey okumanın bir kabahat sayıldığı zamanlarda okuma alışkanlığı kolay kolay bir gelenek ve görenek hâline getirilememiştir. Bugünse küçüklerden meydana gelen büyük bir okuyucu kitlesi var. Bu artışta muhakkak ki eğitim ve öğretim sistemlerindeki yeni anlayışların payı büyüktür. Kuru anlatma sisteminden yaparak ve yaşayarak öğrenme sistemine geçiş, ders ve ders kitabına yardımcı olan kitapları birinci plana çıkarmıştır. Bu arada daha serbest ve şahsi okumalara yer verilmesinin rolü de oldukça büyüktür.

3.1.2.1. Öğretmenin Yapması Gerekenler

Çocuk yayınlarını kullanmayı alışkanlık hâline getirmek için onları bir okuma ortamı içinde bulundurmak gerekir. Çocuk yayınlarını okumayı alışkanlık hâline getirmek için ailede, çevrede okuma zevk ve alışkanlığı bulunmadığı durumlarda okula ve öğretmene daha önemli ve yorucu bir görev düşmektedir. Bu sebeple öğretmenin şunları yapması gerekir:

- Ders yılı başında her sınıfta okunmasını lüzumlu gördüğü eserleri seçmeli ve bunları kilitli dolaplara değil, raflara yerleştirmelidir.
- Öğretmen seçtiği her eseri sınıfta okumalı ve bu vesile ile bir yayının nasıl okunacağı üzerinde öğrencilere örnek vermelidir.
- Çocukların inceledikleri yayınlar sözlü ve yazılı yoklamalarla kontrol edilmelidir.
- Yayınlardan bir kısmını verilecek plana göre öğrencilere inceletmeli büyük bir kısmının okunmasını serbest bırakmalıdır.
- Öğrencileri başka okullardaki arkadaşlarıyla kitap alışverişi yapmaya, kitap tavsiye etmeye, kitap hediye etmeye, okudukları yayınlar hakkında bilgi vermeye teşvik etmelidir.
- Öğretmen, sınıfta bazı eserleri en canlı pasajlarına kadar kendisi okumalı, geri kalan kısmı öğrencilerin okumalarına bırakmalıdır.

- Öğrenciler, istedikleri yayını evlerine de götürebilmelidir.
- Gazetelerden kesilmiş parçalar, sınıfa yeni gelen kitaplar sergilenmelidir.
- Sınıf veya okul gazetesinde kitapları tanıtan yazılar öğrenciler tarafından yazılmalıdır. Yıl sonunda en fazla kitap okuyan öğrenciler, arkadaşlarına tanıtılmalı ve ödüllendirilmelidir.

3.1.2.2. Ailenin yapması gerekenler

Çocuk yayınlarını kullanmayı alışkanlık hâline getirmede ailenin yapması gerekenleri şöyle sıralayabiliriz

- *Çocuğun okul öncesi çağını değerlendirmek:* Çocuğa evde masal ve hikâye anlatmalı, resimli kitaplar albümler verilmeli, ufak şiirler ezberletilmelidir.
- *Değerli eserli okumak veya okutmak:* Okul çağındaki çocuklara evde seçkin eserleri tanıtmak ve sevdirmek için büyükler rehberlik etmelidir. Çocuklar, sevdikleri bir eseri başkalarına okumaktan da zevk duyarlar. Belirli zamanlarda çocukları ilgiyle dinleyerek edebî zevklerinin gelişmesine yardım edilmelidir.
- *Kitap hediye etmek:* Doğum günlerinde, bayramlarda ve türlü vesilelerle en iyi armağan hiç şüphesiz kitaptır. Kitap armağanını aile bir gelenek hâline getirmelidir.
- *Genel çocuk kitaplarından yararlanmak:* Bugün memleketimizde sayıları 180’i bulan çocuk kütüphaneleri çocuğun kolayca yararlanabileceği en verimli kurumlardır.
- *Serbest okumaya engel olmamak:* Roman, hikâye, dergi, gazete gibi yardımcı ve serbest okumaya karşı, az sayıda da olsa, bazı ailelerde bir direnme görülmektedir. Ana baba, çocuğun dersinden başka şeyler okumasını suç saymayıp öğretmeniyle görüşmeli, gereken bilgiyi almalı ve aydınlanmalıdır.

3.1.3. Yaşlara Göre Kitap Seçimi ve Kitap Seçerken Dikkat Edilecek Noktalar

Çocukların alaka duydukları konular ve gereksinimler göz önünde bulundurularak kitap seçimi yapılmalıdır. Aile ve öğretmenler, kitap seçiminde rehber konumundadır.

Birincil amaç, çocukta okuma arzusu uyandırmaktır. Bunun için de kitapta, eğitici öğelerin yanı sıra çocuğun dikkatini çekecek nitelikte eğlendirici, mizahi ve merak uyandırıcı bir takım öğelere de yer verilmiş olması gerekmektedir. Bilhassa okul öncesi çocuğuna yönelik ürünlerde oyun tadı bulunmasına dikkat edilmelidir.

Kitabın çocuğun estetik duygusunu geliştirecek bir edebî değeri de bulunmalıdır. Çocukta sanat anlayışının oluşması ve gelişmesi amacıyla gerek kurgu gerek dil ve üslup gibi estetik unsurlar bakımından nitelikli çocuk kitaplarının okunması gereklidir.

Çocuk eğitimi, psikolojisi ve sosyolojisi alanında bilgi sahibi olan, çocuk dünyasını iyi tanıyan yazarlar; çocukların dünyasıyla daha iyi bir ilişki kurabilmektedir. Yazar seçimi bu noktada önemli hâle gelir. Kitap, gerek karakterleri gerek konusu açısından çocuğun gündelik hayatıyla doğrudan ilişkili olmalıdır. Bu durum, çocuğun hikâyesinin kahramanıyla kendi arasında duygu, düşünce ve davranışlar açısından benzerlikler bulunması ve kendisini özdeşleştirebilmesi açısından önemlidir.

Çocukların gerçekçi ve didaktik kitapları sürekli okuması psikolojileri açısından pek faydalı olmayabilir. Tabiatında düş kurma eylemi olan çocuğun, kendisine öğütler veren, doğru ve yanlış ayırımı keskin bir dille belirten bütünüyle gerçekçi kitaplar okuması, okuma isteğine gem vuracağı gibi düş gücünü de köreltebilir. Çocuklar, düş kurmaya ihtiyaç duyarlar ve düş kurmayı severler. Çevrelerindeki her nesne her hayvan ve her insan, onların fantezilerinin bir parçası olabilir. Çocuğun düş kurması, yaratıcılığının gelişmesine ve zihinsel gelişmesine katkı sağlar ve karakteri bu düşler vasıtasıyla şekillenir.

Fantastik çocuk edebiyatının temel işlevi, çocuğun düş gücünü geliştirirken aynı zamanda ona okuma sevgisi aşılaktır. Çocuklar bilhassa fantezilerinin gerçekleştiği kitapları okumayı severler. Cansız varlıkların ve hayvanların kişileştirilmesi gibi olağandışı durumlar, onların gerçekleşmesini arzu ettikleri fantezileri arasında yer alır.

Fantastik öğelerin çocuk kitaplarında kullanılmasının gayesi; yaşadığımız dünyanın gerçekliğinden, baskıcılığından, kurallarından uzaklaştırarak çocukların yeni dünyalarına yelken açmalarına imkân tanımak ve bilimin kesin kurallarıyla hakim olduğu dünyamızda yeni ufuklar keşfetmelerini sağlamaktır. Çocukların düş gücünün gelişmesine katkı sağlayarak yaratıcılıklarını ortaya çıkaran fantastik çocuk edebiyatı, aynı zamanda çocukların ilgi ve beklentilerini karşılayarak dikkatlerini çeker ve onları okumaya yönlendirir. Bu nedenle hangi yaş grubuyla ilişkili olursa olsun içinde fantastik öğeler barındıran metinlerin çocuğa okunması ve okutulması yararlı olacaktır. Ancak çocuklar düşsel dünya ile gerçek dünya arasında bağ kurabilmeleri için fantastik öğelerin dozajı iyi ayarlanmalıdır.

Yaşlara göre kitap seçerken şu hususlara dikkat edilmelidir.

0-3 yaş

- Müzikli, sesli, parlak renkli
- Dokunsal olarak uyaran
- Tanıdık nesnelerin olduğu
- Az kelimeli ve kelimelere ait bol resimli olan (hayvan, eşya vb.)
- Kolay yıpranmayacak kalitede
- Ellerin boyutuna uygun
- Bu resimli kitaplara dokunma, elde tutma ile süreç başlar. Çevreyi tanımaya, çevreyle ilişki kurmasına, dilinin gelişmesine, algılama kapasitesinin artmasına yardımcı olur.

3-5 yaş

- Kahraman figürleri olan masallar
- Tanıdık durumların anlatıldığı
- Nesnelere sınıflandırabileceği
- İyi resmedilmiş
- Hayal gücünü harekete geçiren metinlerin önem kazandığı
- Konuları sade, resimleri öyküyü anlatacak güçte olmalıdır.
- Çocuğa okunan kitap, kavramsal gelişimine ve kişiliğinin temellerine katkı yanında öğrenme isteğini ve merakını tatmin etmeye, soru sormaya teşvik etmeye yardımcı olmalıdır.

5-8 yaş

- Güçlü hikâyeleri olan
- Kavram ve dil yönünden gelişmiş
- Karakterleri güçlü
- Sadece iyi ve doğruyu değil, kötü-yanlış karakterleri de içeren
- Bilinen kelimeleri içeren
- Gerçek hikâyelerden alıntıları olan
- Yeni bilgileri öğreten, eğitici
- Okumayı yeni öğrenenler için kısa ve büyük harflerle yazılmış
- İlgi alanına giren kitaplar olmalıdır.
- Hayal gücünü kullanarak yorumlar yapmayı, yeni şeyler denemeyi, duygu ve düşünceleri tanımayı, dilini uygun kullanmayı okunan kişiyle fiziksel ve duygusal yakınlaşmayı sağlar.

8-12 yaş

- Çocuğun karakter ve zevkine uygun
- Sadece mesaj kaygısı taşımayan, beyin fırtınası yapabileceği
- Türkçenin uygun kullanıldığı
- Yaratıcılığını kışkırtan, sonunu kendi tamamlayabileceği
- İlişkiler konusunda destekleyici, iyinin yanında kötüye de yer veren
- Farklı kültürleri tanıyabileceği, evrensel iyi çevirisi olan
- Duygusal macera türü, öğretici ya da mesaj verici özelliği abartılmamış kitapları seçebiliriz.

İlgi alanına yönelik her yeni bilgi ve kahraman onu heyecanlandıracak, okuma isteğini artırmaya başlayacaktır. Heyecanlı maceralı olaylar ya da duygularını bulabileceği kitaplar ilgisini çekecektir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Özel eğitimde özür gruplarına göre örnek müzik etkinliklerini araştırınız. Seçtiğiniz bir özür grubuna uygun müzik etkinliği örneği hazırlayınız ve hazırladığınız etkinliği uygulayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çocuğa kitap okumanın önemi hakkında bilgi edininiz.	➤ Çocuklara kitap okumanın önemi hakkında internet ve kaynak taraması yapınız.
➤ Çocuk yayınlarını kullanmayı alışkanlık hâline getirilmesi hakkında bilgi edininiz.	➤ Çevrenizde bulunan anaokullarında çocuk yayınlarının kullanılmasıyla ilgili bir anket yapınız.
➤ Çocuk yayınlarını kullanmayı alışkanlık hâline getirmede yetkili kişiler hakkında bilgi edininiz.	➤ Çocuk yayınlarını kullanmayı alışkanlık hâline getirmede ailenin ve öğretmenin yapması gerekenler hakkında bilgi edininiz
➤ Yaşlara göre kitap seçimi hakkında bilgi edininiz.	➤ Yaşlara göre kitap okumanın önemi hakkında bilgi edininiz.
➤ Edindiğiniz bilgiler doğrultusunda bir rapor oluşturunuz.	➤ Oluşturduğunuz raporu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri **Evet**, kazanamadığınız becerileri **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çocuğa kitap okumanın önemi hakkında bilgi edindiniz mi?		
2. Çocuk yayınlarını kullanmayı alışkanlık hâline getirilmesi hakkında bilgi edindiniz mi?		
3. Çocuk yayınlarını kullanmada yetkili kişiler hakkında bilgi edindiniz mi?		
4. Yaşlara göre kitap seçimi hakkında bilgi edindiniz mi?		
5. Edindiğiniz bilgiler doğrultusunda rapor oluşturdunuz mu?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “Evet” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Çocuk yayınlarında şekil bakımından aşağıdakilerden hangisi yer almaz
 - A) Kitap sağlam ve mat renkli kâğıda basılmalıdır.
 - B) Hacim bakımından fazla kalın olmamalıdır.
 - C) Güzelliğe karşı hayranlık ve koruyuculuk aşılmalıdır.
 - D) Kitap iç açıcı renkte ve ciltli olmalıdır.
 - E) Satır araları ne sık ne de seyrek olmalıdır.
2. Çocuk yayınlarında kapsam bakımından aşağıdaki ifadelerden hangisi yer almaz.
 - A) Aile, millet, insanlık, tabiat ve hayat sevgisi telkin etmelidir.
 - B) Kitap ve dergideki resimler sanat değeri taşımalıdır.
 - C) İnkılaplarımızı ve sosyal hayatımızı kökleştirmeye geliştirmeye hizmet etmelidir.
 - D) Âdet ve geleneklerimizi tanıtip sevdirmelidir.
 - E) Masal ve şiir türlerinin dışında kalanlar gerçeğe uygun olmalıdır.
3. Çocuklara yönelik yayınlarda onların katılımcı ve girişimci birsahip olmasını sağlayıcı özelliklere yer verilmelidir.
 - A) Özelliğe
 - B) Karaktere
 - C) Kişiliğe
 - D) Yapıya
 - E) Ruha
4. Fazla ayrıntısı olmayan resimlerin anlattığı çok kısa birarasındaki ilişkiyi daha kolay kurabilmesini sağlar
 - A) Düş ve hayal
 - B) Olay ve kahraman
 - C) Metin ile resim
 - D) Yazı ve resim
 - E) Sayfa düzeni
5. Çocuk yayınlarını kullanmayı alışkanlık hâline getirmede çocuğa okumakazandırılması gerekir.
 - A) Öğretilmesi
 - B) Sevdirmesi
 - C) Geliştirilmesi
 - D) Alışkanlığının
 - E) Pekiştirilmesi

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme” ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Modül ile kazandığınız bilgi ve beceriler doğrultusunda; aşağıda verilen ifadelerde bazı sözcüklerin yeri boş bırakılmıştır, boşluğu doldurmak için uygun sözcüğü seçerek işaretleyiniz.

1. Çocuk yayınlarında çocuğun.....durumu bir yapıtın önerilmesinde belirleyici ögedir.
A) Gelişim
B) Aile
C) Yaşı ve eğitimi
D) Zeka
E) Fiziksel
2. Konu ve resim seçiminde çocuğu gerçek hayattan koparacakolanı gerçekleştirmeye yöneltecek etkiler taşımalıdır.
A) Düşsel fantastik
B) Hayali
C) Gerçek
D) Romantik
E) Olay yaratacak
3. Kitaplar karşılıklı konuşmanın oluşturulmasında etken olduklarından okunan kitabın anlaşılmasındaki güçlükler yetişkinlerin çocuklar için daha iyi eğitimsel.....yaratmasına yol açar.
A) Olaylar
B) Prestij
C) Önem
D) Durum
E) Strateji
4. Çocukların öğrenmeye açık ve meraklı olduklarını ama hoşlanmadıklarını unutmamamız gerekir.
A) Cezalandırılmaktan
B) Konuşturulmaktan
C) Sevmekten
D) Şımartılmaktan
E) Öğretilmekten
5. Türk edebiyatında çocukların ilgi, yaş ve beğenim düzeylerinin göz önüne alınarak hazırlanan okuma metinlerineyüzyılın ikinci yarısına dek pek rastlanılmaz.
A) 15. Yüzyıl
B) 19. Yüzyıl
C) 20. yüzyıl
D) 18. yüzyıl
E) 14. yüzyıl

6. Şiir yazarken kullanılmaya başlanan noktalama işaretleri ilk kez tarafından kullanılmaya başlanmıştır.
A) Yalvaç Ural
B) Gülten dayıoğlu
C) İbrahim Şinasi
D) Fazıl Hüsnu Dağlarca
E) Cahit Külebi
7. Çocuklar için yazılan şiir kitaplarındabirbirine yakın dizelerde bulunmalı, birbirinden kopuk olmamalıdır.
A) Mısralar
B) Ölçüler
C) Kafiyeler
D) Uyaklar
E) Vezinler
8. Öğrencilere okutulması ezberletilmesi istenen şiirleri seçerken üniteler, belirli gün ve haftalar, kazandırılması gerekenve gelişim alanları göz önünde bulundurulmalıdır.
A) Hususlar
B) Durumlar
C) Olaylar
D) Şiirler
E) Davranışlar
9. Çocukların öğrenmelerine yardımcı olacak soru ve karşılığını alacağı kitapların yanında çocukların sözcük dağarcıklarını sürekli geliştirecek kitapların hazırlanması.....kitapları dönemleridir.
A) Yazısız kitaplar
B) Resimli kitaplar
C) Kavram kitapları
D) Okumaya başlama
E) Sayı kitapları
10. Kişilerin karakterlerinin daha ayrıntılı anlatıldığı daha çok olaya daha uzun zaman kesiti içinde yer verildiği yazımsal bir türdür. Bu tanım aşağıdaki seçeneklerden hangisini kapsar?
A) Öykü
B) Masal
C) Hikâye
D) Roman
E) Fabl

11.iyinin, doğrunun ve haklının etkisiyle bitmeli; karakterler iyiliğin ve doğruluğun yanında olmalı; okuyuculara toplumca benimsenen istedik tutum ve davranışlar telkin etmelidir.
- A) Romanlarda
B) Resimli kitaplarda
C) Resimli öykülerde
D) Masallarda
E) Hikâyelerde
12. Hindistan'da doğarak oradan dünyanın başka yerlerine yayıldığı söylenmekle birlikte genel kanı her ülkenin kendi malı olan ve kendilerine özgü nitelikler taşıyan.....bunu yalanladığı düşünülmektedir.
- A) Öykülerin
B) Masalların
C) Fablların
D) Destanların
E) Romanların
13.nitelikli masalların düz yazı biçiminde olanlarının yanında şiir biçiminde olanları da vardır.
- A) Halk masalları
B) Folklorik masallar
C) Destanlar
D) Fabllar
E) Yazınsal
14. Genellikle toplumda yer alan zıtlıkların gülünç durumların konu edinildiği bu bölümler, çocukların ilgi ve istekle okudukları kısımlardır.
- A) Döşeme bölümü
B) Sonuç bölümü
C) Gövde bölümü
D) Bitiş bölümü
E) Gelişme bölümü
15. Çocukların okumaya özendirilmesinde kültürel ve yazınsal beğenilerin oluşmasında çocuk.....önemli yeri vardır.
- A) Kitaplarının
B) Romanlarının
C) Destanlarının
D) Öykülerinin
E) Gazete ve dergilerinin

16. Yanlış bir öğrenmeye neden olmamak için özellikle olay kahramanlarının özellikleri doğru verilmeli kitap sonuna kadar bu özelliklerde devam etmelidir. Bu tanım aşağıdakilerden hangisini kapsar?
- A) Sayfa düzeni
 - B) Kapak düzeni
 - C) Resimlendirme özellikleri
 - D) Cilt düzeni
 - E) Harf özellikleri
17.çocukların kavrama düzeylerini geliştirmenin yanında kendilerinin de okuduklarından dinlediklerinden ve gözlediklerinden yola çıkarak duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlar.
- A) Dergiler
 - B) Çocuk yayınları
 - C) Öyküler
 - D) Destanlar
 - E) Kitaplar

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	A
3	D
4	C
5	C
6	E
7	B
8	D
9	D
10	C
11	C
12	D
13	B
14	C
15	B
16	C

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Yanlış
3	Doğru
4	Doğru
5	Yanlış

ÖĞRENME FAALİYETİ-3'ÜN CEVAPLARI

1	C
2	A
3	E
4	C
5	D

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAPLARI

1	C
2	A
3	D
4	E
5	B
6	C
7	D
8	E
9	D
10	D
11	C
12	B
13	D
14	A
15	E
16	C
17	B

KAYNAKÇA

- GÖKŞEN Enver Naci, **Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız**, Remzi Kitabevi, 1993, İstanbul.
- KIBRIS İbrahim, **Çocuk Edebiyatı**, Tekağaç Eylül Yayınları, 2006, Ankara.
- TÜR Gülseren, Işın CANBOLAT, **Çocuk Kitapları**, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayınları, 1994, Ankara.
- <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/simsek.htm>
- ÇIKLA Selçuk, **Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler**, Hece aylık edebiyat dergisi, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül, 2005.